

**Vnímání a hodnocení
dosavadního vývoje jednání
o hlubinném úložišti
vyhořelého jaderného paliva
a radioaktivních odpadů v ČR**

**Závěrečná zpráva
z kvalitativní fáze výzkumu**

Autoři:

Mgr. Martin Ďurďovič, Ph.D.

PhDr. Zdenka Vajdová

Mgr. Kateřina Bernardyová

Výzkumná zpráva vznikla v rámci grantu Technologické agentury ČR (č. TD020170), a s podporou na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace RVO: 68378025.

OBSAH

Účel výzkumu	3
--------------------	---

ČÁST 1: SKUPINOVÉ DISKUZE

Metodologie skupinových diskuzí	6
Lokalita Čihadlo – obec Deštná.....	9
Čihadlo - skupinová diskuze 1	9
Čihadlo – skupinová diskuze 2	14
Lokalita Čertovka – obec Blatno	19
Čertovka – skupinová diskuze 1	19
Čertovka – skupinová diskuze 2.....	25
Lokalita Magdaléna – obec Jistebnice	32
Magdaléna – skupinová diskuze 1	32
Magdaléna – skupinová diskuze 2	39
Lokalita Hrádek – obec Dolní Cerekev	44
Hrádek – skupinová diskuze 1	44
Hrádek – skupinová diskuze 2	48
Hlavní zjištění ze skupinových diskuzí	52
Srovnání lokalit.....	52
Nejdůležitější tematické okruhy	53

ČÁST 2: HLOUBKOVÉ ROZHOVORY

Metodologie hloubkových rozhovorů	63
Hloubkové rozhovory	65
Aktér 1: zástupce z PS pro dialog.....	65
Aktér 2: odborník z UK v Praze	70
Aktér 3: zástupce regionálního občanského sdružení	72
Aktér 4: zástupce SÚRAO.....	76
Aktér 5: zástupce celostátní environmentální organizace.....	81
Aktér 6: zástupce lokálního občanského sdružení.....	86
Aktér 7: zástupce Ministerstva průmyslu a obchodu	90
Aktér 8: zástupce Státního úřadu pro jadernou bezpečnost	94
Aktér 9: zástupce Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR	98
Hlavní zjištění z hloubkových rozhovorů	101
Srovnání hloubkových rozhovorů	101

Nejdůležitější tematické okruhy	102
---------------------------------------	-----

ČÁST 3: PŘÍLOHY

Přílohy	109
Scénář skupinových diskuzí.....	109
Scénář hloubkového rozhovoru	114
Čihadlo - zpráva o průběhu náboru sepsaná lokálním koordinátorem	118
Čertovka - zpráva o průběhu náboru sepsaná lokálním koordinátorem.....	119
Magdaléna - zpráva o průběhu náboru sepsaná lokálním koordinátorem ...	121
Hrádek - zpráva o průběhu náboru sepsaná lokálním koordinátorem	122

Sběr a analýza kvalitativních dat jsou součástí výzkumného projektu „Sociální komunikace a budování důvěry v procesu výběru lokality pro hlubinné úložiště vyhořelého jaderného paliva a radioaktivních odpadů“. Projekt je podpořen TAČR v programu Omega pod č. TD020170 na leta 2014-2015. Cílem projektu je získat a systematizovat empirické poznatky týkající se jednání o výběru lokality pro výstavbu hlubinného úložiště VJP a RAO v ČR. Na základě těchto poznatků bude vytvořen systém principů, zásad a konkrétních postupů sociální komunikace a participativního rozhodování, které budou mít formu metodiky, tj. souboru doporučení, jak nekonfliktně vést jednání a dospět k všestranně přijatelnému řešení. Metodika je určena aktérům, kteří se procesu výběru účastní a adresována Správě úložišť radioaktivních odpadů.

Jednání o HÚ má množství aktérů. Cílem sběru kvalitativních dat bylo proniknout do toho, jak nejvýznamnější aktéři vnímají a hodnotí dosavadní vývoj jednání o HÚ a jak rozumí své pozici v těchto jednání (tj. jak rozumí svým zájmům, možnostem se rozhodovat, svým příležitostem, právům apod.). Získaná data jsou unikátní a mohou být použita pro publikační účely. Z hlediska dalších výzkumných aktivit projektu analýza kvalitativních dat umožní vytvořit si poznatkovou základnu pro rozvinutí koncepce dotazníkového šetření ve 4 vytipovaných lokalitách, které bude realizováno na jaře 2015.

Jelikož konsensuální rozhodnutí o místě výstavby HÚ je podmíněno souhlasem obyvatel ve vybrané lokalitě, kteří tak převezmou břímě celospolečenské odpovědnosti, jsou ze sociologického hlediska obyvatelé lokalit nejvýznamnějším aktérem jednání o HÚ. Skupinové diskuze s obyvateli lokalit byly zvoleny jako prostředek porozumění tomu, jak obyvatelé ve 4 vybraných lokalitách o dění kolem HÚ uvažují. Individuální hloubkové rozhovory naproti tomu byly provedeny s významnými zástupci dalších aktérů jednání a s osobami s expertními znalostmi.

Vzhledem k rozsahu projektu a finančním možnostem vědeckého grantu bylo nutné ze 7 vytipovaných lokalit pro výstavbu HÚ vybrat 4, kde proběhne výzkum. Jde o omezení, které nemá vliv na kvalitu výzkumu, protože smyslem projektu není zkoumat situaci ve všech jednotlivých lokalitách, nýbrž zachytit sociální jev jednání o HÚ v jeho podstatných rysech. Výběr lokalit pro sociologický výzkum nijak nesouvisí s procesem výběru lokality pro úložiště.

Pro výzkum byly vybrány lokality Čihadlo, Čertovka, Magdaléna a Hrádek, a to na základě těchto kritérií:

- Odlišnost lokalit z hlediska převažujícího názoru na přijatelnost úložiště – zde bylo možné se opřít o data z dotazníkového šetření v 7 lokalitách z roku 2012, zejm. o tzv. index souhlasu.
- Příslušnost lokality k různým krajům – s přihlédnutím k citlivé situaci v dané lokalitě byla vyloučena lokalita Kraví hora, která je jednou ze 3 lokalit, jejíž obce spadají do Kraje Vysočina a která byla připojena k souboru vytipovaných obcí teprve v roce 2012.
- Vyloučení lokality Březový potok, kde podle stejného šetření z roku 2012 je odpor vůči HÚ nejsilnější. Protože odmítavý postoj k HÚ obecně ve všech lokalitách převažuje, kvalitativní explorace vyžadovala, aby se skupinových diskuzí ve vybraných lokalitách účastnil určitý, byť menšinový, počet jedinců, kteří prezentují vstřícnější postoj k projektu HÚ, což by v lokalitě Březový potok bylo obtížnější než jinde.
- Vyloučení lokality Horka, protože v této lokalitě byl na stejné období, kdy probíhal náš výzkum, naplánován výzkum Západomoravské vysoké školy v Třebíči a bylo riziko, že si obyvatelé a účastníci výzkumu budou obě výzkumné aktivity zaměňovat a budou se cítit příliš obtěžováni.

Ve 4 lokalitách, v nichž proběhly kvalitativní fáze výzkumu, bude realizováno rovněž dotazníkové šetření.

ČÁST 1:
SKUPINOVÉ DISKUZE

Původním záměrem bylo uskutečnit v každé lokalitě jednu skupinovou diskuzi. To představovalo riziko, že v jedné skupině bude, např. vlivem výrazných názorů některého účastníka, téma HÚ diskutováno jednostranným způsobem, aniž bychom měli možnost se dozvědět, že v lokalitě existují i jiné názory. Aby bylo sníženo riziko takového zkreslení výzkumných zjištění, bylo využito finančních možností projektu a v každé ze 4 lokalit byly realizovány 2 skupinové diskuze. Při analýze dat tedy lze mezi sebou navzájem komparovat jak skupiny v dané lokalitě, tak skupiny v různých lokalitách.

Do obecních úřadů všech obcí ze 4 lokalit byl rozeslán **informační dopis** o realizaci sociologického výzkumu. V něm bylo také přislíbeno informování o hlavních zjištěních z výzkumu.

Lokální koordinátoři byli vyhledáni s pomocí členů *Pracovní skupiny pro dialog o hlubinném úložišti*, respektive přes zastupitele z lokalit. Navázání kontaktu proběhlo hladce v lokalitě Magdalena, Čertovka a Horka. V lokalitě Hrádek trvalo nalezení koordinátora o něco déle, protože zprvu přicházely negativní odezvy. Důsledkem byl pozdější termín realizace skupinové diskuze v této lokalitě, což ale nemělo vliv na kvalitu získaných dat.

Poté bylo realizováno **školení koordinátorů** v Sociologickém ústavu v Praze. Koordinátoři byli seznámeni s tématem výzkumu a s náborovým úkolem, který spočíval v zajištění 6 účastníků 2 skupinových diskuzí (tedy dohromady 12 účastníků v jedné lokalitě).

Byla stanovena **kritéria výběru účastníků skupinových diskuzí**. Do každé skupiny byli vybíráni obyvatelé z odlišných obcí v lokalitě. Další specifická kritéria pro výběr účastníků byla následující:

	Předpis
Celkový počet účastníků	6

Věk

18 až 34 let	2
35 až 49 let	2
50 až 70 let	2

Vzdělání

ZŠ nebo SŠ bez maturity	2
SŠ s maturitou	2
VOŠ, Bak., VŠ	2

Postoj k projektu úložiště

Spíše kladný	2
Spíše záporný	4

Poměr účastníků mužského a ženského pohlaví ve skupině mohl být 3:3 nebo 2:4, tj. v každé skupině měli být alespoň dvě ženy nebo dva muži, aby bylo zajištěno, že se z hlediska pohlaví nikdo nedostane do výrazně menšinového postavení. Pro každý skupinový rozhovor bylo nutné zajistit navíc jednoho náhradníka, který se bude rozhovoru účastnit jen tehdy, pokud řádný účastník nedorazí. Požadavky na náhradníka nebyly předepsány.

Koordinátoři dostali náborový dotazník, do nějž zaznamenávali výše zmíněné údaje a poté jej odevzdali společně se zprávou z náboru. Spolupráce s koordinátory probíhala v zásadě hladce. Způsob jejich činnosti v terénu je popsán ve zprávách z náboru. Výsledek jejich práce je zaznamenán částečně v obecných charakteristikách skupiny.

Všechny skupinové diskuze byly pořádány přímo v lokalitách (většinou po dohodě na obecních úřadech, jednou v hostinci), každá trvala cca 2 hodiny a účastnilo se jí vždy po 6 vybraných obyvatel lokalit. Jako náhrada za čas strávený na diskuzi byla účastníkům vyplacena paušální odměna. Diskuze byly organizovány podle předem připraveného scénáře. Aby byla zajištěna maximální kvalita diskuzí, byl pro jejich vedení najat profesionální moderátor. Zároveň se každé diskuze účastnili jeden až dva členo-

vé výzkumného týmu, kteří v případě potřeby mohli do diskuze vstoupit (podat doplňující informace, klást otázky apod.).

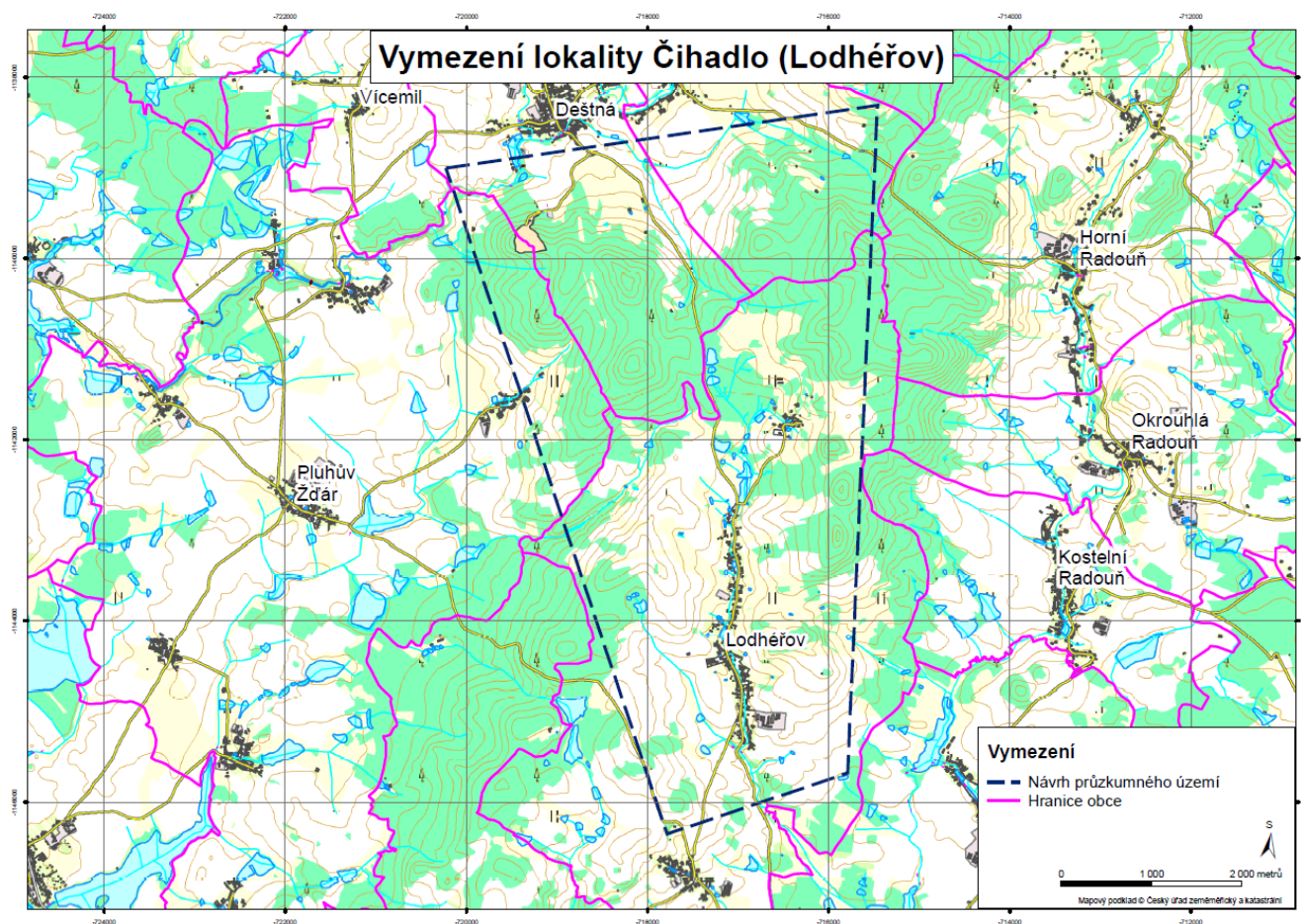
Ze skupinových diskuzí byly pořízeny videozáznamy, které následně byly přepsány do podoby textových dokumentů. Analýza byla prováděna na základě přepisů s přihlédnutím k videozáznamům, prováděli jsi všichni tři členové výzkumného týmu, jednu diskuzi vždy analyzoval jeden člen týmu. Analýza dat sestávala ze tří kroků:

- identifikace určitých společných kategorií a témat v jednotlivých diskuzích,
- srovnání skupinových diskuzí mezi sebou navzájem,
- formulace obecných závěrů na základě srovnání diskuzí.

Lokalita Čihadlo – obec Deštná

Datum realizace: 11. 6. 2014, obec Deštná. Pro podrobnější informace o průběhu náboru viz zprávu od lokálního koordinátora v příloze.

Vymezení lokality v katastrálním území obcí (zdroj: SÚRAO)

Čihadlo - skupinová diskuze 1

Složení skupiny

Účastník 1: muž, 23 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 2: žena, 50 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ záporný

Účastník 3: muž, 40 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše kladný

Účastník 4: žena, 27 let, vzdělání VOŠ/VŠ, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 5: muž, 52 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše kladný

Účastník 6: muž, 37 let, vzdělání VOŠ/VŠ, postoj k HÚ spíše kladný

Bydliště účastníků

Deštná, Světce (Jihočeský kraj).

Obecná charakteristika skupiny

Šlo o první realizovaný rozhovor, tj. o první zkušenost s realizací připraveného scénáře.

Vzhledem k tomu, že nikdo ve skupině nezastává vyloženě odmítavý postoj vůči HÚ, jsou si prezentované názory často podobné a nedochází k názorovým konfrontacím. Skutečnost, že všichni zúčastnění vidí HÚ z podobné perspektivy, celkově snižuje zajímavost rozhovoru, protože nikdo není nucen promýšlet obhajobu svého postoje.

Je možné a pravděpodobné, že názorová jednostrannost ve skladbě účastníků byla více či méně záměrně ovlivněna lokálním koordinátorem. Tím byl v tomto případě člen zastupitelstva, který se netajil jednoznačně kladným postojem k projektu HÚ, a z osobního rozhovoru s ním bylo zřejmé, že v lokalitě vyvíjí aktivitu na podporu projektu. Přestože přítomnost účastníků s negativním postojem k HÚ byla jedním z výběrových kritérií, lokální koordinátor tento požadavek nesplnil a ani nás neinformoval o tom, že by nastal nějaký problém s jeho splněním, což všichni ostatní koordinátoři učinili. To podporuje domněnku, že lokální koordinátor chtěl, aby skupinový rozhovor vyzněl v tom smyslu, že se jedná o lokalitu příznivě nakloněnou projektu HÚ. Mohl si myslet, že to může mít nějaký vliv na další postup výběru lokality.

Pestrost a míra promyšlenosti názorů prezentovaných ve skupinovém rozhovoru byla nepříznivě ovlivněna také tím, že ve skupině chyběl účastník s dokončeným vysokoškolským vzděláním nebo někdo jiný s hlubšími znalostmi o tématu.

Charakter vztahu k regionu

Na lokalitě, kde žijí, účastníci rozhovoru nejvíce oceňují, že je tam „klid“. To je podmíněno tím, že je lokalita vzdálena od větších měst (nejblíže Jindřichův Hradec, 22 tis. obyvatel). Nedotčenost krajiny je spojena také s nepřítomností průmyslu ve smyslu větších průmyslových podniků: „továrny jsou zavřené, tak tam ty lidi nejezdí a ty autobusy jsou prázdné“. Život v lokalitě je spojen s nutností dojíždět za prací. Obtíže s pracovním uplatněním jsou zmíněny jako důvod toho, že do lokality nepřicházejí

mladé rodiny, čímž vzniká problém s naplněním školy, tj. další fungování školy v lokalitě je ohroženo.

Projekt HÚ – představy a znalosti

Podoba úložiště jako takového nebyla v rozhovoru diskutována. Zmíněn názor, že jde o v současnosti „nejlepší způsob uložení“, ale do úvahy je vzato i to, že budoucnost může přinést i další „varianty“ nakládání s odpady. Je důležité, aby šlo pouze o odpady z ČR, žádný dovoz ze zahraničí. **Představy o časovém plánu projektu HÚ** jsou nejasné a neopírají se o znalosti. Do popředí vystupuje nejasnost ohledně toho, zda by se vše udělalo najednou, nebo by se nejprve udělalo to „hlavní“ a pak by se „postupně“ dodělávalo to „vedlejší“: „Myslím si, že budou vždycky kopat 1 díru dopředu na ten kontejner.“; „[...] občas by něco zahrabali.“

Pozitivní aspekty HÚ by souviseli hlavně se vznikem pracovních příležitostí, avšak v tuto chvíli není jasné, zda by se jednalo o příležitosti pro místní. To by se dalo podchytit zvláštním ustanovením v nějaké smlouvě: „[...] pokud začneme stavět, prvně se dá při výstavbě přednost místním.“ I lidé, co by přišli odjinud, by ovšem u místa výstavby museli bydlet, museli by se tu stravovat, takže by se lokalitě ekonomicky zvedla. Rozvinula by se také infrastruktura a firmy, které by výstavbu provozovaly, by zvýšily daňovou výtěžnost pro obce. To vše by znamenalo: „Radikálně se to tu změní.“

Rozhovor o **negativních aspektech HÚ** se točil spíše kolem dílčích negativních průvodních jevů výstavby a provozu HÚ. Výstavba přinese hluk a prašnost, což naruší klid. Záleží ale také na tom, kde přesně se bude kopat – obyvatelé různých obcí mohou být různě dotčeni. Objevuje se obava, aby stavba nepoškodila krajinu pro **budoucí generace**. „Zelení“ jsou zmíněni jako někdo, s kým „můžou vzniknout problémy“ – „toho bych se bál víc než celého úložiště“. Zdá se, že jak z hlediska výstavby, tak z hlediska provozu by obyvatelé uvítali, kdyby přeprava probíhala po železnici. Nakládání/vykládání a přeprava odpadů představují riziko, zvláště pokud při úložišti bude fungovat i **mezisklad VJP**. Pokud jde o to, čeho se obávají, dozvídáme se: „Asi tý přepravy. To je asi ta nejnebezpečnější nadzemní část. Vždycky, když se s něčím počítá, tak se tam něco objeví, s čím nikdo nepočítal.“

Zmíněna je také otázka **bezpečnosti HÚ**. Ve vzpomínkách ještě je havárie v Černobylu. Možnost zajištění bezpečnosti ale není zpochybňována. „Ale když to teda bude jako všechno zajištěný, a budou tady ty mladý mít příležitost, ošéfujou si to, tak

proč něco bojkotovat?“ **Zkušenost se zatěžující stavbou** podobného druhu představuje nedaleká elektrárna Temelín, která poznamenala život v nedaleké obci.

Informovanost a zdroje informací

Podle vyjádření jednoho z účastníků lidé vnímají projekt úložiště se smíšenými pocity: „Bylo by dobré je víc zasvětit do toho problému, do toho fungování.“ Lidé se zajímají o HÚ teprve tehdy, je-li dán popud (např. informační akce, veřejná debata), nemají čas sami vyvíjet aktivitu. Zdá se, že častý je váhavý postoj. Jak z hlediska toho, že by HÚ „nemuselo být škodlivý“, tak z hlediska toho, „jestli se rozhodnout nebo to nechat na někom, kdo tomu rozumí“. Stručné zprávy obsažené v novinách SÚRAO každopádně nedostačují: „Řekl bych, že jsou dost strohý. Měly by být zhuštěnější“; „Jsou to nezáživný a povrchní informace, i ty obrázky“; „Já myslím, že ty noviny moc význam nemají, že to většina lidí hodí do koše.“ Důležitější a názornější jsou exkurze do zařízení spojených s jadernou energetikou, kterých se někteří obyvatelé zúčastnili. Tam viděli nezaobalenou realitu a mnoho z nich to přimělo změnit názor („třeba polovina z nich názor změnila“), přestože hlavně staří lidé už tolik názor měnit nechtějí. „Protože internet může být zkreslený, zprávy jsou přehnaný, nafouklý a tam je to realita, tam to člověk vidí, tam si to nemůžou přibarvit“.

Komunikace, rozhodování, důvěra

Hodnocení komunikace / jednání o HÚ vyznívá průměrně, mohlo by jí být i více. Komunikace se ale jako téma tohoto skupinového rozhovoru příliš neuchytila (*proč?*). Na položený dotaz, co komunikaci v uplynulé době nejvíce poškodilo, je zmíněna havárie ve Fukušimě. Na druhou stranu „jaderná elektrárna“ není jaderný odpad. Riziko příliš dlouhých a komplikovaných jednání o HÚ: „[...] tak dlouho se budeme dohadovat, až to bude někde jinde.“

Co se týče **vnímání jednotlivých aktérů komunikace / jednání o HÚ**, v ambivalentním smyslu jsou zmíněni „zelení“: „Měli i nějaký dobrý názory, ale byli to vesměs fanatici, ne a hotovo a šmytec.“ Bylo by dobré, aby se projektu od začátku do konce stabilně držela jedna státní instituce. Doktor Slovák, představuje určité zosobnění SÚRAO jako odborného orgánu – „a oni ho k 1. 6. vyhodili...“.

Existuje určité povědomí o tom, co je **PS pro dialog** a že je tvořena různými aktéry jednání o HÚ: „Oni tam oponují tomu Surau, takže si nemůžou dělat, co chtějí.“ Starosta (Deštné) po jednání PS pro dialog na veřejném jednání zastupitelstva po-

dává zprávu, co se probíralo. Tyto informace jsou veřejně dostupné v zápisu ve zpravodaji.

V otázce **důvěry v jednání o HÚ**, existuje obava, že by nakonec problémy s dosažením souhlasného stanoviska obcí mohly vést k rozhodnutí od stolu: „To je to, čeho se bojím nejvíc. Bez souhlasu obcí nikde vrtat nebudou, ale jakmile nic neseženu, tak se rozhodnou sami. Protože to není o tom, jestli úložiště bude nebo nebude, to bude, jenom se řeší kde.“

Kompenzace a garance a možnost rozvoje lokality

Jak mohou vypadat **kompenzace a garance** mohli obyvatelé vidět na exkurzi v Maďarsku, které se někteří účastnili. Obyvatelé tam dostávají „jednou za dva, tři roky příspěvek na opravu fasády, plotu. Každý jednotlivý barák“. To je něco, na co by lidé slyšeli, protože jde o jejich majetek. Je důležité zajistit, aby se peníze z kompenzací dostaly zpátky k lidem. Tady existuje příklad v ČR: „V Dukovanech už nevědí, co s penězma, tak tam mají keramickou fontánu.“ Účastníci se vyjadřují, že současné kompenzace obcím jsou postačující: „Já si třeba myslím, že na zkušební vrty je to dost“; „Já taky nemám pocit, že by to bylo málo.“ Zaznívá vstřícný **názor na geologické průzkumy**, jejichž realizace je chápána jako předpoklad dalšího jednání: „Ano, teď přišla tahle firma a bude dělat geologický průzkum, ten obci něco přinese, něco se tu bude dít. A pak teda ať se rozhodne až potom. Ale ať se tady ten průzkum uskuteční, jestli jsme vhodná lokalita.“

Lokální politika v obci má malý rozměr, „udělá se jedna kandidátka o 6 lidech a 5 se jich vybere do zastupitelstva“. Neprobíhá tedy velké politické soupeření, kde by HÚ bylo tématem. V důsledku by ale HÚ mělo velký význam: „Když ta obec nemá skoro nic, tak to pro ni vždycky bude nějaký přínos“.

Účastníci rozhovoru si uvědomují, že HÚ může přinést také **možnosti rozvoje lokality** spojené s technologickým turismem. „Části fungují, nenapadá mě, jak jinak to říct, jako muzeum. Jako je třeba Temelín nebo Dukovany, tyhle atomový veteráni, ty jsou taky otevřené veřejnosti. A tady sem přijdete, je to tam malý, mají tam informační centrum, kam zvou lidi dovnitř. Oni chtějí, aby tam lidi chodili a viděli to, jak to funguje“. Na exkurzi v Maďarsku bylo možné vidět, že místní lidé jsou hrdí na zařízení, které se nachází v jejich lokalitě. „Říkali, že v době výstavby, teda v době přesvědčování, že to bylo hrozný. Že to byl boj, jako je tady teď. Ale dneska jsou pyšní na to, že to dotáhli“.

Role odborníků a vědců při rozhodování o HÚ

Význam odborníků je většinou účastníků rozhovoru vyzvedán. Není zřejmé, jaké by mělo být zaměření odborníků. Je důležitá nejenom účast odborníků, ale i to, aby nemluvili „od stolu“, ale znali realitu. Musí také umět srozumitelně mluvit k obyčejným lidem, nemohou se bavit v odborných termínech. Noviny SÚRAO nestačí. „Chce to, aby přišel daleko širší tým odborníků a třeba 1x za rok zhodnotit tu situaci“.

Čihadlo – skupinová diskuze 2

Složení skupiny

Účastník 1: žena, 41 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 2: žena, 24 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše kladný

Účastník 3: žena, 62 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 4: muž, 43 let, vzdělání VOŠ/VŠ, postoj k HÚ spíše kladný

Účastník 5: muž, 28 let, vzdělání VOŠ/VŠ, postoj k HÚ spíše kladný

Účastník 6: muž, 59 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše záporný

Bydliště účastníků

Pluhův Ždár, Lodhěřov (Jihočeský kraj).

Obecná charakteristika skupiny

Skupina vykazuje podobné znaky jako 1. skupina v této lokalitě. Debata opakovaně působí dojmem, jako by se její účastníci domnívali, že jsou součástí určitých širších procesů rozhodování, k nimž se sice mohou vyjadřovat, ale v zásadě těžko mohou něco změnit. Převládá pasivní postoj.

Charakter vztahu k regionu

Region se vyznačuje přírodou, která je rozmanitá: lesy, rybníky, pole, rovina, kopce. Problémem je doprava, velkou výhodou je vlastní automobil. Jiným problémem je údržba veřejných komunikací, zejména v ranních hodinách v zimě. Patrný patriotismus.

Projekt HÚ – představy a znalosti

Představa o úložišti se pojí s obavami, navozuje dojem omezení a závazků (pracovních, vůči potomkům). Co se týče **podoby úložiště**, polovina přítomných sdílí názor, že úložiště bude z větší části schované pod zemí: „[...] myslím, že o něm ani nebudeme vědět.“ Stavba úložiště srovnána se stavbou kanalizace: „[...] co vím z povědomí obyvatel, že si to představují podobně.“ Účastník 4 prezentuje názor, že uložení je plánováno na 100-200, „do té doby počítají, že by mohli využít ty vysoce radioaktivní na další zpracování“. **Představy o časovém plánu projektu HÚ:** čtyři účastníci odhadují, že projekt bude trvat kolem 40 let (konec kolem roku 2050), podle jiného účastníka naopak projekt bude trvat 5-10 let. Nepřesné informace o tom, že stavba bude vyžadovat souhlas obyvatel („je to rozděleno do 4 etap. Vždy se musí souhlasit s každou etapou“).

Estetický aspekt stavby: „[...] byl bych rád, kdyby se to nějak zapojilo do krajiny, třeba se to zatravnilo, ty travnaté střechy. Dá se to udělat tak, aby to bylo jen minimálně nápadný v krajině. Vždy to jde udělat, tam jde o peníze.“

Pozitivní aspekty nejsou po dotázání zmiňovány. Pozornost je upřena na **negativní aspekty**. Ty se týkají zátěže plynoucí z **výstavby HÚ:** „[...] výstavba dá celému prostředí hodně zabrat. Tím, že se znečistí prostředí, protože se bude stavět dálnice.“ Zároveň vyslovena domněnka, že by doprava mohla být po železnici. Úložiště by nemělo sloužit ke svozu odpadu z jiných zemí. Geologické a hornické práce skrývají nebezpečí poškození podzemních vod.

Informovanost a zdroje informací

Při získávání informací je důležitá aktivita občanů. Účastníci debaty sami sebe i obyvatele hodnotí kriticky: informace jsou, ale lidé se o ně nezajímají (jednání zastupitelstva, letáky, noviny, úřední listy, internet, exkurze v zahraničí, semináře). „Veškeré dopisy, které chodí přímo z vlády atd., tak paní starostka skenuje a dává nám je veřejně“. Informace se šíří i přes známé, zejm. od lidí ze zastupitelstev. Účastník 4 vyjadřuje názor, že noviny SÚRAO vytvářejí určitý tlak: „Mám vnitřní pocit z těch článků na netu je, aby byli lidé pro.“

Komunikace, rozhodování, důvěra

Povědomí o tom, že záležitost jde do nejvyšších pater politiky, že se týká celého státu. **Komunikace o HÚ** je celkově hodnocena spíše dobře (4 x 70-80 %), případně

průměrně (2 x 50 %). „**Dialog je dobře vedený, ale nezávisí to na našem názoru**“ (Účastník 4). *Toto poněkud paradoxní tvrzení dokládá nedostatek sebedůvěry ohledně toho, že by účastníci jednání o úložišti mohli nějak aktivně ovlivnit. „Ale že by se nás dotýkalo, jak oni si tam rozhodují a jednají, tak to přes nás nejde“.*

Diskuze týkající se **vnímání jednotlivých aktérů komunikace / jednání o HÚ** se nejprve zaměřuje na zastupitele. Zdá se, že jejich postoje jsou veřejně známé. Přestože dřívější referenda měla odmítavý závěr, poměr sil se od té doby změnil, dnes je více souhlasný. Aktivity SÚRAO v tom sehráli svou roli. „Starší lidi to nezajímá, ale s mladšími se dá diskutovat, že se o to zajímají“.

Pro **možnost férového/transparentního rozhodování o HÚ** je důležité podávat informace z průzkumů. „Já myslím, že by to mohly zaštiťovat vysoké školy, aby tam bylo minimum soukromých firem a aby byla duplicita zahraniční firmy, která by byla nezávislá. Protože jinak nevěřím ani těm vrtům tam“; „...nám bylo řečeno, že jakákoliv obec si může dosadit svého nezávislého znalce na ten a ten obor, který bude hlídat, jestli nám opravdu dávají opravdivé informace nebo ne“. O aktivitě **PS pro dialog** účastníci debaty nic nevědí: „[...] to bude prostě SÚRAO“ (Účastník 3).

Více účastníků vyjadřuje nedůvěru ohledně toho, že komunikace bude otevřená až do konce – je třeba využít přítomné příležitosti: „[...] teď můžeme souhlasit s dotací. Peněžitou náhradou toho, že to tady máme. Ale jednou, když to tady nikdo chtít nebude, tak prostě někde rozhodnou a přijde to bez finanční odměny“; „[...] může se nám to líbit, nelíbit, ale rozhodují jiní.“

Kompenzace a garance a možnost rozvoje lokality

Mělo by být kompenzováno snížení tržní hodnoty nemovitostí a pozemků, k němuž dojde. Objevují se známky nedůvěry: „[...] sliby byly i s Temelínem, že tu bude nejlevnější elektřina a nakonec se to nestalo a máme jednu z nejdražších. Státu moc nevěříme.“ Původní kompenzace za geologické průzkumy měly být nižší, ale pod tlakem obcí a občanů se zvedly a „je to dobrá injekce“, „je to pěkné“. V budoucnosti by ale kompenzace neměly být určeny na to, že když někdo při stavbě např. zničí veřejnou komunikaci, tak se z toho potom uhradí oprava. Nikdo by obci neměl diktovat, na co získané peníze použije. Mělo by být garantováno, že případné škody na majetku v důsledku výstavby budou řešeny zvlášť (např. návrat do původního stavu). V oblasti kompenzací by mohlo být tématem i zbudování čističky odpadních vod a samozřejmě otázka pracovních příležitostí pro místní, nikoli pro cizí. „Vše zakotvit ve smlouvách“.

Při samotném provozu by měla být garance stálého nezávislého dohledu bezpečnosti provozu.

Obce jednoznačně mají ekonomické zájmy spojené s HÚ, jelikož jsou malé a od státu jinak tolik peněz nedostávají.

Zkušenost se zatěžujícími stavbami

V této skupině je to výrazné téma. V blízkosti obcí funguje bioplynová stanice, která ovlivňuje kvalitu ovzduší. Je tu také zkušenost se stavbou dálnice: „Začaly tady jezdit z lomu a rozbili všechny silnice a po nás potopa“; „Stavba dálnice byla hodně špatným příkladem od státu.“ Nemělo by to také být jako v minulosti, kdy se odpad vozil z Německa do České republiky a ta se stala „odpadištěm“. Zkušenosti se zatěžujícími stavbami se týká i těžba uranu, která byla v oblasti v minulosti realizována, jak si pamatují starší lidé. Lze očekávat, že vzniknou problémy s výkupem pozemků: „[...] tohle bude státní zakázka, takže se tam budou šprajcovat, těch bude. Kolik to má být km?“

Postoj k projektu HÚ

Ve skupině panuje shoda, že geologické průzkumy jsou nezbytné, že bez nich není možné se nikam posunout.

Co se týče vlastního projektu úložiště, účastníci debaty se domnívají, že jsou k němu obyvatelé v lokalitě poměrně vstřícní. V obcích převažuje pro, případně jsou názory vyrovnané (70:30, 70:30, 60:40, 50:50), jsou ale i obce, kde je odmítavý postoj (Deštná).

HÚ a možnosti rozvoje

Vztažným příkladem je Temelín jako **turistická atrakce**: „Když vezmu Temelín, tak je to jedna z nejnavštěvovanějších lokalit, co se turistiky týče. Nechá se i tohle udělat jako technická zajímavost.“ Projekt úložiště je vnímán nejen pragmaticky jako něco, co by lokalitu mohlo ekonomicky povznést, bude to znamenat desítky let práce, na níž se budou podílet místní. Příjem může plynout i z nájmu pozemků. To vše by mohl znamenat, že se do obcí začnou vracet lidé, protože v současnosti počet obyvatel klesá. Zároveň je úložiště zvláště ženskými účastnicemi vnímáno i jako možný zdroj budoucí pýchy: „[...] protože zastávám ten srdcový názor, že naše obec je nejlepší a krásná, tak si myslím, že to budeme zrovna my“ (Účastník 2); „Myslím si, že je

větší než 50% pravděpodobnost, že bude úložiště zrovna tady, protože jsme jedna z lepších. Máme tu horninu pěknou, pevnou. Masiv je stabilní, takový hezký, to nám říkal pán. Takže je dost vysoká pravděpodobnost toho, že to bude právě to naše" (Účastník 1). I když jde spíše o identifikaci s půdou a krajinou, v zárodku je zde přítomna i představa, že úložiště může být také **obohacením kulturní a sociální identity obce/lokality**.

Role odborníků a vědců při rozhodování o HÚ

Je důležitá. Zároveň by vyhovovalo, kdyby šlo o známého vědce, jako třeba o Danu Drábovou, která o tématu umí srozumitelně a věcně mluvit. A také by to měl být nezávislý odborník: „[...] soukromý vědec, který na tom pracuje. Všechno jiné je neobjektivní.“ Zaměřením by mělo jít o geologa nebo fyzika.

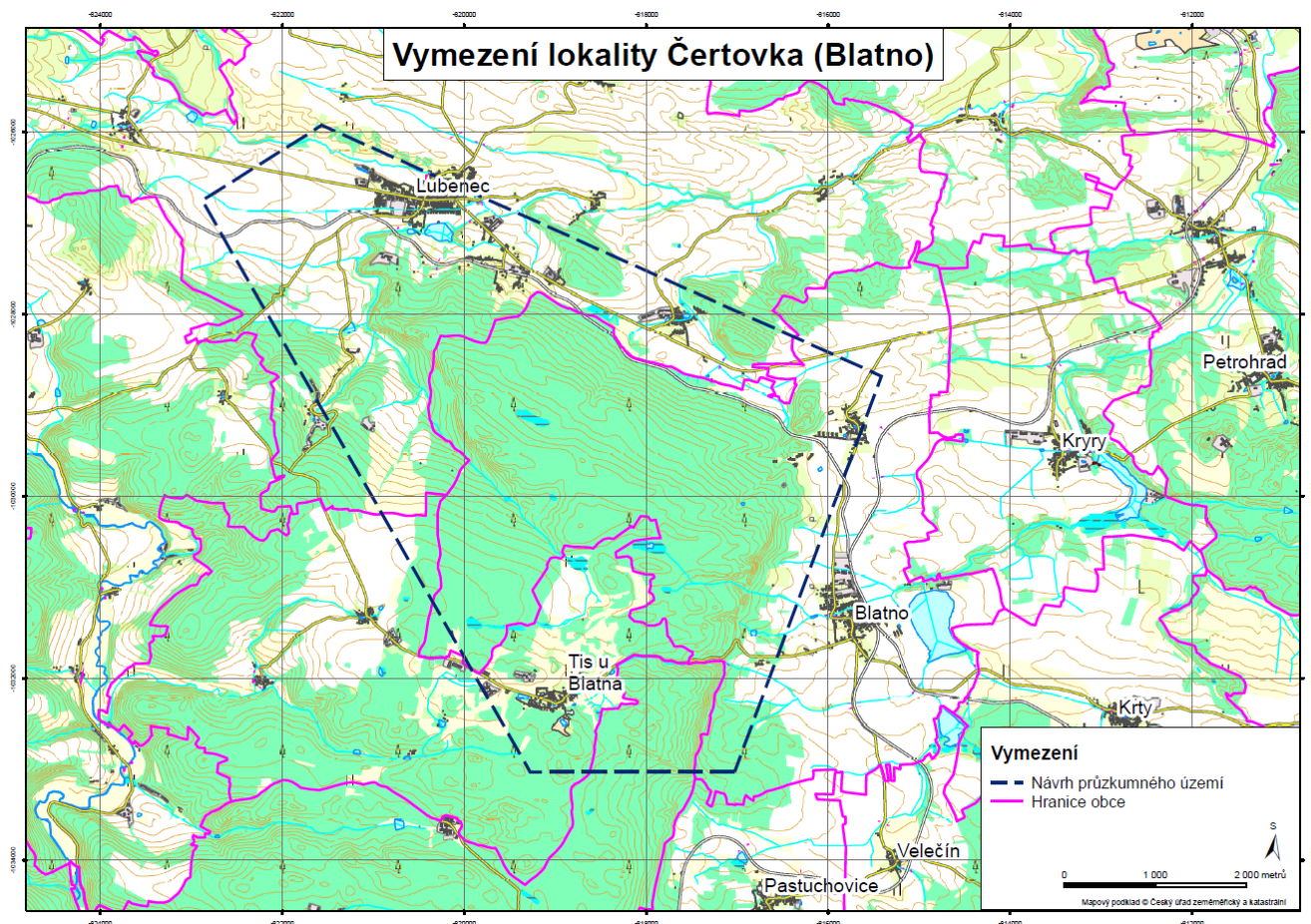
HÚ a jaderná energetika v ČR

Ve skupině se objevilo podezření ohledně skrytých zájmů spojených s HÚ: „[...] ti, kteří odpad produkují, z těch elektráren, mají zájem na tom, aby se to stavělo. To mi nepřijde, že je to stát. Někdo tlačí na stát, aby se něco takového udělalo.“ (Účastník 2).

Lokalita Čertovka – obec Blatno

Datum realizace: 12. 6. 2014, obec Blatno. Pro podrobnější informace o průběhu náboru viz zprávu od lokálního koordinátora v příloze.

Vymezení lokality v katastrálním území obcí (zdroj: SÚRAO)

Čertovka – skupinová diskuze 1

Složení skupiny

Účastník 1: žena, 43 let, vzdělání VOŠ/VŠ, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 2: muž, 19 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 3: žena, 40 let, vzdělání VOŠ/VŠ, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 4: muž, 68 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše kladný

Účastník 5: žena, 19 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše kladný

Účastník 6: žena, 65 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše kladný

Bydliště účastníků

Lubenec, Blatno (Ústecký kraj).

Obecná charakteristika skupiny:

Ve skupině se setkali tři účastníci, kteří s HÚ souhlasí, a tři účastníci, kteří jsou proti. Obě skupiny seděli (shodou okolností) při rozhovoru u stolu proti sobě, což jen posílilo prvek názorové kontroverze, který je v rozhovoru obsažen a bylo možné jej citelně vnímat i v atmosféře na místě (diskuze se účastnili dva členové výzkumného týmu). Všichni účastníci jsou relativně dobře informováni, což se projevuje tím, že se v diskuzi operuje s korektními údaji. Všichni také mají promyšleny argumenty na podporu vlastního stanoviska a umí je prezentovat. Zároveň jsou ale připraveni o problému otevřeně diskutovat a někdy i přistoupit na racionální argumenty protistrany (zejm. Účastník 2).

Charakter vztahu k regionu:

Region je všemi účastníky diskuze vnímán pozitivně jako místo, kde se dobře žije. Hodnotu pro ně představuje relativní nedotčenost okolní krajiny a přírody. „Ekologové to tu nazývají krajina blízka přírodě, protože vypadá skoro tak, jako by do ní člověk nezasahoval, což je dnes unikátní“. Region tak má potenciál plnit rekreační funkci.

Dopravní obslužnost bývala v minulosti velmi dobrá, jezdilo i hodně spojů na Prahu, skoro každou hodinu. V poslední době se situace zhoršuje, což si účastníci spojují s tím, že linky převzala firma Student Agency. Na Prahu teď jezdí dva, tři autobusy denně. Negativem pro region je skutečnost, že krajským městem je Ústí nad Labem, do kterého není dobré dopravní spojení, což má za následek menší zájem o region, který zůstává na okraji zájmu. „To je hrozné, jsme moc daleko, na periferii“. To je dáno do souvislosti s problémem, kterým je silnice R6. Lidé v Blatně jsou provozem nepříjemně dotčeni, netlačí se ale na budování obchvatu, protože z Ústí nad Labem se o to nikdo nezajímá.

Tématem rozhovoru byla i možnost sehnat **práci**. Tři účastníci, kteří se k tomu vyjádřili, se shodují, že je obtížné sehnat práci. „Je tu málo práce. Ty velké firmy, co brali, tak ty zavřeli“.

Projekt HÚ – představy, znalosti, postoje

Účastníci mají značně detailní **představy o podobě HÚ**. Ty se pojí jednak s nějakým „obrovským vstupem do jeskyně“ či „betonovým komplexem“ na povrchu, jednak se systémem chodeb či skladů pod povrchem. Je to srovnáváno s tím, jak je to zpracováno ve skandinávských zemích, kde je vstup velký (Účastník 3). Také lze načerpat informace o podobě HÚ z projekcí na stránkách SÚRAO. Rovněž by musela existovat nějaká příjezdová cesta, přičemž se objevuje důležitá otázka, zda se materiál a odpad bude vozit po železnici nebo po silnici (nebo obojím způsobem?). Co se bude dít se vším vytěženým materiálem při výstavbě? Podle Účastníka 4 to ale problém nebude, protože štěrk se může bez problémů prodávat. HÚ patrně bude znamenat omezení či zákaz vstupu do lesa (Účastník 1).

Účastníci mají **přesné znalosti** o tom, kde by mělo HÚ v lokalitě být vybudováno. Mělo by to být u Blatenského svahu, chráněné památky (Účastník 3). Povrchová část stavby proto případně bude hyzdit Blatno, nikoli Lubenec. Přesto se některým zdá, že Blatno je spíše pro HÚ, zatímco Lubenec proti (Účastník 1). Jedna z účastnic naopak poznamenává, že na toto téma psala ročníkovou práci s použitím dotazníku a vyšlo jí, že názory jsou půl na půl. Přitom lidé také mění názory, například na základě návštěv elektráren Dukovany a Temelín (EDU a ET).

Znalosti a postoj k HÚ souvisí s tím, nakolik mají lidé **zájem o informovat se o HÚ**. „Většinou ti co s tím nesouhlasí, se o to nezajímají“ (Účastník 4). Někteří lidé se nezajímají, protože se bojí, že by změnili názor (Účastník 5). Tyto názory vyvolávají nesouhlas: „Nevím, kde berete ten názor, že lidé, kteří s tím nesouhlasí, se o to nezajímají, to je nesmysl. Našeho rozhovoru se nepochybně účastní lidé, kteří se o HÚ intenzivně zajímají a jsou si toho vědomi; berou to jako určitou povinnost, přestože je to časový závazek.“

K časovému plánu projektu HÚ se účastníci podrobněji nevyjadřují. Je ale zmíněno, že projekt má původ v rozhodnutí vlády z roku 2002 a že nyní je to ve fázi stanovování průzkumného území, přičemž „že vyšel průzkum, neznamena, že to tu bude hned stavěno“.

Informovanost a zdroje informací

Informace jsou k dispozici, pokud je zájem si je opatřit. U mladších je povědomí o tom, co je to projekt HÚ, slabší (Účastník 5). Přísun informací zajišťuje SÚRAO, kde je ale vše prezentováno zavádějícím způsobem, příliš líbezně. Možná by stálo za

to, aby nejen SÚRAO mělo peníze od státu na takovéto publikace, ale i druhá strana dostala podporu na to, aby mohla vyjádřit svůj názor, dnes se na to musejí skládat z vlastních peněz (např. ve sdružení SOS Lubenec).

Jsou ale i jiné **zdroje informací**. „Tak my jsme na tom listu u toho ekonomického servisu, takže kdekoliv vyjde nějaký článek, tak nám to vlastně přichází z novin, samozřejmě ze SÚRAO z webových stránek“ (Účastník 1). „Byla jsem na mezinárodním zasedání, když tu byli hosti z Belgie, z různých zemí a ti se snažili říct spíš všechna pro než proti, ale i to mě přesvědčilo, že je to opravdu bezpečné“ (Účastník 5). Dalším zdroje informací je hnutí Calla, které věrohodně prezentuje kritické argumenty. A také výlety do zahraniční pořádané SÚRAO, např. do Švýcarska (Účastník 4). „Třeba v Lubenci od roku asi 1993 nebo 94 jsou v knihovně, kterou financovalo SÚRAO, počítače, kam mohou občané chodit zadarmo a ty informace už tam byly vlastně vystavené a bylo to takové středisko, které je tam do teď. Takže ta informovanost, kdo by chtěl v Lubenci i třeba škola si to mohla jít prohlédnout a prostě ty informace už mohli mít od prvopočátku, co se o tom povídalo“.

Komunikace, rozhodování, důvěra

Současný stav **komunikace o HÚ** je hodnocen jako „zamrzlý“, točí se to kolem budoucích geologických průzkumů, které ale zatím nejsou povoleny. Protože SÚRAO kvůli referendům průzkumy dělat nemohlo, obešlo to tím, že pověřilo DIAMO. „A já se bojím, že by takhle mohli obejít nás“ (Účastník 2).

Komunikace ze strany zastupitelů je hodnocena spíše dobře, přestože „záleží na každém jednotlivém zastupiteli“. Je ale třeba vyvíjet úsilí na to dostat se k informacím. Horší je komunikace mezi občany navzájem a mezi tábory pro a proti a také mezi státem a občany. Je to citlivé téma: vyjádřené názory mohou ovlivnit i osobní vztahy, je nutná odvaha.

Komunikace ze strany SÚRAO byla intenzivní, ale je jednostranná. A ne vždy říkali to, co mají na internetových stránkách (Účastník 1). SÚJB se do komunikace vůbec nezapojuje, přestože otázka bezpečnosti je už nyní důležitá. „To povolení stavby jaderného úložiště lze obejít, jakmile budou vytyčeny průzkumy potom právní. Nemáme jistotu, že když nebudeme chtít, že nemůžeme říct ne. Stát by se k nám měl chovat jako k sobě rovným“ (Účastník 2).

K otázce **férovosti jednání o HÚ** se 2 účastníci komunikace vyjadřují negativně: není tomu tak.

PS pro dialog si dva účastníci spojují s „vrtáním“ a s „průzkumem“ (Účastník 4, Účastník 5). Pak je ale poznamenání, že: „Měla by fungovat jako poradní, jsou tam zástupci obcí, občanských sdružení a měli by prosazovat zájmy té obce. Řešili právě změnu toho zákona nebo to jednání v senátu připravovali“ (Účastník 1). Je zmíněn názor z doslechu, který PS „hodnotil jeden čas spíš negativně, že to bylo formální a dnes už je to živější a zlepšilo se to a je to k něčemu“ (Účastník 3).

Pokud jde o **důvěru v jednání o HÚ**, vyskytly se mezi účastníky pochybnosti. SÚRAO v minulosti neposkytovalo vždy úplně korektní informace o geologické stránce projektu (Účastník 1, Účastník 3). Účastníky zneklidňovalo, že D. Drábová v pořadu *Hyde Park* připustila, že by se odpady mohli i dovážet ze zahraničí, což jde proti tomu, jak se dnes hovoří o účelu HÚ. Významným tématem byly peníze na jaderném účtu, kde se nachází 18 miliard korun a „tady funguje ten lobbying a velké firmy, takže si myslíme, že je tu ta vůle, aby se ta stavba zahájila co nejrychleji“ (Účastník 3). Existuje tedy obava, že by HÚ mělo být postaveno co nejrychleji, aby si politici mohli prostřednictvím korupčního jednání rozdělit zmíněné peníze.

Zdrojem nedůvěry je také to, že není jisté, zda po úspěšném geologickém průzkumu je ještě cesta zpět. „[...] stát na nás nemusí brát ohled, v zákoně není žádná páka pro obce, aby tomu zabránily, jakmile už povolí ty průzkumy. Jsou tam nějaké možnosti zdržení, ale vždycky to můžou obejít nějak jinak“ (Účastník 2).

Kompenzace a garance a možnost rozvoje lokality

Převládá přesvědčení, že kompenzace by měly být vyšší, zvláště pokud by došlo k realizaci projektu. „Bylo by fér, kdyby stát vykoupil domy od občanů“. Lidé by měli mít možnost nechat si nemovitost vykoupit a odstěhovat se jinam (Účastník 3). Ve Švédsku úložiště leží 70 km od obytné zóny, v ČR by eventuálně bylo hned u ní. Peníze by měly jít na zlepšení životav obce: na domy, byty, čističky, odvoz odpadu, dětská hřiště, tj. na to, co je užitečné pro všechny. Alternativně by bylo příhodné zabezpečit zaměstnání pro práceschopné a jejich děti.

Všichni účastníci diskuze si téma HÚ zasazují do kontextu lokální politiky. Zdá se, že referendum o HÚ mělo napjatý průběh: „To referendum přešlo do osobních útoků, zlých a ošklivých“ (Účastník 4). „Řekla bych, že to rozložilo Lubenec i Blatno, vztahy v nich“ (Účastník 6). „I v tisku proběhly takové rádobý bulvární reakce typu Lubenec je rozdělen na dvě půlky“ (Účastník 1). Dokonce údajně došlo i na to, že se

nějaký hacker naboural do počítače starosty a zveřejnil jeho korespondenci týkající se HÚ, a starostovi snad také zapálili popelnici (Účastník 2).

Postoj k projektu HÚ

Účastníci sami o sobě rozvíjejí vlastní promyšlené argumenty pro a proti úložišti. Jejich názory jsou komplexní a ne vždy ve všech aspektech jednoznačné. Často jsou schopni vnímat potenciální negativa, ale i pozitiva. Pro diskuzi je rovněž podstatné, že zatím se dělají jen vrty a vůbec není jisté, zda zde HÚ vznikne.

Jeden okruh problému je spojen s **technickými nejasnostmi kolem stavby**. Měla by tam být nějaká „horká komora“, mezisklad, VJP tam bude ukládán i jiný radioaktivní odpad, který „už bude vlastně na povrchu“ (Účastník 3). Mělo by údajně podle SÚRAO vzniknout 70 kilometrů chodeb, areál je projektována na životnost 100.000 let, je to velmi odvážené a velkorysé, možná zbytečně drahé. Přitom VJP je v současnosti využito jen ze 3 – 5 % a zbývající potenciál energie by v budoucnu bylo možné ještě využít. Tak proč to ukládat natrvalo, když se od toho i v zahraničí ustupuje (Účastník 1, podobně Účastník 2)? A kde je jistota, že se nebude dovážet odpad i ze zahraničí? Opačný názor optimisticky zdůrazňuje, že technologie jdou rychle dopředu a že nakonec samozřejmě všechno bude jinak a v souladu s nejnovějšími znalostmi: třeba se nakonec odpad ještě bude přepracovávat (Účastník 6).

Bezpečnost HÚ není vnímána jako hlavní problém. Převažuje důvěra v to, že HÚ lze vybudovat bezpečně. Přesto se jedna z účastnic, která má manžela geologa, pokouší odborně zpochybnit bezpečnost případné výstavby: „Je nebezpečné tvrdit, že to je bezpečné, protože nikdo nemůže říct, jakým způsobem se to pohne, navíc tam jsou zlomy, které jsou zřejmé už i na povrchu, zasahuje to blízko CHKO“ (Účastník 3).

Problém s geologickými průzkumy spočívá v tom, že účastníci nejsou schopni se dohodnout, jak velký zásah budou znamenat. Pokud toto není jasné, je obtížné o této věci diskutovat.

Poslední, nejintenzivněji vnímaný okruh problémů souvisí s **výstavbou HÚ** a skutečností, že by se v lokalitě 30 let stavělo. To přiznávají i lidé souhlasící s HÚ: „Je fakt, že jediné, co je na tom nejhorší, jsou ty dělnické práce, proces té stavby“ (Účastník 5). Příroda bude zničena už geologickými průzkumy, pak se budou kácet lesy a poklesnou ceny nemovitostí (Účastník 3). „A potom mi hodně vadí to, že by mi kolem domu, ve kterém bydlím, mělo jezdit x nákladáků s materiálem atd. Vůbec ta doprava“ (Účastník 2).

Pozitivně je pochopitelně vnímáno to, že by byla práce a zaměstnanost. S vyhlídkou HÚ by bylo možné posílat děti do škol s příslušným zaměřením a zvedl by se cestovní ruch jako je to v ET (Účastník 6). Uplatnilo by se ale při výstavbě a provozu opravdu tolik lidí (Účastník 3)? V EDU je nulová kriminalita, protože lidé, co tam pracují, nesmí mít žádný záznam (Účastník 6).

HÚ a možnosti rozvoje

Není shoda na tom, zda HÚ přinese **možnosti rozvoje lokality**. Vše by bylo nutné nejprve dojednat a opřít o smlouvy. Kolik lidí to zaměstná? Budou lidi odcházet, nebo přicházet? Bude to znamenat nižší, nebo vyšší turismus? Zde stojí názory příznivců a odpůrců HÚ ve skupině proti sobě. I když se připouští, že se díky projektu do obce vlijí peníze, neznámá to ještě, že s nimi bude správně naloženo.

HÚ a jaderná energetika v ČR

Být proti HÚ nutně neznámá být proti jaderné energetice. „My nejsme všichni proti atomu a jaderné energetice, my jsme proti ukládání do té hloubky“ (Účastník 3). Jaderný odpad je ještě funkční, není nutné ho ukládat, mezisklady mají nějakou kapacitu (Účastník 1, Účastník 3). „Zbytečnost celé stavby, protože ten jaderný odpad není odpad, ale budoucí energie, která se dá využít“ (Účastník 3).

Čertovka – skupinová diskuze 2

Složení skupiny

Účastník 1: žena, 48 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 2: žena, 60 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 3: žena, 40 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 4: muž, 69 let, vzdělání VOŠ/VŠ, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 5: muž, 67 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 6: muž, 60 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 7: muž, 65 let, vzdělání VOŠ/VŠ, postoj k HÚ spíše záporný

Bydliště účastníků

Tis u Blatna, Žihle (Ústecký kraj).

Vztah k regionu

Lokalita je přírodní rezervací povodí říčky Střely. Vedle přírodních vzácností, je to historicky a turisticky zajímavá oblast s pásem pevnůstek opevnění z 2. světové války, nejmenším městečkem v Evropě. Je to oblast Sudet, tzn. po válce dosídlená oblast, s možnostmi „chalupářského“ a chatařského bydlení. Zdravé životní prostředí je důsledkem geografie lokality a absence průmyslu přitahuje k bydlení po produktivním období.

Problémem je nedostatek pracovních příležitostí – byl ukončen provoz lokální pily a cihelny – za prací se jezdí do Plzně nebo Kralovic, což je daleko. Mladí lidé tudíž zvažují přednosti a obtíže bydlení v lokalitě.

Projekt HÚ – postoje, představy, znalosti

Prostá **asociace** problematiky ze strany diskutujících je dost věcná (těžba horniny, tunel, díra v zemi, mezisklady), téměř postrádá emoce, ale existuje podezření, že se vše bude odehrávat jiným způsobem, než zaznívá v oficiálních informacích (bude se to sem vozit z Německa).

Souhlasný postoj vůči HÚ je založen na vědomí nutnosti postarat se o VJP, jestliže využíváme jadernou energii. Osobní souhlasný postoj je však podmíněný bezpodmínečným souhlasem občanů (referendum např.), nejen samosprávy. Samotnou bezpečnost diskutující považují za odpovídající.

Negativní postoj ve skupině převažuje. Důvody shrnuty ve vyjádření jako: „[...] emoce vůči prostředí, kam se přistěhoval, poškození rekreační oblasti, ztráta hodnoty majetku.“ Jiným důvodem je celkově negativní postoj vůči jaderné energii při vědomí, že existují alternativní zdroje a že měli bychom se uskromnit, a to nejenom s ohledem na příští generace. Odlišný negativní postoj nepředstavuje kritika samotného HÚ, ale obtíže, které bude nutné v lokalitě podstoupit v souvislosti s výstavbou.

Účastníci sdílejí domněnku, že **většina lidí lokality je proti**, ale příliš nevědí (stejně jako diskutující), jak by celý projekt vypadal a co by HÚ (ne)přineslo. V tomto smyslu zazněly příklady Manětína, který kdysi odmítl železnici a dodnes tím zůstal po-

škozen, a také Dukovan a Temelína, kde lidé nepociťují nebezpečí nebo úzkost a přijímají všechna rizika.

Změna postojů se považuje za vyloučenou. Zájem o proces vyhledávání a HÚ může být považován za motivaci k negativnímu, ale stejně tak pozitivnímu postoji k HÚ.

Představa fyzické podoby úložiště vychází z exkurze do Švédska, která v rámci lokality byla uskutečněna. U ostatních občanů, kteří se exkurze neúčastnili, je představa nejasná, což podporuje i časový plán projektu HÚ, který má v jejich představách značný rozptyl.

Za problematické vzhledem k HÚ považují diskutující především období výstavby, které z „klidného útočiště“ udělá na desetiletí staveniště, tzn. v podstatě na jejich zbytek života a s dopady do rodinných vztahů (chci, aby sem jezdily i moje děti...).

Účastníci neměli pochyby, že poklesnou ceny nemovitostí, byť z příkladu Maďarska, kde nejprve ceny šly dolů, ale pak se vrátily do původního stavu spolu s rozšířením infrastruktury v lokalitě, obavy v tomto smyslu mírnily. Nicméně by se mělo uvažovat o odhadu nemovitostí před akcí, případně nějakém kompenzačním fondu, bude-li třeba.

Informovanost a zdroje informací

Informovanost je podle respondentů nedostatečná, útržkovitá, chaotická a nespolehlivá, přičemž se podtrhují výhody, choulostivé otázky jsou zamlčeny a komplexnější informace nejsou dostupné, říkají; realita, záměry, o nichž se informuje, se rychle mění. Vinu na tom nesou všechny dostupné zdroje informací s výjimkou zmíněných exkurzí. Informační chaos má za následek nejasnosti ohledně potřebnosti HÚ a výhod, které z něj plynou pro různé aktéry. Stejně mlhavá byla i představa o rozhodování ohledně HÚ. Zdá se, že se nerozumí procesu rozhodování v tom smyslu, že je vyjednáváním co nejdříve přijaté podoby rozhodnutí, které je pak přijato a respektováno. Toho vyjednávání se musí účastnit všichni v otevřené diskuzi. Jak to zařídit?

Ale existuje povědomí o souvislostech rakouského vztahu k českému jadernému programu (zásluhou Cally).

Sledují se zprávy o záměrech v Dukovanech, Temelíně, i pozitivní postoje tamějších obyvatel.

SÚRAO

Informační letáky, schůzky v lokalitě. Dojem – klepou si po rameni, není objektivní, neposkytuje informace na požádání. Ale pořádá exkurze.

Exkurze

Jsou organizované SÚRAO – Švédsko, Švýcarsko, Francie, Maďarsko, ale i Dukovany. Jsou dobrým zdrojem představy, jak by to mohlo vypadat i tady. Rozhovory s domorodci upozorňují na obtíže výstavby. Informacím takto získaným se důvěřuje.

Jiné zdroje

media, internet, rádio, televize jsou povšechně zmíněné.

Calla, pan Sequens, důvěryhodné.

PS pro dialog pro některé.

Webové stránky obce

Osobní a rodinné sítě jsou považovány za spolehlivé.

Celkové hodnocení komunikace

Obecně s hodnotou 50. SÚRAO na 100, MPO mizivá komunikace (návrh zákona převzali a dál nic). Komunikace je jednosměrná, sdělují se jenom pozitiva. Řízená komplexní diskuze, která by postupně vzala v potaz všechny aspekty, neexistuje; chybí objektivní pohled

Vnímání jednotlivých aktérů komunikace; SÚRAO

Je schopné postoupit své povinnosti nějaké firmě a vyváže se tak ze svých slibů (příhoda s Diamo). Tuto firmu pak nezajímá lokalita se svými lidmi, administrativním procesem povolování se lidé těžko dovolávají; ta už jenom vykoná svou práci. Takže SÚRAO se má postarat o souhlas. Na druhé straně prý SÚRAO mluví o technických věcech HÚ, naproti tomu Calla bere v úvahu širší souvislosti i těch technických věcí asi, což je přijatelnější.

Obce, zastupitelstvo

Přiznává se jim podřadná úloha, a to i přes onu podmínku „souhlasu obcí“.

NNO a Calla

Role občanských sdružení místních i republikových a zvláště Cally je posouzena jako významná pro podporu negativních postojů vůči HÚ, případně vůči jadernému programu. Pokud jde o Callu, tak vzbuzovala u diskutujících nadšení: „Oni nejsou jen

proti úložišti, jsou vůbec za zemi krásnější a bez odpadů, za neplýtvání potravinami, bojuje za to, za co bychom měli bojovat taky.“

PS

Většinou o ní neví. Měla by přinášet objektivní informace, vyvažovat ty pozitivní, zprostředkovat názory občanů (v parlamentu). Hájí zájmy lokalit; Ale je si toho dobře vědomá akorát její členka.

Důvěra v jednání je malá, slibům státních aktérů se obecně nevěří. Podezření z korupce, tunelování. Obojí podporuje negativní postoje obyvatel.

Možnosti férového, transparentního rozhodování o HÚ, důvěra v jednání,

Možností pro férové jednání příliš není, u diskutérů převažoval názor, že jím může být jenom referendum podložené vyjednáváním, předložením srozumitelných argumentů, vyslechnutím všech stran a společným posouzením před samotným rozhodnutím.

Kompenzace a garance

U diskutujících existoval názor, že za výstavbu HÚ musí přijít určitá kompenzace, přičemž by to měla být finanční částka v rozmezí 5 až 20 miliónů ročně, ale i polovičního rozpočtu obce. Jako příklad kompenzací byly uváděny Dukovany, které si vybojovaly uspokojivé kompenzace. Základními faktory, které by finanční kompenzace měla pokrývat, by měly být:

- Nadstandardní občanská vybavenost.
- Nadstandardní sociální zabezpečení (podpora ohrožených skupin např. důchodců nebo nezaměstnaných).
- Konzervace rázu krajiny a její případné uvedení do původního stavu.
- Případné vykoupení pozemků za důstojnou cenu a další následné benefity, například levná elektřina.

Garance kompenzacím by měl poskytnout stát v podobě příslušné legislativy, jejímž garantem by ideálně měla být i EU. Kompenzace by měly být platné po dvě generace (40 let).

Názor na geologické průzkumy

Postoje k tomuto tématu byly v jednotlivých obcích odlišné. Chyběly úplné a spolehlivé informace o průzkumu. SÚRAO není v tomto ohledu vstřícné a neodpovídá na dotazy občanů. To má za následek skepticismus a přesvědčení respondentů, že se nedá průzkumům zabránit a že obec tuto aktivitu nijak neovlivní (je možné ji pouze oddálit). Ale opět, získávané informace nejsou úplné, jaksi se spoléhá na technologii. A ve chvíli, kdy to převezme nějaká firma, tu nezajímá obec. Proto je role SÚRAO na počátku tak důležitá, lidé to vidí.

Možnost rozvoje lokality, místní politika

Zatím si myslí, že HÚ není předmětem lokální politiky, že se o všem diskutuje. Což ovšem není tak úplně pravda, protože názory jsou v lokalitě různé.

Z diskuze vyplynulo, že předmětem sporu mohou být peníze, respektive jejich přerozdělení jednotlivým obcím, jak naznačuje jedna diskutující: „Já bych ani nebyla překvapená, kdyby občané Žihle byli pro, protože vy dostanete peníze za ty geologické průzkumy, ale vás se to vůbec nedotkne. Tis na tom bude sedět a v Blatně a Lubenci se to bude kutat.“ Tento problém může odkazovat k nutnosti precizně určit kritéria pro vymezení ohroženého území s nárokem na kompenzaci.

Obecně se ovšem v diskuzi ekonomický přínos očekával, nicméně skepticky bylo nahlíženo na externí firmy, u nichž existoval předpoklad, že budou chtít samy na celém projektu co nejvíce vydělat. A ty kompenzace nejsou jisté. Mohou být slíbené, ale nesplněné. Přece jenom příklad Temelína a Dukovan je přitažlivý.

Ani turistika se nevyklučuje, ale symbolem lokality by HÚ být nemohlo.

Odpovědnost za budoucí generace

Obecně se odpovědnost cítí, protože se musíme postarat o náš VJP, když užíváme energii. Ale musí se hledat jiné řešení. A jinde třeba. S vývojem vědy a výzkumu ... Rádi by unikli konečnému rozhodnutí. Počkat a uvidět je však nepřijatelná strategie. Spravedlivé podmínky však jsou potřeba.

Bezpečnost, role odborníků a vědců

Jaderná elektrárna byla v rámci diskuze považována bezpečnější než HÚ, byť obyvatelé kolem Dukovan i Temelína akceptovali s tím spojené riziko. Není představa,

že by všechny bezpečnostní otázky u HÚ byly vyřešené, je také málo dlouhodobých zkušeností, ale důvěra odborníkům je značná. Dá se spolehnout, že technická otázka lokality bude dobře vyřešená a že bude vybrána ta, „která bude nejlépe technicky vyhovovat“.

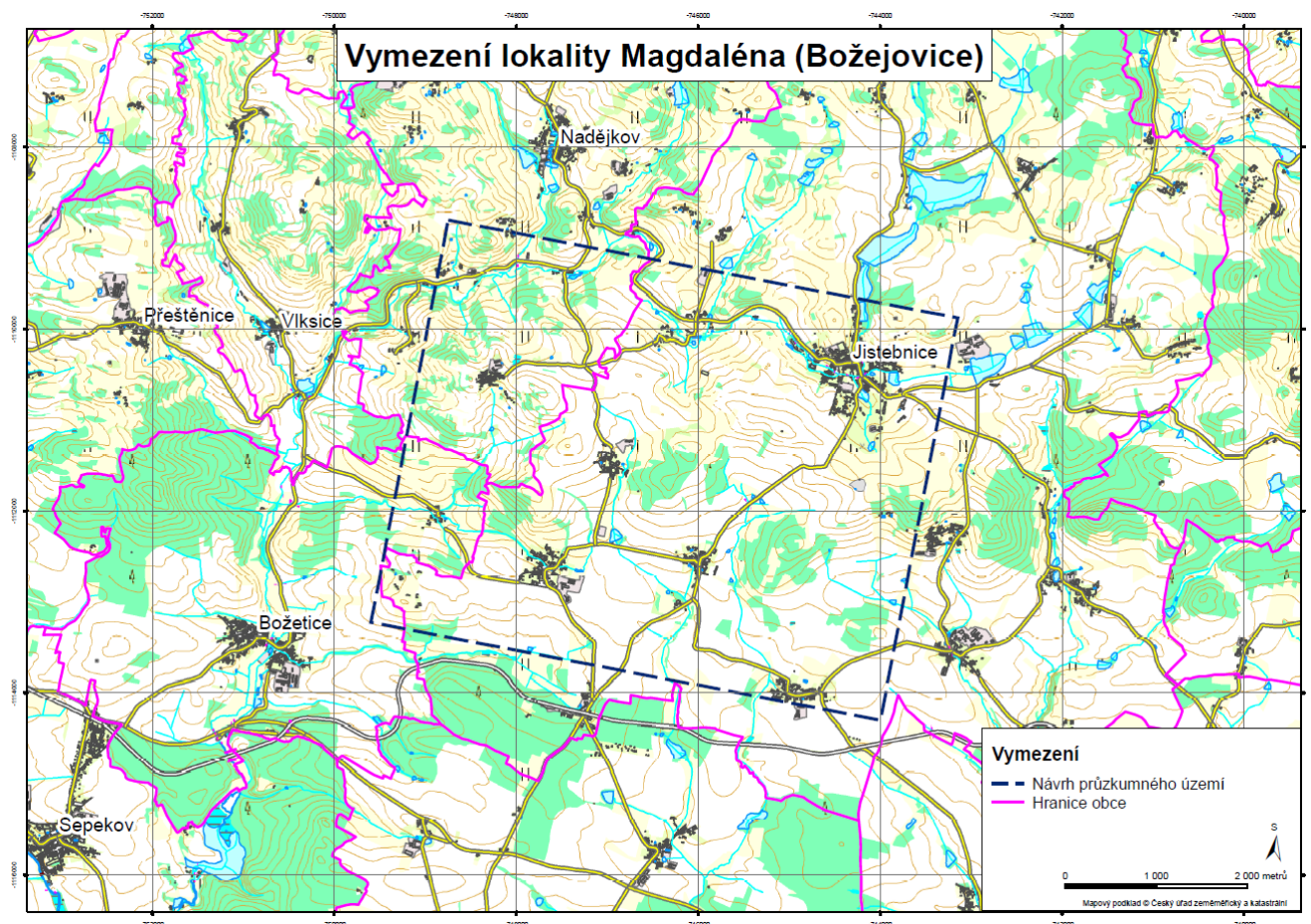
Alternativa

Předpokládá se využití odpadu, které jakoby zakládá možnost nechat VJP u elektráren, nestavět HÚ.

Lokalita Magdaléna – obec Jistebnice

Datum realizace: 17. 6. 2014, obec Jistebnice. Pro podrobnější informace o průběhu náboru viz zprávu od lokálního koordinátora v příloze.

Vymezení lokality v katastrálním území obcí (zdroj: SÚRAO)

Magdaléna – skupinová diskuze 1

Složení skupiny

Účastník 1: muž, 28 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ rozhodně záporný

Účastník 2: muž, 70 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše kladný

Účastník 3: muž, 37 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ rozhodně záporný

Účastník 4: muž, 52 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 5: žena, 35 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše kladný

Účastník 6: žena, 35 let, vzdělání VOŠ/VŠ, postoj k HÚ spíše kladný

Bydliště účastníků

Jistebnice, Nadějkov, Božetice (Jihočeský kraj)

Charakter vztahu k regionu

Problémy regionu, jak je účastníci vypočítávají, se týkají Jistebnice a také okresu Tábor, nebo Táborska, kam Jistebnice patří. Základními problémy jsou nezaměstnanost, dopravní infrastruktura, která by mohla kompenzovat nedostatek zaměstnání v místě. Celkově služby, pravděpodobně v místě, nepovažují za kvalitní a uspokojivé. Hlavními důvody problémů jsou: absence průmyslové zóny, odchod armády a rezignace na jakoukoliv kompenzaci těchto ztrát. Další problém, který s obcí Jistebnice v diskusi zazněl, je osoba starosty, jehož působení bylo hodnoceno rozporupně, a to nejen vůči HÚ.

Komunitu regionu (zahrnut i Nadějkov) respondenti charakterizují jako velmi patriotickou a sami se za patrioty pokládají. Také míru soudržnosti komunity považují za vyšší než jinde, i přes existenci sporů. Soudržnost se projevuje i v určité uzavřenosti a obranném postoji vůči HÚ. Tyto postoje mají původ v historii – např. častá změna administrativní příslušnosti udělala z regionu periferii. Dalším faktorem ovlivňujícím konzervativní postoj k HÚ je vzdálenost od centra (většího města), která způsobuje „zapouzdření“ komunity - lidé z obce neodcházejí a naopak partnery přivádějí sem, čímž přetrvává skupinová soudržnost vytvořená z dětství.

Celkově vzato, kraj je chudý a vždycky byl, ale příroda je tu krásná a to je naše bohatství, na něž se chodí dívat i odjinud. Jsme na ni hrdí a jsme tu rádi. Ale přece jenom máme pochybnosti, jestli taková uzavřenost a obranný postoj vůči vnějšku nám není na škodu.

Projekt HÚ – představy a znalosti

„Strach“, „neinformovanost“, „nejasnost“ a „díra“ jsou asociace, které HÚ vyvolával v diskutujících. V takové situaci je nejjednodušší říci HÚ ne (3 účastníci). Nejen v lokalitě, ale i v ČR. Dá se předpokládat, že se podobně jednoduchá zkratka týká řady lidí. V odpovědích na další otázky o informovanosti a komunikaci účastníci poukazují na nezájem lidí, neochotu vyhledávat informace a vůbec využít příležitost získat nějakou informaci. Možnými příčinami této lhostejnosti mohou být strach a nepohodlí nebo také úzkost, které jsou diskuzemi o HÚ v občanech vyvolávány.

Změna postoje je možná pod vlivem získaných informací, kterým se důvěřuje (Účastník 5, Účastník 6). Ovšem oběma směry.

O konkrétní podobě realizace projektu spojeného s HÚ (zda bude v podzemí či na povrchu) panuje neznalost nebo nejasná, zkrácená představa, což dále podněcuje nepochopené informace od SÚRAO přijímané s podezřívavostí.

Stejně obecnou představu mají účastníci také o **časovém plánu projektu**, pouze jeden účastník má určitější informace z PS – 30 roků výstavby a otevření úložiště v roce 2065, přičemž má spolu s tím také představu o administrativním procesu povolovacích kroků.

Pozitivní aspekty HÚ akcentovali zejména respondenti, kteří zastávali souhlasné stanovisko vůči HÚ, přičemž se konkrétně jednalo o lepší možnost zaměstnání a peněžní kompenzace, které je možné využít sociálně znevýhodněným občanům. V tomto duchu však vyvstala otázka, co konkrétně vlastně HÚ do regionu přinese. **Negativní aspekty** názorně vylíčil jeden z účastníků: změní se ráz krajiny, zničení přírody. Zaměstnanost – přijdou sem nepřizpůsobiví a s nimi kriminalita. Nejhorší bude výstavba, a bude to trvat 30 let. Nejistota ohledně vody a ohledně toho, co se bude dít v HÚ.

Informovanost a zdroje informací

Za hlavní zdroj informací považují účastníci diskuze **SÚRAO**, které je považován za aktéra odpovědného za poskytování informací ve věci HÚ, a to nejčastěji ve formě diskuzí, besed v obcích, pravidelných zpráv, letáků a také exkurzí. Jednotlivé informační aktivity byly nicméně hodnoceny různě. **Exkurze** byly považovány za nejlepší jak ve smyslu věcných informací od odborníků, tak ve smyslu absence propagandy či tendenčnosti. Ostatní aktivity vzbuzovaly podezření z manipulace, „masáže nebo propagandy“. Informace jsou považovány za neucelené, neúplné, chaotické, nesrozumitelné a jednostranné, což dále utvrzuje i forma podávání informací, která nebudí důvěru: letáky na křídovém papíře např. jsou chápány ne jako prestiž té věci a autorské organizace, ale mrhání prostředky. Vedle toho byl verbalizován i názor, že se od SÚRAO informace získat dají, ale v podezřelé kvalitě.

Přestože někteří účastníci jméno „**Calla**“ slyší poprvé, je tento spolek považován za relevantní zdroj informací, ale jen pro část respondentů, neboť v případě pozitivního postoje respondentů k HÚ nebyla Calla považována za důvěryhodný zdroj informací. To se odvíjelo i od změny strategie informování ze strany Cally. Zástupci

hnutí začínali se strategií, kdy „přijeli s návěsem a předváděli lidem hrůzy spojené s HÚ“, a pokračovali směrem k iniciaci referend v lokalitách a organizaci petic s cílem ovlivnit obyvatele, aby odmítali HÚ. Calla je údajně schopná sledovat informace, na což zaměstnaní lidé čas nemají, a předávat je do lokalit, přičemž navíc tato informace je od protistrany, takže kompenzuje určitou informační tendenčnost.

Zdrojem informací pro lidi v lokalitě jsou rovněž místní občanská sdružení založená s cílem bránit se umístění HÚ a média (mimo běžných celostátních médií, tedy TV a novin má důležitou roli i **místní Zpravodaj ze samosprávy**: „To si přečtou nejběžnější lidi tady“). **PS** je také považována za dobrý zdroj informací, tím, kdo ji zná, jako Účastník 3. Pan starosta není věrohodným zdrojem informací.

K informovanosti je třeba připojit i **hodnocení komunikace**, protože komunikace, jednání o HÚ, splývá účastníkům s informováním. A lapidárně vystihuje jejich hodnocení formulace: „Je to jenom taková hra na informování.“ Opakují se tady již dříve formulovaná mínění o informacích, poskytovaných především SÚRAO: složité, nesrozumitelné, nejasné a neúplné, budí podezření na jednostrannost a manipulaci. Jeden si musí informace skládat. Stává se také, že jeden platí něco, druhý den už ne. Např. slib SÚRAO v souvislosti s průzkumy a jeho zrušení přenesením povinnosti žádat o průzkum na Diamo, které se necítí vázáno žádným slibem, podzim 2012. Dohody neplatí. Lidé na postech se střídají, např. na MPO, ředitel SÚRAO. Ta nestabilita podřívá autoritu informací ze SÚRAO.

Celkové hodnocení komunikace či jednání o HÚ dostává 50 a méně bodů ze 100. Dala by se komunikace zlepšit? Diskuzní pořad v televizi na celostátní úrovni. Udělat občas srozumitelné shrnutí, jaká je situace dnes, jak se to posunulo za 10 let, o čem se jedná tady a teď. Jak se změnila legislativa, plány apod. I diskuze v kulturáku by byla vítána. Účast někoho významného, ministr nebo Veselovský např. dokáže přitáhnout pozornost a přivést lidi na akci.

Vnímání jednotlivých aktérů komunikace

Diskuzní skupina zná MPO, MŽP, SÚRAO, SÚJB, nicméně informovaný pohled má jenom jeden z účastníků. **Obec** je rozlišena jako aktér, který by do celé problematiky měl zasahovat. Jiná situace panovala u zastupitelstva jako reprezentativního orgánu, které by podle respondentů naopak do dění zasahovat nemělo a mělo by se starat o jiné věci, což znamená, že nebylo vnímáno jako partner při jednání.

Stát a **vláda** reprezentovaly aktéry, kteří byli vnímáni jako rozhodující pro proces rozhodování v celé problematice, neboť je v jejich plné moci vybudovat jaderné úložiště ve vybrané lokalitě. Toto přesvědčení lze dokumentovat výrokem jednoho z náměstků MPO: „[...] až bude muset být ten termín, vláda rozhodne a senát schválí.“ K tomu lze následně dodat výrok jednoho z účastníků: „Tím skončí veškerá hra na demokracii kolem úložiště.“

Neziskové organizace, Calla, jsou rozlišeni jako další aktéři.

PS pro dialog se jako aktér komunikace v této fázi rozhovoru neobjevila. Na konkrétní otázku na PS se ukázalo, že někdo o skupině slyší poprvé, jiní účastníci si fungování uskupení umí představit. Dva z diskutujících uvedli, že byli na schůzích platformy. Jeden z účastníků vysvětlil ostatním, jak vznikla, jaký je důvod jejího vzniku a kdo je v ní zastoupen. Ovšem podle tohoto respondenta přetrvává názor a on ho sdílí, že: „[...] pracovní skupina vznikla jen proto, že bylo podle EURATOMu potřeba komunikovat s lidmi a mít někde transparentní skupinu. Aby si odškrtnl čárku vůči Evropské komisi – komunikujeme s lidmi, máme na to tuto platformu.“ Celkově vzato je za vážný problém považována **nestabilita státní administrativy** a lidí v ní.

Možnosti férového, transparentního rozhodování o HÚ, důvěra v jednání,

Zásadní překážkou férového rozhodování je podle diskutujících absence jasně daných pravidel, podmínek a kritérií, která mají být známá na začátku procesu a mají mít aspoň v nějaké míře platnost a trvalost. Týká se to koncepce a plánů na ukládání (např. plán na mezisklad). Toto opakované volání po jasných pravidlech nejspíše souvisí s informováním, které je ze strany diskutujících pokládáno za nepřiměřené, nesrozumitelné, neúplné a nevěrohodné. To dokládá jeden z účastníků: „Tak ať si to tu udělají, když chtějí, mě to je jedno, já to neovlivním. Je to jenom taková hra na informování, rozhodne to stejně někdo jiný.“ Nebo i jiný diskutující: „Na to jsme asi malí odborníci. Vyjádřit se, jestli je něco férové, když o tom vím kulové [...]“ V tomto momentě vstupují do tématu diskuze odborníci, geologové jmenovitě a jako druhý aktér obyvatelstvo. Jakoby si uvědomili (Účastník 4), že je třeba uvést do souladu nárok geologie na HÚ a nárok obyvatel. A přicházejí na další věci, které je třeba zohlednit – dopady na lidi, ekonomika projektu. To vše by mělo být známo na začátku. Na začátku nastavené podmínky.

Budou těm **podmínkám věřit?** Jako důvěryhodné a méně zpochybnitelné jsou podle diskutujících prezentované geologické podmínky a geologům se v rámci diskuze

obecně věří. Nedůvěra panuje naopak u ekonomických podmínek, které jsou závislé na jednání lidí a příslušných dohodách a v posledku také politickém rozhodnutí. Stále se opakujícím tématem byla nedůvěra státu a politikům, zejména s ohledem na zmiňovanou garanci kritérií, což vystihl jeden z účastníků, který na otázku, kdo bude garantovat kritéria a pravidla, odpověděl: „Politik to nebude.“

Nedůvěra vůči státním institucím byla během debaty velká, což vyjádřil jeden z účastníků: „Problém mám s vládou mafiánů a parlamentem se zločinci [...].“ Jedním ze základních obav byla změna vlády, která by mohla znamenat změnu politiky, a to i ve věcech dlouhodobých strategií, o jejichž nezamýšlených dopadech se nic neví. „Je to o budování důvěry lidí v instituce“.

Kompenzace a garance a možnost rozvoje lokality, místní politika, odpovědnost a názor na geologické průzkumy

Rozhovor a diskuze o kompenzacích byly zmatené a nikam příliš nevedly. A objevily se v něm skeptické pohledy a nepodložené informace týkající se možností vyjednávání. Rozhovor se točil téměř výhradně o penězích a jiný typ kompenzací nikoho nenapadl, a to ani účastníky, kteří měli od PS nějakou informaci o typu možných kompenzací, přidané hodnoty či benefitů. K debatě ohledně finanční kompenzace se vázalo i uplácení, tedy koupení lokality nebo obyvatel, které jsou v patriotickém regionu, jak respondenti svoji lokalitu charakterizovali, nemyslitelné.

V oblasti nebo tématu kompenzací také nebylo jasné, co by měly peníze kompenzovat, neboť se o tom podle respondentů nevedou žádné diskuze. Pouze okrajově jsou zmíněny nemovitosti a poškození krajiny (k níž mají respondenti citový vztah). Nebylo rovněž úplně jasné, kdy a jak se mohou finanční kompenzace vyplácet, přičemž žádný z účastníků kompenzace nespojuje se zahájením neinvazivního geologického průzkumu, který zavdává možnosti čerpat konkrétní kompenzace.

Částky, které SÚRAO nabízí, jsou však považovány za směšné. Diskutující si neumí představit spolehlivé garance kompenzací, čemuž nepomáhá ani případ Temelínu, který vlastní ČEZ jako firma, kde má stát většinový akciový podíl a která generuje zisk, z něhož může obcím benefity a kompenzace dát. „Kdežto úložiště spravuje státní organizace a stát nám nic nedá, protože nemá“. V rámci diskuze zazněl i případ Dukovan jako příkladu rozvoje lokality v souvislosti s výstavbou elektrárny, nicméně pro účastníky nebyl příliš přesvědčivý, neboť podle nich ukazuje jedno jeden úhel pohledu a opomíjí druhou stranu (negativních dopadů).

V případě lokality Magdaléna respondenti viděli spíš **omezení rozvoje**, např. ve stavební uzávěře, která by se mohla v souvislosti s HÚ ustavit. Turistický ruch spojený s HÚ účastníci nepovažují za možný a nepřesvědčuje je ani příklad Francie, který uvedl jeden z účastníků. Ekonomické zájmy spojované s HÚ v lokalitě nepozorují a jsou podle nich nerealizovatelné, i kdyby nějaké byly Účastník 1: „Tak dlouhé prsty tady nikdo nemá.“

Z diskuze vyplývá, že **HÚ je silným místním politickým tématem**, což se odráží především v uskutečnění místního referenda a v nejasném představení výsledků spočívající v dezinterpretaci počtu zúčastněných občanů a počtu občanů, kteří jsou proti. Referendum podle účastníků také slouží jako alibi nebo zdůvodnění nečinnosti v případě, že se zastupitelstvu hodí. Stává se tedy, že zastupitelstvo projedná informaci od SÚRAO, zaujme stanovisko, ale s danou problematikou již nic dalšího nedělá s odkazem na výsledek referenda.

Geologický průzkum je některými účastníky považován za nezbytné východisko procesu vyhledávání a hlubinný průzkum také jako podmínka odpovědného rozhodnutí jednotlivce pro nebo proti, byť ani u jednoho typu průzkumu diskutující úplně nevěděli, jak probíhají a jaké jsou jejich náležitosti. V opozici byl jiný diskutující s tvrzením, že zahájení průzkumu představuje konec možností pro lidi do jednání ještě nějak vstoupit a podílet se na vyjednávání.

Role odborníků a vědců

V rámci tématu důvěry odborníkům byli jmenováni geologové, kteří se těšili značné důvěře: „[...] odborníci jsou aspoň z 80% nezkorumpovaní a aspoň z 80% to myslí dobře“; „Věda je jenom jedna, vědecké výsledky jsou srovnatelné, dají se podložit. Takže ano. Nešvindlují. Ale přece jenom, nemohou garantovat.“ I přesto však odborníci nejsou dostatečnou zárukou bezpečnosti HÚ: „[...] nikde úložiště není a nikdo neví, jak to do budoucna bude.“

Mezisklad zneklidňuje kvůli možnosti změnit podmínky podle potřeby.

Alternativa k HÚ

Alternativa k vybudování úložiště zazněla jedna – **export odpadu někam jinam**. „Když si vezmeme, kolik by to stálo, jestli opravdu není lepší investovat ty peníze do toho, že to někam vyvezeme, oni si to tam uloží, pokud už mají ten prostor vybudovaný a my tím překleneme nějaké období velkých změn, které se v příštích desít-

kách let stanou, objeví se nové způsoby výroby elektřiny apod. My můžeme investovat desítky milionů do toho, že to budeme vozit pryč a nemusíme řešit tak zásadní stavbu, monstrum, který tady zůstane“. „[...] ale nevím, jestli pro naši republiku by nebylo lepší dovézt to do Ruska nebo Ameriky. Ale my řešíme něco, co ani nevíme, jestli budeme za třicet let potřebovat“.

Magdaléna – skupinová diskuze 2

Složení skupiny

Účastník 1: muž, 65 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše kladný

Účastník 2: muž, 69 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše kladný

Účastník 3: muž, 34 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 4: muž, 48 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 5: muž, 31 let, vzdělání VOŠ/VŠ, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 6: žena, 49 let, vzdělání VOŠ/VŠ, postoj k HÚ spíše záporný

Bydliště účastníků

Jistebnice, Nadějkov, Božetice (Jihočeský kraj)

Vztah k regionu

Zemědělský region, zaměstnání obyvatel bylo převážně v zemědělství. Po rozpadu JZD v 90. letech došlo k úbytku příležitostí, nicméně půda je obhospodařována několika rodinnými farmami a několika velkými podniky, které zaměstnávají podstatně méně lidí než JZD. Jako hlavní problém je pociťován nedostatek pracovních příležitostí. Tento problém prohlubuje obtížné a drahé dojíždění za prací do blízkých měst jako Milevsko, Písek nebo Tábor. V regionu tudíž existuje velká závislost na soukromé dopravě do školy a do zaměstnání.

Vnitřní pohraničí – tak účastníci diskuze nazvali region svůj region ležící na mezích tří okresů. Administrativně náležel pod různé správní celky, z čehož vyplývá pocit okrajovosti i chudoby. Na druhé straně lidé lépe hodnotí venkov než město kvůli mezilidským vztahům, které považovali za dobré a i průhledné („lidi se dohodnou líp“). Problematika HÚ však tyto vztahy začala destabilizovat. Diskutující vyjádřili přesvědčení, že předností regionu je krásná příroda a vzhled krajiny, což má zásadní vliv na

vnímání regionu ze strany jeho obyvatel, ale i lidí, kteří do regionu přicházejí. Vedle toho v regionu existuje bohatý spolkový a kulturní život, přinejmenším v Nadějkově.

Projekt HÚ – postoje, představy, znalosti

Negativní postoj k HÚ je založen na obavách o zničení, znehodnocení přírody, vzhledu krajiny a lidských vztahů. Podle diskutujících se HÚ do regionu nehodí, stejně jako průmysl obecně. Součástí negativního pohledu na HÚ byla i udržitelnost rozvoje a environmentálního prostředí, která by byla podle diskutujících narušena pochybnou bezpečností celého projektu, zejména s ohledem na stavební firmy. Celkově se u diskutujících objevily projevy úzkosti pramenící ze skutečnosti, že celý problém vůbec musí řešit. **Pozitivní postoje** se objevily také a souvisely se zájmem o budoucí generace a o regiony postižené uhelným průmyslem (jeden z diskutujících měl osobní zkušenost z Ostravska). V rámci pozitivního postoje naopak důvěra v bezpečnou výstavbu panovala. Změna postoje se téměř vylučuje. Nikdo to nebude chtít, musí se začít znovu, ale neví se, co to znamená.

Zcela rozdílné jsou **názory účastníků na motivace** jednotlivých obyvatel, které jsou dány jejich osobní situací a sociodemografickou charakteristikou. Lidí s vyšším vzděláním „jsou proti, protože mají nebo snadno najdou práci“; „[...] jsou proti, protože mají povědomí o bezpečnosti a životním prostředí, cítí zodpovědnost.“ „[...] mladí se nebojí říci svůj názor, jít proti diktátu shora, jsou proti“. Je tady skupina mladých lidí, kteří jsou pro (viz příběh 1) a vypadá to jako organizovaná akce.

Představa fyzické podoby HÚ je založená zejména na informacích od SÚRAO, které byly v diskuzi prezentovány s jakýmsi despektem („budem spát na sudech“). Jsou také pochybnosti, jestli na to bude mít stát finance (o atomovém účtu je zmínka jen velmi nepřesná) a zda je schopen dodržet nastavený časový plán.

Mezi **pozitivní aspekty** diskutující zařadili finanční přínos, který podpoří infrastrukturu regionu, byť i zde byla pochybnost o dlouhodobém přínosu, který by mohl být převážen negativy. **Do negativních aspektů** diskutující řadili devastaci krajiny, kriminalitu spojenou s nově přichozími a negativní ekonomické dopady, pod nimiž měli na mysli, že výstavba HÚ zaměstnání do regionu nepřinese. Tématem bylo i znehodnocení soukromých majetků a degradace životního prostředí vlivem realizace celého projektu.

Informovanost a zdroje informací

Hlavním zdrojem informací pro účastníky bylo SÚRAO a jeho webová stránka, Zpravodaj ze Správy a informační schůzky v lokalitách. Nicméně respondenti měli podezření, že **SÚRAO informuje jenom o tom, co se mu hodí, a pokud to jde, neinformuje nebo přímo informace tají**. Jiným zdrojem informací je obecní zpravodaj nebo hasičské schůze, ale také PS (nicméně limitovaně), neziskové subjekty jako Calla, Duha, Ekologický právní servis nebo sdružení Pro zachovalý kraj. Řada účastníků jsou členy jednoho ze sdružení.

V oblasti informování považovali diskutující za **důležité osobní a rodinné sítě** za nejbližší. Vedle toho převládá názor, že kdo se zajímá, informace najde.

Celkové hodnocení komunikace či jednání o HÚ dostává od každého účastníka 50 a méně bodů ze 100, a to kvůli protichůdnosti informací (obce údajně obdrželi informace, že se mohou rozhodnout, jak chtějí, ale stát udělá, co uzná za vhodné), což jeden účastník shrnul takto: „[...] je to pro lidi hodně devastující [...]“ V souvislosti s tím se velká relevance přikládá referendu, v němž lze s konečnou platností realizaci úložiště odmítnout. Vedle špatného hodnocení komunikace zazněla řada námětů na podobu debaty a dialogu:

- Častější debaty v lokalitách, za účasti zodpovědných osob.
- Nastavit pravidla a schválit zákon, aby se situace neměnila s každou vládou a aby SÚRAO nerušilo sliby.
- Udržet kulturu dialogu bez nadávek: „Tam by musely probíhat debaty organizované ze strany státu nebo toho SÚRAO, ale organizovat to tak, aby to bylo důvěryhodné pro ty lidi, aby měli chuť tam přijít a věděli, že se něco dozvědí, třeba tím, že tam budou nějaký nezávislí odborníci, a ne, že to bude pořád to samý, přijdou, zopakují to, co lidi už vědí a odejdou a že by se měli dělat menší a víc po těch vesnicích.“

Vnímání jednotlivých aktérů komunikace

Podle respondentů se dá **SÚRAO a státu** těžko důvěřovat, protože mají tendence asertivně prosazovat výstavbu HÚ, což automaticky budí nedůvěru. SÚRAO, ačkoliv je základním zdrojem informací, v tomto smyslu údajně nepřipustilo nezávislého experta u projednání průzkumů na odboru životního prostředí v Českých Budějovicích.

Obce a zastupitelstva byla označena za aktéry, kteří o věcech spojených s vybudováním úložiště nemají přímo rozhodovat: „[...] není úkolem zastupitelstva řešit energetickou situaci státu, ale úlohou je reprezentovat mínění občanů.“ V zastupitelstvech asi nejsou názory jednotné, ale měli by se řídit výsledky referenda. Zelení jsou proti, ale asi žádná strana není pro. Poměr zastupitelstev ke krajskému územnímu plánu, historie začlenění HÚ do něj. Je to jeden nástroj nátlaku státu a současně obrany obcí.

Neziskové organizace se z jedné strany těšily velké důvěře a byly vnímány jako subjekty, které pomáhají zablokovat a zvrátit předem stanovené rozhodnutí o výstavbě HÚ. Neziskové subjekty byly v tomto smyslu vnímány jako aktéři, kteří mají znalosti a upozorňují na problémy a porušení zákonů, na něž obyčejný člověk nemá čas. Podle respondentů je potřeba s nimi mluvit a jednat od začátku. Z druhé strany existovala i nedůvěra v tyto subjekty, které byly označovány za viníky prodražování celého projektu a byly nařčeny z prosazování skrytých zájmů („[...] platili je Rakušáci [...]“).

PS pro dialog byla v diskuzi označena jako podvodníka, zejména s ohledem na nekonzistentnost a nedůvěryhodnost ve smyslu, že v rámci skupiny aktéři vzájemně na něčem domluvili, ale následně byla situace jiná. Zároveň platforma asistovala při zrušení slibu SÚRAO, že nepůjde do průzkumů bez souhlasu obcí.

Možnosti férového, transparentního rozhodování o HÚ, důvěra v jednání

Možnost férového jednání byla ze strany respondentů předem vyloučena: „Já si to nedokážu představit, aby to bylo férový“; „Já taky ne, to nejde.“ Diskutujícím scházela zejména důvěryhodná osoba, která by vnesla pořádek do různorodého a do jisté míry protichůdného informování. Příklady fungování úložišť ve Finsku a Švédsku pro diskutující nepředstavovaly přenositelné příklady, neboť mají jiné přírodní podmínky, politickou kulturu a osídlení je více nerovnoměrně.

Kompenzace a garance a možnost rozvoje lokality, místní politika, odpovědnost a názor na geologické průzkumy

Kompenzace podle diskutujících nebudou dostatečné ani za průzkum a jejich garanci si neuměli představit. Příklady Dukovan a Temelína respondenti nebrali jako

relevantní, neboť jsou to projekty, které se realizovaly před rokem 1989, tedy v jiné době.

Turistika byla viděna jako faktor, který má šanci (zde naopak případy Temelínu a Dukovan byly zmiňovány). Účastníci ovšem vyjádřili obavu, že je plánováno pouze jedno turistické zařízení (Monínec) a že si lze těžko představit každodenní návštěvy HÚ, jako je tomu například při návštěvě hradu či jiných památek. Ekonomické zájmy spojené s HÚ v diskuzi nebyly zmíněny.

Místní politikové se tématu podle respondentů vyhýbají, s výjimkou Strany zelených, kteří jsou otevřeně proti. Ale zdá se, že se něco v regionu odehrává: viz příběh 1 a 2. Na jedné straně se snad organizuje skupina mladých lidí s chutí postavit se v místní politice za projekt HÚ, na druhé straně sousedi organizují protest či demonstraci proti projektu HÚ.

Vzhledem ke všeobecné nedůvěře, byl **postoj k průzkumu** ze strany účastníků diskuze opatrný. Podle svých slov mají málo informací o tom, co se to bude odehrávat a jak bude realizace projektu probíhat. Přesto by souhlas možný byl, ale jenom za předem nastavených a respektovaných podmínek, které by byly jasně stanoveny zákonem. Nesouhlas s HÚ je spojen s možností, že se nalezne jiné řešení, které bude přijatelnější a které nebude zahrnovat stavbu HÚ.

Bezpečnost, role odborníků a vědců

Garantovat bezpečnost, to je to, co moc ne. Hledají se odborníci nezainteresovaní v procesu vyhledávání, zvláště geologové. O záměru meziskladu při HÚ se ví a není vítán. Jakoby z něj byl ještě větší strach než z HÚ, ačkoliv jsou jak v Dukovanech tak v Temelíně.

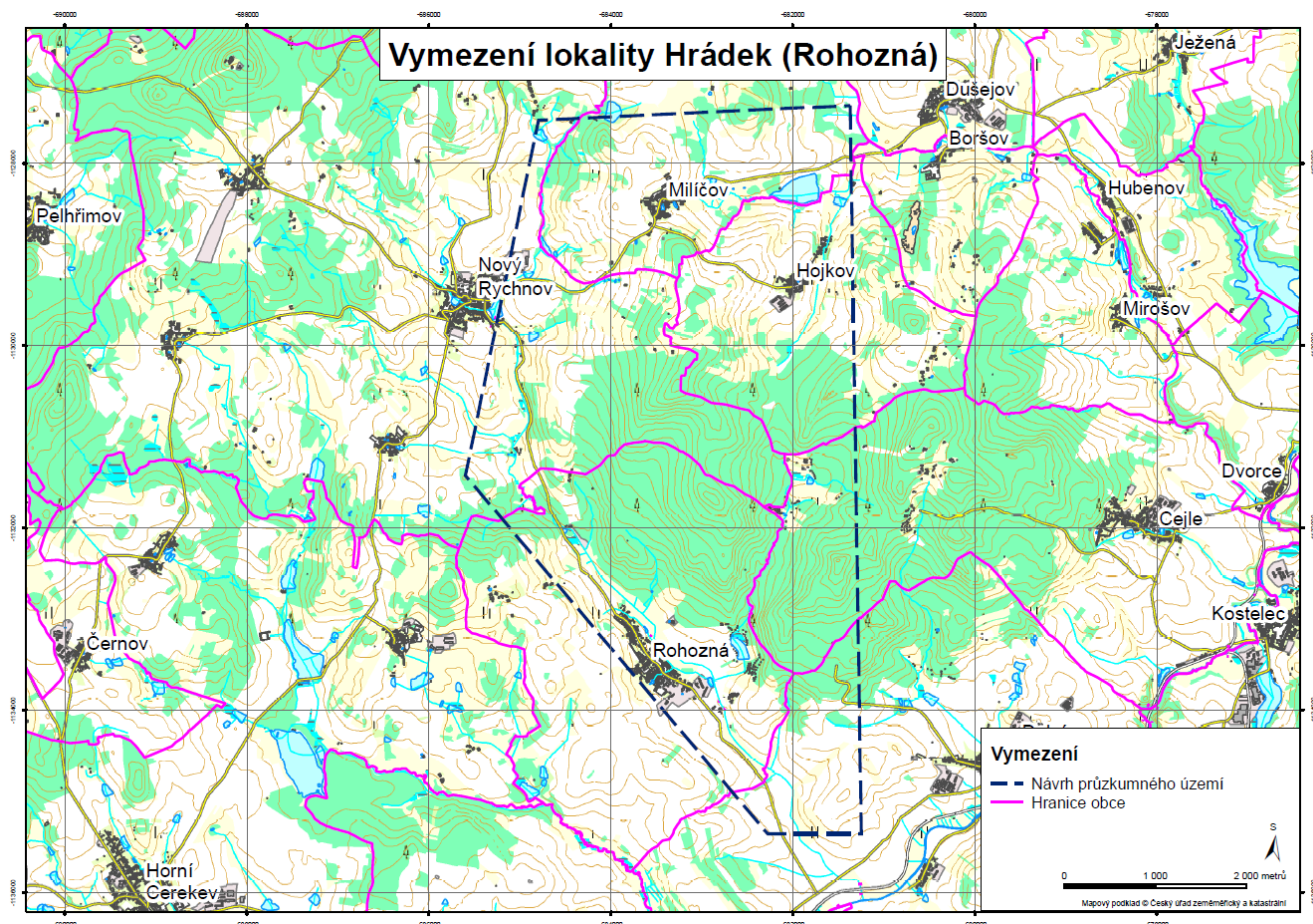
Alternativa

Nejvíc nadějí se upíná k novým technologiím, které vytěsní HÚ jako relevantní a potřebné opatření. Další případnou alternativou by bylo nechat VJP i nadále u elektráren, případně vybudovat HÚ i jinde a v jiném podloží než žula.

Lokalita Hrádek – obec Dolní Cerekev

Datum realizace: 16. 7. 2014, obec Jistebnice. Pro podrobnější informace o průběhu náboru viz zprávu od lokálního koordinátora v příloze.

Vymezení lokality v katastrálním území obcí (zdroj: SÚRAO)

Hrádek – skupinová diskuze 1

Složení skupiny

Účastník 1: muž, 64 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 2: muž, 50 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 3: žena, 34 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 4: muž, 55 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše kladný

Účastník 5: žena, 56 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše kladný

Bydliště účastníků

Hojkov, Nový Rychnov, Milíčov (Kraj Vysočina)

Obecná charakteristika skupiny

Tato skupina byla předposledním realizovaným rozhovorem v poslední lokalitě Hrádek. Vzhledem k problémům s nábořem, jímž čelil koordinátor (viz jeho zpráva z náboru), nebylo dosaženo požadovaného počtu ani skladby účastníků. Jeden účastník se nedostavil a náhradníkovi se také nebylo možné dovolat. Ve skupině chyběli mladší lidé a lidé s vysokoškolským vzděláním. Přestože 2 účastníci zastávali pozitivní postoj k úložišti, jeden z nich během diskuse měnil názor a nebyl přesvědčený a ztrácel se v argumentech.

Charakter vztahu k regionu

Účastníci si nejvíce váží čisté a krásné přírody, kvalitního ovzduší a vodních zdrojů. Přestože se považují za chudý kraj, vyzdvihují nízkou míru nezaměstnanosti. Práce je však špatně placena a je potřeba za ní dojíždět, což vyžaduje osobní automobil vzhledem k špatné dopravní obslužnosti. Jako problém regionu zmiňují také uranové doly, které mají dopad na zdraví občanů a někteří jejich existenci také považují za příčinu výběru této lokality.

Projekt HÚ – představy a znalosti

Projekt úložiště si účastníci představují nejdříve jako „staveniště s prachem“ a poté vycházejí z informací od SÚRAO: „[...] na povrchu by toho nemělo moc stát.“ Je důležité, aby šlo pouze o odpady z ČR, „žádný dovoz ze zahraničí“.

V představách o časovém plánu projektu HÚ se účastníci neshodují („má to trvat asi 15 let“; „[...] mám pocit, že to má být až do roku 2050,, 2060, to má být zprovozněno, ale kdy se to má stavět, to nevím“).

Pozitivní aspekty HÚ by souvisely hlavně se vznikem pracovních příležitostí („řidiči budou potřeba“), avšak v tuto chvíli není jasné, zda by se jednalo o příležitosti pro místní a panuje spíše obava z narušení chodu života „kdovíjakými lidmi“ a možnosti nárůstu kriminality. Na druhou stranu, až bude úložiště hotové „nebude to hyzdit krajinu“ a „bude dobře ošetřené“ (ve smyslu, že nebude hrozit nebezpečí) a „technologie bude bezpečná“. **Hlavním negativním aspektem HÚ** je jeho výstavba (praš-

nost, vyvážení horniny, hluk). Další obavu mají účastníci ze znečištění vody, ze snížení cen nemovitostí, kontaminace půdy, nárůstu kriminality, malého množství pracovních příležitostí pro místní a možnosti fungování jako „sklárky pro kdeco“.

Zmíněna je také otázka **bezpečnosti HÚ**, i když samotná „elektrárna je nebezpečnější“ a někteří účastníci „by se nebezpečnosti nebáli“, zaznívají obavy o úniky látek na povrch a o „komoru, kde se to bude překládat do kontejnerů“. **Zkušenost se zatěžující stavbou** podobného druhu představují nedaleké uranové doly.

Informovanost a zdroje informací

Jako hlavní zdroje informací uvádějí účastníci internet a SÚRAO (informační zpravodaj a informační středisko v jedné z obcí – to ale bylo na žádost občanů zavřeno). Informace se k nim dále dostávají přes osobní kanály a sociální sítě od zastupitelů či starostů (to je ale různé v každé obci). Občas se také „objeví článek v Jihlavských listech“. Občanská sdružení či ekologické organizace jsou zmíněny jen okrajově.

Obecně však panuje obava z nevyváženosti informací a zaujatosti a také nedostatku (na tom se shodují všichni) množství informací („druhá strana věci, že tu s námi nikdo nemluví z těch, kdo by řekl mínusy. Nezávazně. V Rychnově informovanost moc není“). Tuto situaci by mohl vyřešit odborník (neboli „osoba, která by to měla nastudované, naši krajinu, naše podmínky, aby nestranně řekla, jak se věci mají. Protože dnes jsou všichni prodejní“).

Komunikace, rozhodování, důvěra

Hodnocení komunikace/jednání o HÚ vyznívá průměrně až podprůměrně. „SÚRAO se snaží komunikovat, protože to prosazuje, ekologové se také snaží komunikovat,“ ale chybí například zapojení kraje Vysočina, potažmo jihlavského hejtmána, protože „obecní úřady jsou malé, to jsou neuvolnění starostové. Mají svou práci“.

Vnímání jednotlivých aktérů komunikace/jednání o HÚ je velmi různé. Zastupitelé obcí jsou vcelku aktivní („zúčastňují se těchto akcí, jezdí do Prahy, starostka ta nejvíce“), nicméně s aktivitou na úrovni kraje už účastníci spojeni nejsou („V okolí se dělala referenda, která dnes nikdo nerespektuje. Už to je důvod, proč by se k tomu měl hejtmán, krajský úřad postavit“).

Rozhodování o HÚ nepovažují účastníci za férové („nejsmutnější na tom je, že bylo dané, že když obec řekne, že s tím nesouhlasí, tak že proti tomu rozhodnutí bu-

dou prostě jinak, ale pálí je to asi čím dál víc, tak se jejich praktiky mění [...] tam šlo o ten výzkum krajiny, že ho nebudou dělat bez souhlasu obcí. Teď to předali Diamo a ta žádná takové povolení nepotřebuje, protože ti na to mají licenci“) a obávají se, že „se rozhodne o nás bez nás“. Mohlo by pomoci zapojení nestranného odborníka nebo „něk[oho], kdo k tomu najde druhý postoj. Nejen SÚRAO“. Nicméně převažuje názor, že „to nebude fér nikdy, to nelze“.

Neexistuje téměř žádné povědomí o tom, co je **PS pro dialog** (jeden účastník zmíní: „[...] slyšel jsem to, ale nedokáží vám říct, o čem to je [...]).

Důvěru v jednání o HÚ má CALLA („nemám důvod jim nevěřit, mají stejný názor jako já“), naopak „našim politikům nevěřím ani náhodou“, ti jsou „podplatitelní“ a „nechají to tady klidně postavit“, dále „slibují a skutek žádný“.

Během rozhodování by se také podle účastníků měl brát **ohled na budoucí generace**.

Kompenzace a garance a možnost rozvoje lokality

Finanční kompenzace přesvědčily pár lidí v lokalitě o souhlasu s úložištěm. Nicméně v této skupině převažuje názor, že „to je jako kdybyste se ptal, jakou hodnotu má lidský život. Nikdo to nemůže ocenit. To je stejné“. Nebo „Kdyby to tady bylo, tak jsou peníze jedno“.

Názor **na geologické průzkumy** je téměř půl na půl. Dva účastníci se vyjadřují, že by jim samotný průzkum nevadil. U zbytku panují obavy z narušení vodních pramenů a z velikosti tohoto průzkumu („nebude to, že přijedou a udělají vrt. Bude to něco obrovského“).

Účastníci nevnímají HÚ jako významné téma v **lokální politice**, ač přibližně vědí, který lokální politik má jaký názor na úložiště („nevím, jestli to není v Rohozný, tam starosta byl pro a vytvořili si svou jako protistranu. Pár lidí proti a myslím, že to sdružení je tam. Oni o tom diskutují“). „Není to politické téma, ale finanční“, nicméně „starosta, který měl jiný názor než zbytek občanů, už tam není“.

Účastníci rozhovoru příliš nepřipouští, že HÚ by mohlo přinést **možnosti rozvoje lokality** spojené s technologickým turismem („nevím, že by jel někdo jako turista do úložiště podívat se na sudy“). Naopak se obávají, že o turisty přijdou. Tvrdí, že HÚ není pro účastníky tak turisticky atraktivní jako elektrárna. Navíc „ekonomika by tady utrpěla tím, že ceny nemovitostí klesnou, zemědělství by mělo třeba problém“.

Role odborníků a vědců při rozhodování o HÚ

Význam odborníků je účastníky vícekrát připomínán. „Chybí tady názor odborníka, nestranného“, nicméně panují obavy z důvěryhodnosti tohoto odborníka: „[...] ale odborník bude zaměstnaný kde? Někde na ministerstvu průmyslu, zase nebude nestranný.“

Alternativy k HÚ

Jako alternativu vidí účastníci možnost, že by „odpad zůstal u elektrárny“ nebo věří tomu, že budoucí výzkum umožní „přepřepcování nebo zužitkování“ odpadu.

Hrádek – skupinová diskuze 2

Složení skupiny

Účastník 1: muž, 55 let, vzdělání VOŠ/VŠ, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 2: žena, 57 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 3: žena, 60 let, vzdělání VOŠ/VŠ, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 4: muž, 68 let, vzdělání SŠ s maturitou, postoj k HÚ spíše záporný

Účastník 5: žena, 44 let, vzdělání ZŠ/SŠ bez maturity, postoj k HÚ spíše záporný

Bydliště účastníků

Dolní Cerekev, Cejle, Rohozná (Kraj Vysočina)

Obecná charakteristika skupiny

Jednalo se o poslední lokalitu, ve které diskuze probíhaly. Při náboru měl koordinátor problémy účastníky zajistit dle požadované skladby (viz zpráva z náboru). Vzhledem k tomu, že nikdo v této skupině nezastává pozitivní postoj k HÚ, jsou si prezentované názory často podobné a nedochází ke konfrontacím.

V naplánovanou dobu začátku rozhovoru chyběli ještě dva účastníci, kterým se koordinátor nemohl dovolat. Náhradník také nedorazil. Narychlo tedy koordinátor zajistil jiného účastníka, který vůbec nevěděl, o co se jedná a zpočátku byl nervózní, protože neměl na rozhovor ani čas. Složení skupiny tedy z větší části neodpovídalo

zadaným parametřům. Chyběli lidé s kladným postojem, mladší lidé a lidé, kteří se v regionu narodili (většina se přistěhovala).

Jedna z účastnic je velkou bojovnicí proti úložišti, což také do jisté míry ovlivnilo průběh diskuse. Největším problémem této skupiny bylo její téměř absolutně záporné vnímání projektu HÚ.

Charakter vztahu k regionu

Účastníci rozhovoru si v této lokalitě nejvíce váží kvality pitné vody a čistého ovzduší. Oceňují také přírodu a blízkost krajského města Jihlavy, která nabízí pracovní příležitosti. Na rozdíl od ostatních skupin, je tato skupina se stavem věcí v regionu převážně spokojená a nejmenuje žádné problémy spojené s žitím v lokalitě.

Projekt HÚ – představy a znalosti

Představy o podobě úložiště vycházejí z informací od SÚRAO (opět internet a zrušené informační centrum přímo v lokalitě). Účastníci mají přehled o tom, kde přesně by stavba byla („je to na půl cestě mezi Rohoznou a Dolní Cerekví, tam, kde je zádušní klid, mimo jiné, na hrobech z roku 1832“), avšak o její podobě mají pocit, že toho vědí málo. Představy o časovém plánu se opírají o reálné předpoklady. Většina účastníků se o úložiště dlouhodobě zajímá a něco si o něm nastudovala.

Pozitivní aspekty HÚ by souvisely hlavně s přílivem financí do lokality a s pracovními příležitostmi. Mezi **negativními aspekty** bylo zmiňováno především „narušení rázu krajiny a ekologie“. Největší strach souvisí se znečištěním vodních zdrojů (zvláště pak jeden výrok od experta ze SÚRAO byl opakován: „Ptali jsme se, zda je možné, že by se tady ztratila voda a on připustil, že by se to mohlo stát. Ale to nevádí, řekl, „my vám ji budeme v cisternách vozit““). Dále se účastníci obávají samotné výstavby úložiště („prach, špína, budou tu jezdit nákladáky, umísťovat se obrovské tuny horniny, celé se to tu změní“), ale i provozu již vzniklého úložiště hlavně z bezpečnostního hlediska („my o té bezpečnosti absolutně nic nevíme, nevíme, co to bude dělat a nejsme oprávněni svým potomkům takhle ničit zemi“). Dále také zmiňují obavy z přílivu „problematické pracovní síly“.

Otázka **bezpečnosti** je zmiňována častěji. Bezpečnost úložiště je zpochybňována. Skepticismus vůči bezpečnosti celého projektu vychází z místní **zkušenosti se zatěžující stavbou** ztělesňované uranovými doly nacházejícími se nedaleko od lokality.

Informovanost a zdroje informací

Podle vyjádření jednoho z účastníků: „[...] hodně lidí neví, co je to za problém. Nemají informace, od nikoho je nedostali. Je to vidět na těch schůzích, že tam lidé nejdou. Myslím si, že ta většina, kteří nechtějí, se přiklání k většinovému názoru a nechtějí jít proti proudu. Neví o tom nic.“ Účastníci tvrdí, že si musí informace vyhledávat sami, jinak by se k nim nedostali. Zprávy ze Správy jsou nedostačující, navíc mají negativní konotaci. Za důležitější a důvěryhodnější zdroje považují ekologické organizace a jimi dodávané informace („Calla je jednoznačně podpora. Zdroj informací, takových, kterým můžeme věřit“) mimo jiné také proto, že se zaměřují na novinky ze zahraničí. Obce komunikují také mezi sebou. Chybí informace z dalších zdrojů („Jednostranná, to jsou ta informační střediska SÚRAO“).

Komunikace, rozhodování, důvěra

Hodnocení komunikace/jednání o HÚ vyznívá nedostatečně a jednostranně, jak ze strany SÚRAO („Může tam být SÚRAO, ale musí tam být připuštěna diskuze také z druhé strany“), tak ze strany obcí („obce by měly občany informovat daleko víc, mluvit s nimi. U nás nic takového neexistuje“).

Co se týče **vnímání jednotlivých aktérů komunikace/jednání o HÚ**, tak se necítí jako rovnocenní aktéři vůči SÚRAO. Mají pocit, že SÚRAO by mělo „komunikovat a informovat pravdivě“. Negativně také vnímají neaktivního hejtmana kraje Vysočina. Pozitivně hodnotí činnost občasných sdružení a sportovců („Tady se jezdí každý rok, už 10 nebo 12 let, maraton do Brad kolem Čeříňku. Bude se jezdit tak dlouho, dokud to bude hrozit. Divadelníci. Dělají akce proti tomu“).

PS pro dialog znají všichni kromě jedné účastnice. Názor na ni je ambivalentní. Na jednu stranu je důležité, aby se schůzek PS zástupci lokality účastnili, na druhou stranu je brána jako nástroj MPO, kterým „redukuje počet odpůrců [HÚ]“.

Otázku **důvěry v jednání o HÚ** můžeme shrnout v této citaci: „musí [SÚRAO] počkat, až mi vymřeme a musí začít znovu. Tu důvěru nemohou už zpátky získat. My máme předběžnou opatrnost, protože víme, že to, co řeknou, můžeme brát jako pravdu tak z 50 %.“

Kompenzace a garance a možnost rozvoje lokality

Zaznívá jednoznačně negativní **názor na geologické průzkumy**, protože nedůvěřují SÚRAO, mají pocit, že „mlží“. Někdo chápe realizaci jako konečný výběr právě této lokality. **Úložiště jako téma lokální politiky** zmiňují především v souvislosti s obcí Dolní Cerekev a konfliktem postojů, protože „všechny ostatní obce mají jasno“.

Účastníci rozhovoru připouští určité **možnosti rozvoje lokality** spojené s technologickým turismem, nicméně jim nepřikládají velký význam. „Bude možná spousta lidí, kteří se na to přijedou podívat. Najdou se cestovky, které sem budou dělat zájezdy, to dělají i do Dukovan. Technické řešení bude skvělé a bude táhnout pár vzdělaných lidí, nadšenců, bude je to zajímat, ale většinu populace ani náhodou. Takže ne [rozvoj turismu]“.

Odpovědnost za budoucí generace

Všichni účastníci souhlasí s prvním argumentem: „Uvědomujeme si odpovědnost za příští generace, nemůžeme dovolit stavbu úložiště a nechat zničit naši přírodu. Ono se najde jiné řešení.“ Následně vkládají naděje do alternativních možností nakládání s odpadem a palivem či jejich další využití.

Srovnání lokalit

Realizace skupinových diskuzí v každé lokalitě svedla dohromady jedince, kteří diskuzi vtiskli jedinečný charakter. V rámci dvou diskuzí realizovaných v každé lokalitě jsme nikde nenarazili na zásadní rozdíly z hlediska nálady na diskuzi a prezentovaných názorů – převažovala podobnost skupin v lokalitách. V lokalitě Čihadlo došlo příčiněním lokálního koordinátora k tomu, že v postojích účastníků výrazně převládal vstřícný postoj k HÚ (u 1. skupiny bez výjimky). V lokalitě Hrádek naopak vedla nutnost hledat na místě náhradníky pro diskuzi k tomu, že byl podíl účastníků se vstřícným postojem minimalizován (u 2. skupiny vyloučen). Jako názorově nejbohatší z výzkumu vycházejí diskuze v lokalitách Čertovka a Magdaléna.

Pokud se určité názory objevují jen v některé lokalitě, není možné říct, nakolik jsou pro tuto lokalitu charakteristické, protože na to byl počet účastníků diskuzí příliš nízký. Za pozornost naproti tomu stojí názory, které se objevují ve více lokalitách. U nich lze předpokládat, že vyjadřují skutečnosti, které obyvatelé různých lokalit do určité míry nezávisle na sobě interpretovali podobným nebo téměř shodným způsobem. Přítomnost takového názoru u více skupin potvrzuje, že je možné jej považovat za obecné zjištění výzkumu. V našem výzkumu jde zejména o tato zjištění:

- Informace o HÚ ze strany SÚRAO jsou vnímány jako nevyvážené, jednostranné, někdy manipulativní.
- Exkurze do zahraničních zařízení, které pořádalo SÚRAO, jsou hodnoceny jako dobrý zdroj informací, který některé přiměl k vstřícnějšímu postoji k projektu HÚ.
- Sdružení Calla představuje v jednáních o HÚ známý a dostupný zdroj informací, kterému lze nejvíce věřit.
- Činnost a poslání PS pro dialog nejsou běžným obyvatelům většinou známé.
- Zásadním zdrojem obav obyvatel je nepohodlí, které by přinesla výstavba HÚ. Obavy jsou umocňovány nedostatkem informací o tom, jak by výstavba probíhala.
- Obyvatelům chybí důvěra ve stát a v to, že s nimi stát bude jednat jako s rovnocennými partnery.

- Obyvatelé zatím nedovedou uvažovat v rovině garancí, které by od státu mohli požadovat v souvislosti s různými fázemi projektu HÚ.

Nejdůležitější tematické okruhy

Následující analytické sondy zpracovávají některá zajímavá témata, která se objevila ve vícero skupinových diskuzích. Identifikují vztahy mezi jevy, jež by mohly být zkoumány v plánovaném dotazníkovém šetření.

Nejasné informace posilují negativní emoce

Hlavním zdrojem informací je SÚRAO, které je považováno za aktéra odpovědného za poskytování informací ve věci HÚ. Informace poskytuje, i když ne ve zcela spolehlivé kvalitě. Pravděpodobně to nebude vždycky ze strany SÚRAO záměrné, ale spíše díky nepřiměřenému využívání technik PR, které se pro povzbuzení důvěry nehodí. Nejde o situaci, kdy se má prodat produkt, ale navázat trvalý dialog o něčem, co budí strach a provází to nejistota.

Informovanost lidí je nedostatečná, útržkovitá, chaotická a nespolehlivá a vede k nekonzistenci uvažování obyvatel o HÚ. Zdroje informací podtrhují výhody, choulostivé otázky jsou zamlčeny, komplexnější informace není dostupná nebo její získání vyžaduje samostatnou aktivitu. Realita, záměry, o nichž se informuje, se rychle mění. Prezentace informací ze strany SÚRAO působí příliš okázale, např. letáky na křídovém papíře nejsou chápány jako prestiž autorské organizace, ale mrhání prostředky.

Na straně těch, kdo mají být informováni, jsou obavy, neinformovanost a nejasnosti vztahované k HÚ. V takové situaci je nejjednodušší zaujmout odmítavý postoj k HÚ. Ať už primárně vzhledem k lokalitě nebo potenciálně i vzhledem k ČR. Dá se předpokládat, že se podobně jednoduchá zkratka týká množství lidí. Současně se poukazuje na nezájem lidí, neochotu vyhledávat informace a vůbec na rezignaci na využití příležitostí získat nějakou informaci. Je to zdůvodňováno nedostatkem času běžným pracujících lidí. Důležitější příčinou nezájmu o informace a zkratkovitého uvažování ale může být (psychické) nepohodlí, které uvažování nebo jen zmínky o HÚ v lidech vyvolávají. Ale nelze obecně tvrdit, že nesouhlas znamená nezájem o problematiku HÚ: mnozí odpůrci se o záležitost intenzivně zajímají.

Alternativní zdroje informací jsou pokládány za věrohodnější

Jako nejdůležitější konkrétní alternativní zdroj informací je zmiňováno sdružení Calla. Kromě toho, že poskytuje informace, dokáže Calla mobilizovat veřejnost a být protiváhou státu a jeho institucím. Pokud Callu řadíme k environmentalistickému hnutí, je třeba přiznat, že „zelení“ jsou kvůli riziku radikalismu zčásti pokládáni za nevitáný zdroj problémů. Tento postoj bude zesilovat mezi těmi, kdo se k projektu HÚ stavějí vstřícněji. Ve sdružení Calla ovšem proběhl posun od radikalismu k umírněnosti. Většinově převažuje názor, že informace a vystupování sdružení jsou věrohodnější a snad i nestrannější než prezentace SÚRAO. Calla tedy v dosavadním dění okolo HÚ vyrostla v nezávislého aktéra, který samostatnými, dílčími a kontinuálními kroky udržoval komunikaci s obyvateli lokalit a podařilo se mu u části z nich (u jak velké, to ukáže dotazníkové šetření) získat důvěru. Nejednoznačně je vnímána vazba Cally na financování z Rakouska: někomu nevadí, někoho irituje.

Další zdroje alternativních informací, kterým je většinou přikládána větší váha než veřejným vyjádřením SÚRAO, jsou přímé osobní kontakty na členy zastupitelstva, kteří mají přístup k méně známým nebo i zákulisním informacím a dokážou zprostředkovat vhled do aktuálního dění. V ojedinělých případech může jít i o kontakty na osoby, které nejsou členy zastupitelstva, ale mají určité expertní znalosti (např. manžel geolog, známý na úřadu apod.). Aktivita obecních zastupitelů směrem k obyvatelům je většinou vnímána dobře nebo bez větších výhrad. Pokud se objevuje kritika, směřuje na osobu starosty (který se logicky nikdy nemůže zavděčit všem). Orgány kraje jsou v otázce HÚ vnímány jako vzdálené a pasivní.

Lokální NNO jsou jako zdroj informací zmiňovány méně často a pokud ano, jsou vnímány spíše neutrálně, tj. jejich význam není vyzdvihován, na druhou stranu nejsou haněny. Nabízí se několik důvodů pro vysvětlení tohoto jevu; lokální NNO: 1) mají omezené finanční prostředky na organizovanou práci; 2) chybí jim přístup k exkluzivním informacím; 3) většinou nechtějí a ani nedovedou mobilizovat za hranicemi dané lokality; 4) jsou svými zájmy spjaty s danou lokalitou, kde se mohou dostat do konfliktních vztahů, za současných podmínek ale častěji bude obyvateli oceňováno, že v jednáních se státem kopou za místní. Také místní zpravodaje jsou čtené.

V diskuzích zazněla stížnost, že lokální NNO se ve vztahu ke státním institucím nacházejí ve znevýhodněném postavení, protože svou činnost musí hradit z vlastních zdrojů (resp. částečně z rozpočtu obce). Ruku v ruce s ní jde požadavek, aby obce měly finance na nezávislé působení v jednání okolo HÚ včetně najímání expertů. To se

shoduje s návrhy na posílení postavení obcí a zapojení expertů do jednání, které v hloubkových rozhovorech vyslovili někteří diskutující.

Za zdroj informací lze pokládat také výlety a exkurze pořádané SÚRAO do zahraničních zařízení, které se zabývají nakládáním s VJP a RAO. Z diskuzí vyplynulo, že těchto placených výletů se účastnil větší počet lidí (asi v řádech desítek). Zdá se, že tato zkušenost mnohé z nich přesvědčila k zaujetí vstřícnějšího postoje k projektu HÚ (věcné a evidentní informace, nepřítomnost propagandy).

Má smysl uvažovat také o potenciálních zdrojích informací, jejichž expozice by na jednání mohla mít pozitivní vliv. SÚJB by mohl být autoritou, ale nemíchá se do procesu. Možná také SURO, tj. Státní úřad radiační ochrany, by mohl být autoritou a zdrojem nezávislých odborníků.

Geologické průzkumy jako krok do nejasné budoucnosti

Existuje povědomí o tom, že SÚRAO připravuje geologické průzkumy. Ze skutečnosti, že se příliš nemluvilo o tom, v jaké fázi se příprava průzkumů nachází, lze usuzovat, že o aktuálním dění v letech 2012-14 se mezi obyvateli spíše nehovoří. Jako zásadní problém je vnímán nedostatek informací o průzkumech. Neví se, jak rozsáhlé budou, zda budou zahrnovat vrty a jak hluboké, jak výrazně zasáhnou do přírody a krajiny a zda ji nějak zhyzdí, kde budou probíhat. Obyvatelům chybí nějaký dokument, který by popisoval a reguloval, jak budou geologové postupovat, a srozumitelně vysvětloval, jaký je cíl průzkumů. To všem vzbuzuje nedůvěru.

Fakt, že žádosti o stanovení průzkumného území podalo DIAMO v rozporu se slibem SÚRAO nepostupovat bez souhlasu obcí, je zmiňován sporadicky (např. Hrádek 1). Je otázkou, jestli tato skutečnost není známa nebo je některými obyvateli akceptována

Lze se setkat se dvěma diametrálně odlišnými postoji ke geologickým průzkumům. Jeden z nich tvrdí, že je důležité geologické průzkumy realizovat a je nesmyslné se jim bránit, protože teprve na jejich základě se ukáže, zda daná lokalita je vůbec geologicky vhodná pro výstavbu HÚ, tzn., může vyjít najevo, že lokalita je nevhodná a další jednání budou bezpředmětná. Druhý postoj na realizaci geologických průzkumů pohlíží s obavou, že jakmile k nim dojde a potvrdí se, že daná lokalita je geologicky vhodná, zpečetí to její osud: pokud si stát na základě průzkumů lokalitu vyhlídne, nakonec si svou vůli dokáže prosadit i přes odpor místních obyvatel. Tento druhý postoj

objasňuje, proč mohou přetrvávat negativní postoje k průzkumům i přesto, že je tu motivace ročními státními příspěvky.

SÚRAO by mělo dát co nejpřesnější informaci o svém projektu a měl by existovat i alternativní nebo nezávislý projekt nebo aspoň nezávislé posudky projektu. Teď se to týká první fáze geologického průzkumu, tzv. neinvazivní. Jestliže u projektu samotného HÚ to jde obtížně, protože dosud není známá lokalita, pak u první fáze geologického průzkumu tato obtíž neexistuje. Každá lokalita by měla mít v ruce podrobný plán akce.

Vnímaná rizika výstavby a chybějící odpovědi

Rozhovory ukázaly, že nepohodlí, které by podle očekávání přinesla výstava HÚ, představuje jednu z nejzásadnějších překážek ke vstřícnějšímu postoji. Nejde přitom o vágní obavy, nýbrž o jasně vnímaná a pojmenovatelná rizika, která jsou kladena do souvislosti s životem lidí v obcích. Nejčernější představy jsou živeny absencí přesnějších údajů o průběhu případné výstavby.

Panuje představa, že pokud by došlo k výstavbě, tak to převrátí životy lidí v lokalitě. Minimálně v některých lokalitách SÚRAO prezentovalo návrhy, kde přesně by HÚ mělo vstup, což ovlivnilo, že největší důvod k obavám mají ti, kdo by se dle tohoto projektu nacházeli nejbližší vstupu. Tato obava je v rozporu s vyjádřením zástupce SÚRAO, že ohledně určení místa vstupu existuje určitá volnost a je tu prostor se přizpůsobit požadavkům místních. Zde asi v minulosti ze strany SÚRAO došlo k nějaké nešťastné komunikaci a je snaha vzít nyní její následky zpět.

Obavy obyvatel se přirozeně vážou na skutečnost, že výstavba HÚ by měla mimořádný rozsah. Přinesla by proto výrazně negativní jevy, jako je zásah do krajiny, ruch a hluk kolem stavby, prašnost, přetěžování komunikací přepravou těžkých nákladů, nutnost skladowat vytěženou horninu na povrchu, stavební uzavírku atd. Vznikají dohady také ohledně typu dopravy, který bude využit k dopravě během stavby, zda by byla zajišťována po silnici nebo po železnici (obé má své nevýhody: ničení veřejných cest nebo zásah do krajiny při budování železnice). Není znám oficiální odhad délky trvání stavby, ale odhady obyvatel se nejčastěji pohybují v rozmezí 10 až 30 let mimořádné zátěže.

To by mělo sociální důsledky. Vzniká obava, že by výstavba znamenala příchod cizích dělníků, zvýšení rizikového chování a nárůst kriminality. Život celé generace by byl ovlivněn trvalým nepohodlím. Lokalita by přestala táhnout lidi jako místo k životu,

ať už jde o mladé lidi, kteří zakládají rodiny, nebo o staré lidi, kteří hledají místo k odpočinku. Zemědělství a turismus jako zdroje obživy by byly vážně ohroženy.

Bezpečná stavba nevylučuje jiné zdroje nebezpečí

Kolem technických aspektů projektu vzniká řada speciálních otázek, na něž obyvatelům chybí odpovědi nebo se setkali s odpověďmi, jež je zneklidnily (zvl. zbudování meziskladu VJP v rámci HÚ, přípuštění dovozu odpadů do ČR, nemožnost opětovného vyjmutí odpadů z HÚ). Na druhou stranu mezi obyvateli převažuje důvěra v to, že je možné vybudovat HÚ tak, aby bylo technologicky bezpečné.

Ani technologicky dokonalá koncepce stavby HÚ nicméně nedokáže eliminovat všechna rizika. Některá jsou spojena s výstavbou, např. možnost nepředvídatelného narušení a znečištění spodních vod. Jiná jsou spojena s dopravou jaderného odpadu a s jeho manipulací před uložením do HÚ, kdy se odpad bude nacházet v méně chráněném prostředí, což zvyšuje negativní dopady v případě nehody nebo útoku.

Odlišnost zájmů různých generací

Nelze paušálně říct, že by se mladší nebo starší generace k projektu HÚ stavěla spíše tím, či oním způsobem. Jestliže zůstaneme u takového odlišení dvou generací, pak v každé z nich najdeme jak vstřícnější, tak odmítavý postoj. Obě generace ale důvody pro své postoje rámcují částečně odlišným způsobem.

Vstřícnější postoj k projektu HÚ u starší generace zastávají pragmaticky orientovaní starousedlíci, kteří vnímají problémy lokality (nezaměstnanost, ubývání mladých lidí, okrajové postavení v rámci kraje apod.) a v projektu vidí jedinečnou příležitost pozvednout život obyvatel – v tomto smyslu se jejich argumentace odvolává na zkušenost, že mimořádné příležitosti se mají využívat, dokud tu jsou. Odmítavý postoj u starší generace se na jednu stranu týká konzervativních starousedlíků stavějících se proti změně a rizikům, která by přinesla. I když jádrem argumentace jsou racionální obavy, zčásti se zde uplatňuje názorová setrvačnost a mentální neochota zabývat se problémem HÚ, věnovat čas vyhledávání informací, vyvíjet úsilí na přemýšlení o důvodech pro a proti. Na druhou stranu bude odmítavý postoj téměř bez výjimky charakteristický pro starší generaci těch, kdo se do lokality přistěhovali s cílem v klidu zde strávit podzim života. Pro tyto lidi mají hodnotu klid a nedotčená příroda a pragmatické argumenty je nebudou zajímat. Podobné to bude v případě víkendových chatařů, jejichž hlas také může mít svou váhu.

Mladší generace se o projekt HÚ zajímá méně než starší generace a méně o něm také ví. Je to dáno tím, že mladí mají jiné zájmy, mohou vyhledávat příležitosti k životu mimo lokalitu nebo lokalitu periodicky opouštějí z důvodu studia nebo práce. Vstřícnější postoj k projektu HÚ je u mladší generace spojen s progresivním uvažováním, které pragmaticky obhajuje vlastní zájmy. HÚ bude znamenat zvýhodnění, peníze a pracovní příležitosti, což v důsledku přinese lepší život mladým lidem, kteří v lokalitě zůstanou. Odmítavý postoj mladých zčásti navazuje na konzervativní uvažování starší generace a obhajobu tradičních hodnot většiny lokalit: kromě přírody a klidu také života v relativně uzavřené komunitě s omezeným vstupem „cizinců“, tedy s vyšší mírou sociální kontroly. Zároveň je odmítavý postoj některých členů mladší generace spojen s tendencí k alternativnímu způsobu života. Mohou to být lidé, kteří v lokalitě podnikají v zemědělství nebo turismu, přišli sem z města anebo je jim prostě proti mysli představa technologické revoluce, která by do lokality měla vstoupit.

Postoje starší i mladší generace se utvářejí v sociálním prostředí obcí, kde se vzájemně ovlivňují. Skutečnost, že v některých lokalitách bylo těžší sehnat účastníky s odchylnými názory nebo že tyto názory byly vyjadřovány váhavě a opatrně svědčí o tom, že v obcích existuje různý stupeň tlaku na konformitu a že se liší v otevřenosti vůči jiným názorům. Je přirozené, že současné názorové klima v obcích silou své autority více ovlivňuje starší generace, která také častěji zaujímá místa v politických orgánech obcí. To se ale v průběhu dalšího jednání o HÚ vlivem generačním obměny bude vyvíjet. Na jedné diskusi zaznívá názor, že SÚRAO kvůli tomu, jak špatně k jednáním o HÚ v minulosti přistoupilo, bude muset počkat, až odejde „stávající“ generace, a pak jednání spustit znovu, protože ztracenou důvěru nyní nelze získat zpět. Stejný názor vyslovil v hloubkovém rozhovoru i zástupce z SÚJB.

Účast veřejnosti není dialogem s veřejností

Nejdůležitějším okamžikem, kdy měli obyvatelé příležitost účastnit se rozhodování o HÚ, bylo pořádání referend, která se do ledna 2013 uskutečnila ve 30 obcích a pokud byly platná (28 případů), vyzněla jednoznačně proti výstavbě HÚ (většinou přes 90 % hlasujících). Referenda v některých případech znamenala zátěž pro obyvatele a vedla ke konfliktům a osobním útokům. Výsledky referend představují omezení pro lokální politiky při prezentaci postojů obcí k projektu HÚ, jinak ale pro další jednání nemají význam, protože jejich respektování by zablokovalo dosavadní postup státu. Role referend v dosavadním jednání je nešťastná. Jelikož k nim došlo bez potřebné

předchozí diskuze a bez dostatku informací, jejich význam může být snižován poukazem na to, že šlo vlastně o protestní akce s dopředu očekávatelným výsledkem.

Referenda v diskuzích nebyla – až na jednu zmínku - používána jako argument, což vypovídá o tom, že i obyvatelé si jsou vědomi toho, že na nich do budoucna nelze stavět. Není jim ale jasné, v čem by tedy jejich účast mohla spočívat. Rozšířen je názor, že šance jedince, skupiny nebo i obce něco zásadně ovlivnit či změnit jsou velmi nízké, zvláště pokud by to mělo jít proti zájmům státu a vysoké politiky. Přestože v lokalitách jsou angažovanější jedinci, převažuje nízké občanské sebevědomí podporující rezignovanost a negativismus. Neexistují téměř ani náznaky vize mechanismů, jejichž prostřednictvím by se občané mohli účinně účastnit rozhodování. PS pro dialog většina lidí asi nezná a je jen minimum informovaných obyvatel, kteří dokáží přesněji říct, v čem spočívá její činnost a poslání. Ti, kdo mají o PS pro dialog jen povrchní povědomí, vnímají její činnost zkresleně a často ambivalentně v tom smyslu, že není jisté, nakolik je nezávislá a zda neslouží spíš jen jako alibi vůči EU, že se v ČR s veřejností diskutuje.

Demokratický systém ČR formálně garantuje veřejnosti možnost účastnit se rozhodování o HÚ. To bylo a je naplňováno konkrétními kroky: činnost NNO, organizace protestních akcí, obecní referenda, rokováání PS pro dialog ap. Přesto je mezi obyvateli častý pocit, že se účastní jen jako diváci. Existuje skepse, že ze systematického hlediska účast veřejnosti k ničemu nepovede. Účast nemá formu dialogu, protože druhá strana nenaslouchá a nereaguje adekvátně. To vede k nedůvěře v možnost vést dialog a k příklonu k uvažování v termínech technologie moci. Idea účasti veřejnosti na rozhodování o HÚ dnes představuje jednu z důležitých výzev fungování české demokracie a občanské společnosti.

Stát potvrzuje svou špatnou pověst

Stát je vnímán jako entita, která se k obyvatelům nechová jako k sobě rovným, nýbrž má sklon uchýlovat se k jednání z pozice síly. Jde o zkušenost se státem, již obyvatelům zprostředkovává hlavně SÚRAO. Obyvatelé si ale uvědomují, že SÚRAO své aktivity rozvíjí v kontextu jiných státních orgánů a vysoké politiky, odkud jsou na SÚRAO vyvíjeny tlaky. Dění kolem HÚ včetně negativních zvrátů, které pro obyvatele přineslo, tak slouží jako podnět k reprodukci stereotypů týkajících se špatného fungování státu. Stát je vnímán jako místo rozkrádání veřejných peněz a hnízdo korupce, jako mašinérie, kde ani občan ani obec nemají dovolání. To, co se děje kolem HÚ, potvrzuje, že od státu se nelze nadít ničeho dobrého.

Důvěru obyvatel stát může získat jen tím, že změní postoj k obyvatelům a bude s nimi jednat jako s partnery. Důvěra je postavená na věrohodnosti informací podávaných organizací, na otevřenosti jednání jejich pracovníků a srozumitelnosti aktivit organizace. SÚRAO je státní organizace plně závislá na rozhodnutích MPO, i když má samostatný rozpočet. Řekne-li se SÚRAO, myslí se stát. A když se řekne v souvislosti s HÚ stát, nejprve se má na mysli SÚRAO. Ale nepersonifikovaný stát je ten spolehlivější mezi nespolehlivými.

Příjmy z turismu nebudou kompenzovat ztráty z turismu

Argument, že by s sebou výstavba HÚ přinesla rozvoj turismu, většinou nepadá na úrodnou půdu. I když se připustí, že nějaký technologický turismus by mohl vzniknout, nezdá se, že by to bylo výhodné. Všechny lokality se nacházejí na granitovém podloží a oplývají přírodními krásami, jsou i bez úložiště turisticky atraktivní. Odliv turistů vyhledávajících přírodu a klid by HÚ stěží dokázalo kompenzovat. Zaznívá také, že HÚ by asi bylo méně turisticky atraktivní než jaderné elektrárny. A samozřejmě jde i o to, že turistickým cílem by se HÚ stalo až po svém dokončení, tedy za dlouhé desítky let.

Chybí shoda ohledně požadavků na kompenzace a garance

Obyvatelé vítají dojednané roční kompenzace obcím za realizaci geologických průzkumů. Výše kompenzací pro tuto fázi projektu se většinou jeví být dostatečná. Pokud by ale projekt pokračoval, otázka kompenzací by musela být znovu otevřena s cílem dosáhnout na víc peněz. Nejde jen o navýšení nějaké paušální částky pro obec. Zároveň by měly být konkrétně a adresně kompenzovány negativní dopady projektu HÚ: např. hrazení nákladů za škody způsobené průzkumy nebo stavbou (např. poškozené cesty), výkup domů ve vlastnictví obyvatel na dotčeném území, hrazení nákladů na přestěhování těm, kdo s výstavbou HÚ nebudou souhlasit apod. Zde už se tedy přechází do roviny, kdy by stát kompenzoval konkrétním osobám (tak to někteří viděli na exkurzi v Maďarsku). S tím jsou spojena rizika malicherných sporů o to, kdo by za co od státu dostal víc, i nařčení z toho, že si stát souhlas s HÚ od lidí kupuje.

Obyvatelé zatím příliš neumí uvažovat o jiných výhodách, které by mohli požadovat, než o finančních kompenzacích. Rozpačitě se dívají po ostatních, jaká částka je ještě adekvátní, aby ji mohli napsat na lísteček, jak je vyzval moderátor diskuze. Objevuje se myšlenka, že pokračování v projektu by muselo být smluvně ošetřeno. O

garancích se ale příliš nehovoří, každopádně se nijak jasně nehovoří o tom, co by mělo být obsahem takových garancí. Přitom právě garance budou v projektu HÚ důležité pro nastavení vztahů daleko do budoucnosti. Už dnes by téma garancí mohlo být na stole v souvislosti s průběhem geologických průzkumů.

Příčinu lze spatřovat v nízkém sebevědomí obyvatel ve vztahu ke státu. Ještě důležitější ale může být, že obyvatelé neumějí identifikovat společné zájmy, které by v jednání o HÚ mohli hájit a prosazovat. Kromě Cally se neobjevil aktér s expertními znalostmi, jenž by jim v tom pomohl. PS pro dialog se zatím zaměřovala na celkovou kultivaci jednání o HÚ a na práci v oblasti legislativy, jiné expertní konzultace neposkytovala. Jakmile by jedna lokalita pochopila, že situace, do které se dostala, pro ni může být výhodná, a začala by ve vztahu ke státu koncepčně využívat svého postavení pro veřejný prospěch obyvatel, mohlo by to znamenat posun v jednáních.

Místo, aby se mluvilo jen o penězích, by se v souvislosti s kompenzacemi a garancemi mělo více mluvit o tom, co udělat, aby se v lokalitě žilo lépe:

- aby byla k dispozici nadstandardní občanská vybavenost,
- nadstandardní sociální zabezpečení (podpora sociálně znevýhodněných skupin skupin např. důchodců, nezaměstnaných lidí apod.),
- aby se nezměnil ráz krajiny a aby se krajina uvedla do původního stavu,
- případné vykoupení pozemků za důstojnou cenu.

ČÁST 2:
HLOUBKOVÉ ROZHOVORY

Metodologie hloubkových rozhovorů

Při realizaci hloubkových rozhovorů jsme se zaměřili na zástupce významných aktérů jednání o HÚ. Realizovali jsme celkem 9 hloubkových rozhovorů.

ZASTUPITELÉ	
Aktér 1	zástupce z PS pro dialog
VĚDA A VÝZKUM	
Aktér 4	zástupce ze SÚRAO
Aktér 2	vědecký pracovník a odborník v oboru ochrana životního prostředí, Univerzita Karlova v Praze
NESTÁTNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE	
Aktér 5	zástupce celostátní environmentální organizace
Aktér 3	zástupce regionálního občanského sdružení stavícího se proti HÚ
Aktér 6	zástupce lokálního občanského sdružení stavícího se proti HÚ
STÁTNÍ INSTITUCE	
Aktér 7	zástupce zodpovědného oddělení na Ministerstvu průmyslu a obchodu
Aktér 8	zástupce Státního úřadu pro jadernou bezpečnost
LEGISLATIVA	
Aktér 9	zástupce Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

Vybrané aktéry jsme kontaktovali telefonicky, respektive emailem. Během náboru jsme se setkali spíše s obtížemi časové koordinace. Každý hloubkový rozhovor trval 45 až 60 minut a byl realizován buď jedním či dvěma členy výzkumného týmu (v 5 případech), nebo externím spolupracovníkem, specialistou na tuto výzkumnou tech-

niku (ve 4 případech). Podobně jako u skupinových diskuzí se také vedení hloubkových rozhovorů opíralo o předem vypracovaný scénář připravený členy výzkumného týmu.

Z hloubkových rozhovorů byly pořízeny audiozáznamy, které následně byly přepsány do podoby textových dokumentů. Analýza byla prováděna na základě přepisů s přihlédnutím k audiozáznamům, prováděli jsi všichni tři členové výzkumného týmu, jeden rozhovor vždy analyzoval jeden člen týmu. Analýza dat sestávala ze tří kroků:

- identifikace určitých společných kategorií a témat v jednotlivých diskuzích,
- srovnání skupinových diskuzí mezi sebou navzájem,
- formulace obecných závěrů na základě srovnání diskuzí.

V následující části zprávy jsou na některých místech textu vyznačeny kurzívou poznámky, připomínky a úvahy týkající se analyzovaných dat.

Aktér 1: zástupce z PS pro dialog

Rozhovor proběhl 29. 10. 2014.

Role v jednání o hlubinném úložišti

Svou roli v jednání Aktér 1 vidí tak, že vyplývá jednak z jeho funkcí, jednak z jeho postoje k problematice.

Vývoj a hodnocení jednání o HÚ

Vývoj jednání Aktér 1 vnímá tak, že se věci posouvají k lepšímu, byť je to zdoluhavý proces. „Před čtyřmi lety, když jsem do toho procesu vstupoval, tak, když to řeknu trošku možná přehnaně, se vedla zákopová válka, mezi obcemi a státem. Bylo tady na straně obcí jasně deklarováno, my nechceme nic, na straně státu bylo deklarováno, my chceme všechno.“ Tento problém podle Aktéra 1 souvisel s tím, že existovalo určité spojení mezi obcemi a protijaderným hnutím, z jehož strany obce cítily podporu svých zájmů a stanovisek. „První co jsem si uvědomil, že je potřeba tyto dvě věci odlišit, postoj obcí ke stavbě úložiště jako takového a postoj k jaderné energetice. Říkám, nechť každý svobodně si zastává jakýkoliv postoj k jaderné energetice, ale v rámci pracovní skupiny, my přece neřešíme energetickou koncepci státu, ale řešíme práva obcí v procesu vyhledávání úložiště a to je úplně jiná věc.“

Slib státu, že nepřistoupí ke geologickým průzkumům bez souhlasu lokalit, nebyl slibem SÚRAO. Aktér 1 se domnívá, že to byl „slib státu, učiněný prostřednictvím SÚRAO“, „když mluvíme o tom, jak se chová SÚRAO, tak mluvíme o tom, jak se chová stát“, SÚRAO „už nemělo žádnou jinou možnost než respektovat vůli ministra“. I když je zmíněno i to, že k porušení slibu došlo v době, kdy ředitelem SÚRAO byl pan Prachař, „a říkám naprosto otevřeně svůj názor, že to byl velmi slabý manažer, který nebyl schopen za celou dobu svého působení ve funkci si utvořit jakýkoliv vlastní názor“. Porušení slibu Aktér 1 považuje „jednoznačně za nepřijatelné“, „protože to byl skutečně slib daný státem a pokud by stát zjistil, že tento slib nemůže dodržet, protože by tím ohrozil naplňování energetické koncepce státu, potom to měl s obcemi vykomunikovat“.

SÚRAO Aktér 1 nehodnotí dobře ani z hlediska toho, jak přistupuje ke komunikaci s lokalitami: „V okamžiku, kdy jsou vydána rozhodnutí o území, tak SÚRAO zaplaví obce letáky s tím, kolik za to dostanou peněz, že jo. To je pořád nátlak a ti lidé nebo ta veřejnost je na to strašně citlivá [...]“

Na dotaz týkající se toho, že výstavba HÚ je v konečném důsledku nutností, a je proto potřebné to takto vysvětlovat lidem a přesvědčit je, že projekt nemá jen negativní aspekty, Aktér 1 poukazuje na příčiny v minulosti: „No, víte co, jde to a bude to ale velmi těžké, protože tu nejlepší příležitost stát jaksi promarnil tím direktivním postupem v počátcích toho vyhledávání.“ Je tedy kladeno „státu“ za vinu, že celou záležitost od počátku neuchopil správně. A to se táhne až dodnes: „[...] v podstatě ta veřejnost je radikalizovaná tím autoritativním postupem státu.“

Vědci a experti by se měli podílet na komunikaci s veřejností: „Asi by bylo dobré, kdyby tu osvětu dělali vědci a asi by bylo dobré, kdyby tu osvětu zprostředkovávalo nikoliv SÚRAO, ale pracovní skupina.“ Role médií v komunikaci je dvojsečná: na jednu stranu pomáhají v tom, že se vůbec nějaké informace dostanou na veřejnost, na druhou stranu „mají snahu vytvářet senzace, a tak se tím zabývají jenom v okamžiku, kdy se něco vyhrocuje a vlastně v očích veřejnosti tedy jsou spíš jakoby vidět ty emoce kolem toho než to reálné dění“.

PS pro dialog

Činnost PS přinesla kultivaci jednání o HÚ. Je to místo „mírového setkání jedné strany a druhé strany, kde se vyjednává“. „Pracovní skupina vznikla de facto, jako zprostředkovatel smíru ve válce mezi obcemi a státem, když to tak vezmeme. A já si myslím, že ta pracovní skupina v tomto dělá hodně, i ti členové pracovní skupiny se velmi posunuli. Když si člověk uvědomí, jak vypadala jednání na pracovní skupině před čtyřmi lety, emoce, napadání, hádky, obviňování ze lži, podvodu atd. a dneska slyšíte od zástupců obcí, my nepožadujeme právo veta, ale požadujeme právo se vyjádřit a to právo zakotvené tak, aby ho stát musel respektovat, nikoliv, uznat jako status quo, ale respektovat v tom smyslu, že s ním bude dále nakládat“.

Hlavním pozitivním výsledkem práce PS je legislativní předloha, na které se shodli jak zástupci obcí a neziskových organizací, tak zástupci státu. Předloha šla dále na připomínkování na MPO, a tam nastal zádrhel. Ne proto, že by předloha byla odmítnuta, ale byla ignorována, nebyla dále zpracována. „Pracovní skupina nepovažovala tu předlohu za konečnou, úplnou a geniální, ale právě proto potřebovala připomínky

ministerstva průmyslu a obchodu nebo ministerstva, aby na ní mohla dále pracovat". Práce PS tak byla zablokována.

Druhým pozitivem je významné zlepšení komunikace v rámci PS za 4 roky, co funguje. „Dneska na schůzce pracovní skupiny neslyšíte nějaké emotivní projevy, obviňování atd., protože všichni si uvědomili, že jenom společnou prací se můžeme k něčemu dobrat, já si myslím, že to je také důležitá věc, ta pracovní skupina když vznikla, tak se pořád ještě do ní přenesla ta válečná nálada, tzn. že ti členové z obou stran, jak tam do té pracovní skupiny vstoupili, tak vlastně jakoby si přinesli ty bojové návyky, řekl bych, z té fronty a nějakou dobu trvalo, než se naučili spolu jakoby komunikovat věcně“.

Posledním pozitivem je změna statusu PS, to je čerstvá záležitost: PS se stala pracovním orgánem Rady vlády pro energetickou a surovinovou strategii. Aktér 1 připisuje zásluhu na tom panu Mládkovi, který to „připustil a postaral se o to“. Pracovní skupina ale „nikdy nemůže nahradit nějaký tým odborníků, pracovní skupina by měla pouze motivovat ty jednotlivé aktéry, aby právě ty odborníky aktivizovali“.

PS se dle Aktéra 1 během svého působení dostala o role, kdy by měla mít nějakého placeného koordinátora. „Protože dneska je pracovní skupina skutečně tou platformou, která je obrovskou příležitostí pro dotažení té věci do konce“.

Postoj a postavení obcí

Zastupitelé obcí mají právo a povinnosti hájit zájmy obyvatel, protože obce jsou nejen právní subjekty, ale i společenství lidí. Podle Aktéra 1 se zdá, že český právní řád má, ne snad chyby, ale mezery a bílá místa, protože vztah obcí k vlastnímu území je zde popsán velmi vágně. Veškeré jednání o místě úložiště se vede po rovině správního řízení, kde obce nemohou požadovat respektování vlastní vůle, nýbrž pouze respektování zákona. Zákony byly kontinuálně připravovány na přítomnost jaderné energetiky, proto výstavbě úložiště žádné překážky nekladou. Obce si musí vybojovat to, co v zákoně není. V tuto chvíli mají velice slabé postavení v rámci legislativního řízení státu. „A faktem je, že by se měl více zaangažovat svaz měst a obcí, případně sdružení místních samospráv do tohoto procesu [...]“.

Diskutováno je také, kdo je vlastně zaangažovanou veřejností, a je rozlišena role občanů a NNO. Z pohledu zastupitele se zdá, že „pozice té obce je významnější, protože obec nebo obce zastupují všechny lidi v té lokalitě, kdežto neziskové organizace lidí určitého názoru“. Na druhou stranu NNO „zastupují lidi určitého názoru nejen

v té lokalitě, ale dá se říct v celé republice. Takže asi obě dvě ty složky jsou důležité, ty neziskovky mají odbornější pohled na věc“. NNO si zaplatí odborníky, zatímco podle Aktéra 1 „ty lokality nemají příležitost si ty odborníky pořizovat“. Avšak u NNO je silně přítomen vliv odpůrců jádra, i když možná ne u všech.

Aktér 1 zaujímá stanovisko k otázce, zda je nutné vyžádat si souhlas obcí s projektem HÚ dvakrát: „[...] já osobně to nepovažuji za zásadně důležité. [...] já si myslím, že stěžejní je ta druhá fáze, kdy stát řekne ‚ano, my jsme vybrali tuto lokalitu‘, aby ta lokalita měla možnost říct ‚ne‘, z těch a těch důvodů. Takže já vidím jako důležitější ten bod nebo ten souhlas v tom pořadí druhém, tzn., po výběru té finální lokality.“

Legislativa související s HÚ

Vyslovena domněnka, že problém s legislativní předlohou se stal na MPO: „ta legislativní předloha šla přes nějaký filtr k ministrovi a vlastně ministr je odpovědný vládě za posun v jednání toho úložiště, ale vláda se vůbec neměla možnost dozvědět, že se něco dělo, prostě to ministerstvo odfiltrovalo úplně to dění té pracovní skupiny od těch výstupů, které potom jdou z ministerstva směrem k vládě.“ MPO, i když skupinu řídilo, nemělo zájem o výstupy její práce. „Podle mého názoru pro ministerstvo průmyslu a obchodu pracovní skupina plnila pozitivní roli tím, že existuje, nikoliv tím, že pracuje. Tím, že existuje, to bylo velmi dobré pro prezentaci“. Odpovědnost za to, že MPO přes SÚRAO jednalo nekorektně, je spojena s ministrem Kubou: „Já si myslím, že toto je způsobeno především střídáním, obsazením postu ministra průmyslu a obchodu a podle mého názoru tam došlo k tomu, že pan ministr Kuba si dal za cíl vyřešit tento problém umístění úložiště.“

Technické a bezpečnostní parametry HÚ

Technické a bezpečnostní parametry projektů HÚ zatím nebyly dostatečně vysvětleny: „[...] neustále dokola se opakuje několik jednoduchých technických parametrů“, „ v jakých nádobách má být ten materiál uložen, jak ty nádoby mají být uloženy v zemi, ovšem to samozřejmě je technický popis nějakého dneska běžně známého řešení, ale to nejsou žádné bezpečnostní parametry.“ Aktér 1 připouští, že jde o „citlivou záležitost“ a že „určitě tam budou nějaká jak bezpečnostní, tak třeba i technologická tajemství“. Je možné, že vše nepůjde transparentně zveřejnit, většina by ale zveřejněna být měla. Zatím to ovšem vypadá tak, že není co zveřejnit proto, že např.

geologické či logistické parametry stavby zatím nejsou jednoznačně definovány. Uvedený názor je vztažen i na realizaci geologických průzkumů: stát chce dělat průzkumy, protože jinak se nedostane dál, ale nejsou známa kritéria, „která výsledky těch průzkumů mají být naplněna“. Jinak řečeno: „[...] co se hledá těmi průzkumy, přece vždycky, když něco zkoumáme, tak něco hledáme.“

Téma parametrů stavby Aktér 1 bere velmi vážně. Zvážena je také možnost, jak by to mohlo probíhat, kdyby se průzkumy zjistilo, že žádná lokalita není vyhovující, tj. nesplňuje (zatím nedefinovaná) kritéria. „Veřejnost může mít obavy, že stát má zájem postavit úložiště a to i v případě, když si nebude jistý, že je bezpečné. A prostě, až vyhodnotí průzkumy všech lokalit a vyhodnotí tedy, která je asi tak nejbezpečnější, tak podle ní připraví ta kritéria“. Tuto problematiku Aktér 1 zasazuje do širšího kontextu EU. „Byť dneska legislativa Evropské unie říká, že každý, ať nechť se ho zbaví na svém území, ale pokud tam ty podmínky nejsou, tak samozřejmě je to otázka k nějaké revokaci těch tezí nebo těch usnesení prostě a dalšího řešení. A já osobně si nemyslím, že tady ty podmínky nebudou. Ale přece je nemůžeme tvořit, nemůžeme tvořit podmínky na základě podmínek“.

Stejně naléhavě je bráno také téma bezpečnosti HÚ. Tím se Aktér 1 odlišuje např. od některých účastníků skupinových rozhovorů, kteří zpochybňovali ledasco, ale v zásadě měli důvěru v to, že bezpečnost bude zajištěna. Nyní je naopak otevřena otázka bezpečnosti v širším, nejen technickém, ale i politickém smyslu: „... já jsem třeba nikdy neslyšel, že by se někdo zabýval bezpečností z pohledu mezinárodní situace. My tady žijeme dneska ve vatičce, ale nikdo také nepředpokládal, že v 90. letech, na začátku 90. let nikdo nepředpokládal, že by na Balkáně mohla být válka, v Evropě, a byla. Prostě, to jsou třeba ty věci, které zřejmě nejsou zveřejnitelné, ale ta veřejnost by měla mít alespoň informaci, že se jimi někdo zabývá.“

Výstavba HÚ

Na otázku, zda termín roku 2018, kdy by mělo dojít k zúžení počtu lokalit na 4, je dosažitelný, Aktér 1 odpovídá: „Ne.“ Odůvodnění: „Takhle, pokud bude dosažen, tak, jak už jsem říkal, prostě ten výběr nemůže být kvalitní. Ten výběr nemůže být kvalitní, a podle mě nemůže být kvalitní ani technicky, natož pak sociologicky, jo, to už vůbec ne.“

Manažerem výstavby HÚ v budoucnosti musí být stát, realizátorem ale může být i soukromá firma. To není zásadní otázka.

Aktér 2: odborník z UK v Praze

Rozhovor proběhl 30. 10. 2014.

Role vědců a expertů

O samotném procesu vyjednávání o umístění HÚ toho respondent příliš neví, přičemž jeho osobní postoj k jaderné energetice je negativní, což se projevuje v rozhovoru jako dominantní téma. V tomto smyslu se rozhovor stočil na téma vztahu vědy a politik (**Policy Science Interface**), které Aktér považuje za zanedbané téma společenských věd. Respondent rozlišil rozdíly mezi obory i mezi lidmi, kteří v nich pracují a reprezentují je: věda, expertíza vs. politiky, tzn. přírodní vědy, technika a společenské vědy vs. politiky. **Možnosti komunikace mezi skupinami jsou velmi ztíženy, obvyklým jevem je nedorozumění resp. neschopnost smysluplného dialogu vědců, expertů s politiky. Překlenutí příkopu mezi oběma skupinami je úlohou společenských věd.**

Aktér uvádí jedinou instituci, která se snaží o navázání dialogů tohoto typu, a sice *Centrum pro sociální a ekonomické strategie FSV UK (CESES)*. Překlenutí rozdílů společenských a přírodních věd je na společenských vědách, resp. vědcích z těchto oblastí. Což by mohlo být dosti obtížné, neboť snaha o překlenutí uvedených rozdílů nemá v Česku tradici. Na druhé straně je hranici mezi vědou a politikou podle respondenta tenká a nebezpečná, jednoduše ji lze překročit do aktivismu. Překročení hranice obvykle znamená pro vědce ztrátu kredibility v jeho vědecké komunitě. Úvaha tímto směrem vede k tématu **vědecký kredit vs. občanská odpovědnost**.

Podle Aktéra lze osobním působením na platformách, kde se setkávají tyto dvě skupiny, např. parlament při tzv. slyšeních, seminářích apod. A v případech, kdy problém osloví veřejnost, např. energetika, Šumavský NP, klima apod. a mohlo by to být i HÚ. **Nástrojem je strukturovaný dialog – strukturované publikum pro strukturovaná sdělení.** Tzn. vyhledávat a vytvářet takové příležitosti pro dialog všech rozlišitelných zájmových skupin dotčených procesem vyhledávání.

Problém je ve skutečnosti, že vědci vůbec netuší, co by se mělo veřejnosti sdělit a jak. Technické parametry, které se zpravidla sdělují, nejsou to nejdůležitější v komunikaci s veřejností, což vytváří komunikační deficit na straně vědců. Aktér považuje současné působení vědců na překlenutí rozdílů za nedostatečné.

SÚRAO a činnost PS

O PS neví nic. Důležité je: kdo v ní je, její status, mít prostředky, chápat svou práci absolutně vážně. Nové postavení PS nic automaticky neznamená.

Vnímání činnosti SÚRAO a státu

Respondent vnímal zejména porušený slib z konce 2012 je absolutně špatný a nepřijatelný signál veřejnosti a zainteresovaným aktérům. Jedná se podle něj o aroganci Správy, která výrazně narušila proces vyjednávání, které trvá již příliš dlouho, což by potenciálně mohlo vést k neúspěchu.

Podle respondenta by měl **stát na sebe vzít odpovědnost za základní aspekty a jejich garanci jednoznačně na sebe**: „Stát jednoznačně vnímán, jako v podstatě jediný, jediný garant, nějakého prostě zásadního zabezpečení, celé věci jak po stránce řekněme vědomostí a informací samozřejmě.“

Podmínky úspěchu vyjednávání

Podle Aktéra je domněnka, že při vyjednávání jde jenom o technické problémy, nesprávná, neboť by od počátku měli být účastni všichni dotčení. Zajištění akceptace zařízení obyvateli je nejdelsí část procesu a je třeba s tím počítat. Překonání příkopu mezi státní správou a veřejností však není jednoduché. Exekutiva je arogantní, neochotná slyšet jinou stranu, což má za následek obvykle špatný začátek vyjednávání spočívající ve **vynechání některých dotčených skupin** a rozjetí administrativního procesu povolování s různými právy pro různé subjekty.

Pokud jde o **časový plán**, času není podle respondenta nazbyt, neboť termín 2060 není s ohledem na náročnost výstavby tak daleko, přičemž největším problémem v tomto ohledu je promarnění mnoha příležitostí. Aktér měl v tomto smyslu pochybnosti o vybudování HÚ v ČR.

Realizace výstavby a Férovost procesu vyjednávání

Pro úspěšné vyjednávání je rozhodující **ovzduší důvěry**. Delegáti všech dotčených subjektů musí mít důvěru a vybudovat si vzájemnou důvěru, která se ovšem buď těžko. Když důvěra absentuje, argumenty se zainteresovaných stran se neposlouchají a nerozumí se jim, což rezultuje v situaci, kdy si strany nerozumí a nechtějí rozumět a schází se marně. V rámci tohoto tématu opět zazněla jedna konkrétní pře-

kážka, a sice **arogance exekutivy**, která spočívá ve vypracování návrhu a plánu, které se pošlou do meziresortního připomínkování, což ovšem vyloučí další skupiny, které by měly být přizvány k jednání ještě před začátkem administrativních procesů jako EIA. Důsledkem tohoto kroku je ztráta důvěry na všech stranách, podezření z nekalých záměrů a sledování skrytých zájmů, které s veřejným zájmem nemají nic společného.

Postoj a aktivita obcí

Českým specifikem je mnoho samosprávných obcí. To představuje problém. Obce mobilizují pro sebe dostupné prostředky a ty mohou být velmi až netušeně nepřijemné.

Nakládání s VJP a RAO

Řešení by mělo být na mezinárodním konsorciu, velkorysé, HÚ pro všechny umístěné v jedné zemi, za příslušných kompenzací a garancí. Ale má-li to být národní záležitost, pak v součinnosti s EU.

Alternativa HÚ neexistuje. Je nastolen problém: **decommissioning**, tj. rozmontování již nepotřebných, doslouživších elektráren.

Aktér 3: zástupce regionálního občanského sdružení

Rozhovor proběhl 5. 11. 2014.

Role v jednání o HÚ

Aktér mluví hlavně o občanském sdružení, které vzniklo v roce 1993 po první informaci o potenciálním místě pro HÚ, jehož je členem. Rozhovor v rámci tohoto tématu se točí zejména okolo silného psychického tlaku, který členové sdružení zažívají. S tím je spojeno i velké úsilí sdružení, které musí vynakládat v souvislosti s referendem proběhnutým v roce 1993, v němž občané HÚ odmítli a v souvislosti s nímž mají dojem, že tím se věc vyřídila a HÚ v jejich obci nebude. **Cílem sdružení** je zejména komunikace za účelem zrušení lokality jako potenciálního hostitele a dosažení přijetí odpovídající legislativy, nikoliv zabránit HÚ obecně. Se sdružením se ovšem dialog příliš nevede, proto členové využívají různou strategii:

- účastnit se jednání na všech platformách,

- mimo PS, oslovovat poslance, spolupracovat s Callou při jejích aktivitách,
- využití Aarhuské úmluvy.

Aktér v rámci rozhovoru využívá často sarkasmus, což naznačuje, že vnímá komunikaci ze strany ostatních aktérů jako přezíravou nebo arogantní: „[...] uhněte burani, vezeme vám sem radioaktivní odpad [...]“; „[...] vznikla snaha o dialog, vznikla pracovní skupina za hlubinné úložiště krásnější [...]; „[...] pokud by správa úložišť, protože to je orgán státní, tak správa úložišť má větší hlas v podpoře legislativní změny. Jo, když to ty burany uklidní, tak jim pojdme tu legislativní změnu odkývat.“

Vývoj jednání o HÚ

Pozitivním výsledkem jednání je situace, kdy ještě není rozhodnuto o lokalitě výstavby HÚ, a vznik PS, jejíž složení je vyrovnané s ohledem na proti a pro HÚ. Nicméně i tento respondent velmi negativně hodnotí zrušený slib ze strany SÚRAO ohledně žádostí o geologický průzkum v roce 2012, který podlomil vznikající důvěru ve vyjednávání a který je v současnosti **nejvážnější překážkou**. Činnost PS v tomto ohledu přispěla k tomu, že si aktéři sedli ke stolu, ale dál nebyl žádný posun, což je podle respondenta vina státní správy a parlamentu, u nichž neviděl odpovídající úsilí.

Vnímání činnosti SÚRAO a státu

V důsledku zrušení slibu v roce 2012 se SÚRAO ukázalo jako neseriózní a nedůvěryhodný partner, což se odrazilo zejména na vyjednávání mezi starosty a SÚRAO. Komunikace SÚRAO je jinak podle respondenta častá a líbivá – zástupci objíždí obce a rozdávají dárkové předměty – a vyznívá ve prospěch HÚ i pokud jde o bezpečnost, což je v rozporu s informací ze strany NNO, které naopak poukazují na negativa zvláště spojená s bezpečností. V případě SÚRAO však panuje velká absence **důvěry**, protože neumí přesvědčit o relevanci své činnosti a jelikož jsou v organizaci lidé, kteří mají podle Aktéra pochybnou reputaci, což dále ztěžuje nastavenou komunikaci.

SÚRAO je hlavní v komunikaci. Prostředky, které vynakládá, by měly sloužit ke zlepšení komunikace; informace SÚRAO však poukazují jenom na bezpečnost projektu, nejsou úplné. Rozdávání dáreků, ani exkurze, o nichž mluví Aktér 3 s despektem, pro ni nejsou dobrá komunikace. Zřejmě na toto vynaložené prostředky by se měly použít na jaksi „opravdu zlepšení komunikace“. Je zřejmá absence trvalejší a věrohodné komunikace SÚRAO do obcí.

Lidé v pozicích státních organizací se mění, a tak pojem státu vystihuje to problematické ve vyjednávání:

- neochota k legislativním změnám, povolit účast veřejnosti,
- cílem státu je utahat NNO a lidi, najít lokalitu řídce obydlenou,
- jednání státu je neférové.

„No protože, opravdu on instalatér, ona uklízečka, prostě traktorista. Když si představíte, že jste starostou obce, která má 300 obyvatel a vesměs jsou to senioři nebo lidi, pokud ti lidé dojíždí do práce, na té obci ta práce není, tak se zeptejte těch lidí, kde pracují. Oni se vrátí večer, zatopí si v té chalupě, rozsvítí světlo, lehnou si k televizi a už fakt jako nemají prostor.“ Tj. jde o pracující obyvatelstvo vyššího věku nebo s nižším vzděláním, které je vytíženo vlastními starostmi a většinou nemá kapacitu se ještě zabývat veřejnými záležitostmi. Najít nevzdělanou lokalitu je vědomý **záměr státu s nadějí, že tam nenarazí na zájem, a tedy ani odpor** - teprve potom se mají diskutovat geologické parametry.

Technické a bezpečnostní aspekty

Respondent vyjadřuje obavy, že nebudou použity nejnovější technologie, protože jsou drahé, přičemž dalšími obavami jsou:

- lidská chyba při transportu,
- záruky vyrovnání škod na majetku a na zdraví
- není jistota, že bude dost peněz na opravdu bezpečnou stavbu
- není tam ten začátek toho procesu, to znamená ta těžba toho uranu,
- vyřešení, řekněme nějakých těch dopadů té těžby,
- konec toho procesu, to znamená to bezpečné uložení toho radioaktivního odpadu,
- Zajištění povědomí nejen lokality o existenci HÚ a veškeré dokumentace v budoucnosti, to není vyřešené.

Podmínky úspěchu jednání

Nápravu a úspěch při vyjednávání může zajistit podle aktéra dosažení odpovídající legislativy, k čemuž může rozhodujícím způsobem přispět a pomoci PS, pokud

dojde ke změně postoje při vyjednávání, a to ve smyslu: občan je náš partner, občanská iniciativa není „ošklivý terorista“. **Rozhodující je tedy komunikace.** Aktér si však neumí představit, jaké by měly být **záruky**, s nimiž by mohlo přijít SÚRAO či stát, aby s projektem souhlasil.

Časový plán projektu HÚ podle respondenta není reálný s ohledem na rok 2018. Termín ujíždí, podle Aktéra 3 proto, že nevíme, kolik bude odpadu a díky nezdaru ve výběru lokality. **Role expertů a vědců:** Zřejmě se očekává podávání objektivní informace.

Realizace výstavby úložiště

Podle respondenta HÚ někde být musí a jeho realizaci by se měl klíčově podílet stát jako nejtrvalejší instituce s malým rizikem krachu. Alternativou by bylo přepracování jaderného odpadu na jaderné zbraně, ale v této záležitosti neměl Aktér další znalosti a informace a navíc pro něj byl tento postup nepřijatelný, takže žádnou smysluplnou alternativu neviděl. „Dokud bývalé Československo vozilo svůj odpad do Sovětského svazu a ten ho přepracovával do jaderných zbraní, v tom momentě jsme neměli problém. Když přišla revoluce, tak vlastně tenkrát tehdejší vedení republiky rozhodlo, že nebudeme podporovat zbrojení v Sovětském svazu a v tom případě, v tom momentě vznikl problém, kam s ním“.

Aktér celou situaci vidí jako do jisté míry neřešitelný problém, protože po obyvatelích obcí se chce, aby problém vyřešili tím, že budou akceptovat vybudování HÚ.

Postoj a aktivita obcí

Důležitým bodem jsou referenda a jejich respektování, protože měla větší účast než volby. Zastupitelé jsou přijímáni lépe v parlamentu i na MPO, proto se občanská sdružení snaží mít je s sebou na jednání. Funkce zastupitele zavazuje k postoji podle referenda, ale osobní postoj může být jiný. Aktér zmínil v souvislosti s jednáním politiků a obcí příklad severských zemí, kde existuje silný demokratický princip, prostřednictvím něhož mají obce právo vystoupit z projektu HÚ kdykoliv (i na konci) a mají na to záruky. Taková by měla být legislativa i v České republice, zejména co se týče **práva veta**. Obce v lokalitě podporují v tomto smyslu aktivity sdružení, výjimkou je jedna obec a její starosta, který podporuje projekt HÚ. Aktér však starostu podezírá z přijetí úplatku výměnou za vstřícný postoj, ale neví, kdo úplatek měl poskytnout.

Občanská sdružení a neziskovky

Spolupráce s lokálními NNO existuje ve všech lokalitách a v obcích, kdy významná je zejména **spolupráce s Callou**, která realizovala anketu před obecními volbami 2014, "kde lidem kteří kandidovali do zastupitelstev, posílali jednoduchou anketu a tam mi přišlo, že v té lokalitě naší, že je asi znát ta práce toho našeho sdružení, že opravdu s těmi lidmi mluvíme a čas od času děláme třeba nějakou akci". *Dá se říci, že o.s. trvale působí ve směru podpory negativních postojů k HÚ v lokalitě? Že nejde o vysvětlování, uvedení věcí na pravou míru, ale o prosté posílení negativního postoje?*

Legislativa související s HÚ

Vzorem jsou skandinávské země, kde obce mají právo vystoupit z projektu HÚ kdykoliv, i na konci, a mají na to záruky. Taková by měla být legislativa i tady, ale tady se legislativa nehne.

Aktér 4: zástupce SÚRAO

Rozhovor proběhl 5. 11. 2014.

Role v jednání o HÚ

Aktér 4 líčí roli SÚRAO v jednáních následovně: „má za úkol připravit hlubinné úložiště a prokázat, že to úložiště bude bezpečné a najít samozřejmě lokalitu pro hlubinné úložiště.“ To znamená, že lze rozlišit fáze: příprava, výběr, prokázání bezpečnosti (přes SÚJB) – pak by následovala stavba.

Proces zatím neprobíhá podle představ SÚRAO, ale „ted' doufáme, že se to trochu změní, tím, že jsme dostali nedávno rozhodnutí o stanovení průzkumného území, ovšem na druhou stranu, všechny ty lokality, vždycky nějaká ta část obyvatel nebo ekologických aktivistů, se pravděpodobně odvolá vůči tomu rozhodnutí, tak se to dál bude řešit na ministerstvu životního prostředí, takže my nemůžeme říct, že by se to zcela dařilo, tak jak bychom si představovali“.

Konkrétně se Aktér v aktivitách okolo HÚ točí od roku 94, SÚRAO vzniklo až v roce 1997.

Vývoj a hodnocení jednání o HÚ

Za úspěch, který přičítá SÚRAO, Aktér považuje, „že máme tu pracovní skupinu [...], že tam ty lidi chodí a že jsou ochotni s námi o tom vůbec diskutovat“. To vzniklo až po roce 2010 a před rokem 2006 to vůbec neplatilo - „dokonce mám takový dojem, že se podařilo přesvědčit ty zelené aktivisty, že hlubinné úložiště je třeba, že se s tím nic nedá dělat, protože to vyhořelé jaderné palivo v této republice je“. I o tomto platí: „můžeme si myslet, že k tomu přispělo SÚRAO“, přestože to asi nebylo jenom SÚRAO.

Činnost PS pro dialog je hodnocena známkou 3. Hlavní slabina PS je spatřována v tom, že je tam příliš mnoho lidí. „Určitě to není výborný, já bych si představoval pracovní skupinu úplně jinak, protože je tam strašná spousta lidí a je to zbytečné, příliš mnoho lidí a v tak velké skupině se velice obtížně teda diskutuje“. Dokonce se poukazuje na to, že „v té pracovní skupině je mnoho lidí z těch lokalit, tzn. že v podstatě ten stát tam má menšinu každopádně“. Není ale už vysvětleno, jakým způsobem se při jednání PS negativně projevuje toto menšinové postavení státních institucí. Úspěch PS nicméně spočívá v tom, že „v podstatě vždycky, i když se tam nějaký způsobem diskutuje, někdy tvrdě, tak vždycky se potom dokážou sejít a znovu se o tom bavit“.

Je připuštěno, že podání žádostí o stanovení průzkumného území v roce 2012 mohlo být vnímáno jako rána pod pás – „možná, že máte pravdu“. Nebo na jiném místě: „ten slib pravděpodobně, když se nemyslel vážně, neměl být dávaný, ale dá se vysvětlit, proč byl porušený.“

Vysvětleno je to začleněním projektu HÚ do mašinerie státního plánování: „Ale tady vznikla situace, že jednak jsou tady termíny, které SÚRAO musí splnit a které dokonce musí splnit MPO jako nadřízený orgán. Tzn. byl tam rok 2015, teď tam je 2018. A k tomu, aby se to splnilo, se musí začít dělat geologický průzkum, jinak to nejde.“ V této souvislosti se opět objevuje názor, že je lepší se vyhnout stanovování termínů, které potom mohou vést k porušování slibů: „[...] my se musíme prostě dohodnout a trpělivě diskutovat a nějakým způsobem [...], pořád ale je ta dohoda možná, a možná, že je ta dohoda i přes rok 2065, protože pořád máme sklady, takže ani ten rok 2065 není limitující [...], pořád je to palivo ve skladech a klidně tam může být do roku 2080 a možná, že i déle.“

Očekávaný vývoj jednání o HÚ je, že „teď začne, doufejme, že začne, průzkum těch lokalit a budou se ty lokality postupně hodnotit“. Kdy průzkum začne, to je ale otázka, protože budou ještě nějaká odvolání proti rozhodnutím, bude se na MŽP

muset ustavit rozkladová komise atd. – předpokládáme nicméně, že rozhodnutí budou potvrzena.

Na druhou stranu zatím půjde o tzv. povrchový průzkum, tzn. „že se nebudou dělat hlubinné vrty“. „My k tomu, abychom mohli pořádně rozhodnout, tak musíme mít hlubinné vrty. Takže, tzn. že této fázi se bude hodnotit podle řady kritérií, které budou spíš indikovat něco“. Proto je v této fázi důležité se zabývat socioekonomickými aspekty, které se týkají toho, co HÚ lidem může přinést: „[...] že dostanou nějaký příspěvek, včetně toho, že bude lepší zaměstnanost a že bude lepší infrastruktura v té oblasti.“ Zároveň je důležité zjistit, jak je projekt lidmi přijímán: „[...] abychom nešli v podstatě někam, kde je naprosto vyloučeno, že lidi by někdy mohli přijmout.“

Aby SÚRAO mohlo plnit svou roli, musí se zlepšit personální zabezpečení: „[...] je to strašně obrovský projekt a zatím je to personálně naprosto poddimenzované.“ Srovnání nákladů u dostavby JE (200 miliard) a realizace HÚ (120-150 miliard). Nejde ale jen o kvantitu, ale především o kvalitu personálního zabezpečení: „[...] nejlepší by to bylo, kdyby to byli ti nejlepší.“

Časový plán projektu HÚ

To, že se v projektu tlačí na termíny, a to i přesto, že „máme skutečně spoustu času“ (do roku 65), považuje Aktér za nesmyslné: „Ale tyhle termíny vlastně nemají žádnou logiku, protože to, kdy to úložiště se povede, závisí hodně na jednání s těma lidma. Tzn. mělo by se říct, až dojde k nějaký dohodě, tak v tom případě budeme mít lokality pro hlubinné úložiště.“ Pokud jde o lpění na termínech, „já osobně bych tady v tom viděl chybu, nejenom SÚRAO, protože SÚRAO je podřízenou organizací MPO, ale tím, že se řekne nějaký termín, budete mít dvě lokality a my jako organizace, která je podřízená, musím to vztahovat k jednomu termínu a to je podle mě chyba teda“.

Plán udělat výběr dvou lokalit do roku 2025 je nereálný: „To je skoro vyloučené. To prostě není možné stihnout. Vzhledem k tomu, že teprve teď bychom mohli zahájit příští rok ten geologický průzkum, tak to v žádném případě není splnitelné. Tzn. nejdřív v roce 2020, kdy bychom mohli vybrat ty dvě lokality.“

Pokud jde o názor na zajištění výstavby HÚ, podle Aktéra „bezpečnost vždycky garantuje stát, ale jestli vlastní implementaci dělá soukromá firma, to už je jedno. Můj osobní názor je, že soukromá firma je lepší, protože je možné skutečně to řídit projektovým způsobem a role státu je především kontrola, jestli to dělají dobře.“

Technické aspekty a jejich komunikace

Lidé by měli být lépe informováni o tom, jaká **kritéria jsou v souvislosti s výběrem lokality rozhodující**: „[...] myslím, že v komunikaci by mělo být víc těch kritérií pro hodnocení úložiště [...]“; to „[...] teprve teď se chystá na SÚRAO a možná, že tohle bylo docela jakoby zanedbáno.“

Otázka komunikace souvisí s otázkou důvěry: „[...] lidi nejdříve musí věřit v ty instituce a potom se povede ta komunikace.“ Relevantních institucí je ovšem dle Aktéra víc, nejde jenom o SÚRAO. „Protože to je problém nejenom SÚRAO, ale je to i problém Ministerstva životního prostředí. Tzn. to by si mělo být vědomo toho, že v podstatě oni jako státní orgán musí společně pracovat a společně vysvětlovat. Další orgán, který musí daleko víc vysvětlovat je Státní úřad pro jadernou bezpečnost. Protože bohužel lidi nevěří ani Státnímu úřadu pro jadernou bezpečnost a všude ve světě tedy ten úřad hlavně chrání zájmy lidí a lidi u nás nemají ten pocit dost často“. Kromě domácích institucí je tu i „spousta zahraničních organizací, které řeší podobné problémy jako my, protože my se účastníme spousty zahraničních projektů“.

Co se týče webových stránek SÚRAO, „jsou tam některé zprávy, ale máte pravdu, že by to tam mohlo být lepší“.

Aktér se vyjádřil k řadě **technických aspektů projektu HÚ**:

- Ohledně environmentálních dopadů: „Samozřejmě, nemůže si někdo myslet, že by to nezatížilo to životní prostředí, to znamená, ta výstavba bude dejme tomu 10 let, to je jako každá velká stavba, to se musí přiznat, že to zatíží, že tam auta budou jezdit, budou odvážet tu zeminu, část se bude prodávat, část se někde uskladní a použije se dál na uzavření toho úložiště, postaví se tam továrna nebo zase někde poblíž, která bude zase dělat ty určité inženýrské bariéry.“
- Stejně jako zástupce z SÚJB tvrdí i Aktér, že součástí HÚ nebude mezisklad VJP: „Ne, to v žádném případě, takhle by vznikla chyba. Že v rámci určitého projektu vznikl jakoby nějaké zadání, co kdyby tam bylo ještě toto, ovšem vůbec se to neplánovalo. Skutečně to byla nějaká určitá taková analýza, kterou si přál manažer za tenhle projekt, ale v žádném případě se neuvažuje, že by tam měl být mezisklad.“
- Pokud jde o možnost využít zbývající kapacitu v současném odpadu, „vlastníkem paliva je ČEZ a ten se může rozhodnout, že zbytek té energie prostě využije, tzn. dá to na přepracování, pravděpodobně se u nás přepracovací závod sta-

vět nebude, ale jsou přepracovací závody v Rusku, ve Francii, především v těchto dvou zemích, částečně ve Velké Británii". Nevýhodou je, že přepracování je velmi drahé. Kdyby se navíc palivo už jednou uložilo, pak „[...] předpoklad, že by někdy nastala situace, že by bylo ekonomicky výhodné vyndat to palivo je podle mě skoro mizivá". I v případě přepracování navíc zůstávají štěpné produkty, které je nutné uložit – HÚ bude vždy potřeba.

- Technicky neexistuje principiální problém v tom, aby jednou uložené VJP bylo znovu vyzvednuto. „Vyjmout to jde vždycky, do doby, než se poškodí ten kontejner". U nás se zatím počítá s „trvalým uložením" a požadavek na vyjmutí není – „dokonce je proti tomu SÚJB".
- Že by se VJP do budoucího HÚ dováželo ze zahraničí, to se stát „nemůže. V legislativě České republiky je, že je zakázán import radioaktivních odpadů, takže to je vyloučeno." Na rozdíl od zástupce z SÚJB tedy Aktér nezpochybňuje závaznost současné legislativy směrem do budoucnosti.
- Povrchový areál bude v místě asi 150 let, pak bude rozebrán, podobně jako nějaká továrna, a místo bude uvedeno do přirozeného stavu; „samozřejmě budeme vědět nějakých 300 let, že tam to úložiště je a nebude se tam stavět, ale pořád se počítá s tím, že se na to zapomene."
- Dělal se zatím nějaké předběžné plány, kde by v daných lokalitách povrchový areál měl stát. Ale to není nic definitivního - to, kde bude stát povrchový areál, je možné přizpůsobit představám lidí. „Protože skutečně, my když budeme jednat s lidma, to co je zajímavá, tak si můžou říct, že to já nechci, aby ten povrchový areál byl tady, je lepší, když už bude, tak bude někde jinde. A potom my budeme hledat místo, kde by to bylo nejlepší".
- Klíčovým prvkem pro bezpečnost HÚ budou kontejnery. „Největší výzva je samozřejmě udělat ten dobrý kontejner. To je samozřejmě nejdůležitější inženýrská bariéra, udělat teda samozřejmě dobře ten geologický průzkum a na základě toho sestavit ty geologické modely".
- Vyvrací se představa, že by VJP v HÚ mohlo znamenat kontaminaci spodních vod: „[...] si to představte, jak by to bylo možné, aby přes všechny bariéry se najednou dostalo nějaké velké množství radioaktivity do podzemní vody. Tzn. představa, že bude kontaminovaná podzemní voda, je prakticky vyloučena."

- Je připuštěno, že by HÚ mohlo být menší: „Může to úložiště být menší třeba, to bezesporu, což je taky docela významný a řada států, které budou mít hodně peněz to tak budou dělat. Ale je to i otázka ekonomická.“

Účast veřejnosti a role expertů v jednání o HÚ

V souvislosti se zapojením expertů je zmíněno, že by se měli „zaangažovat víc ty lidi“, konkrétně tím, že by si obyvatelé lokalit vybrali **vlastní experty zvláště na technické záležitosti** projektu, kteří by je zastupovali. Také by mohli vzniknout další expertní skupiny v rámci PS pro dialog. Zatím byla jen expertní skupina pro legislativu, mohly by být další skupiny pro výběr lokalit, jeho kritéria, pro „všechny tady ty věci, které v podstatě souvisí s tou veřejností“.

Expertní skupiny dle Aktéra nemusí vznikat jen v rámci PS pro dialog, nýbrž i přímo v lokalitách. Mohl by to být způsob účasti veřejnosti. „My doufáme, že se do toho ta veřejnost lokalit teda nějakým způsobem více zapojí, obzvláště v těch lokalitách, kde je to trošku příznivější, kde není tak velký odpor proti výstavbě toho hlubinného úložiště. Tzn. že se zúčastní práce v těch expertních nějakých určitých skupinách a bude se s nimi jakoby diskutovat, jak na té pracovní skupině, tak na těch místních pracovních skupinách“.

Aktér 5: zástupce celostátní environmentální organizace

Rozhovor proběhl 6. 11. 2014

Role v jednání o HÚ

Osobně se Aktér chápe jako někdo, kdo se v problematice pohybuje velmi dlouho a je pamětníkem, jehož činnost je spojená s celostátním ekologickým občanským sdružením NNO1. „My jsme se k tomu dostali v době, kdy se tady hledalo místo pro skladování paliva“, „takto to zvolna přešlo do problematiky úložiště kolem toho roku 2002, 2003“.

Hnutí NNO1 se zaměřuje na hledání energetických alternativ v ČR. Významnou součástí agendy sdružení **je pomáhat místním lidem**, kteří jsou dotčeni nějakým problémem, v tom, aby dokázali vyvíjet občanskou aktivitu. Směrem k občanům se snaží: „Trošku jim vyrovnávat síly, když jsou tu nějaké záměry, které jsou nad ty jejich síly vlastní.“

Tento přístup je pochopitelně velmi dobře přenositelný na problematiku HÚ. „Trochu se snažíme ty nástroje občanských aktivit je učit, jak dělat občanské sdružení, jak petici, jak udělat místní referendum, jak vlastně postupovat, vystupovat. A vedle toho ještě jim dáváme alternativní informace o tom, nebo jako, nezaměřené na to prosazení toho úložiště, ale i kritické k tomu jak to vypadá ve světě, jak to vypadá u nás“. Tam, kde o to mají zájem, NNO1 přijíždí lidi „učit, aby sami vystupovali“.

Z odpovědí Aktéra lze rozlišit **3 specifické funkce**, které hnutí NNO1 plnilo v jednáních o HÚ vůči občanům: 1) Zasiťování obyvatel, místních sdružení a NNO: „[...] to sesíťování si myslím, že se nám celkem podařilo, samozřejmě nejsme jediný, kteří se na tom podíleli.“ 2) Monitoring a sdílení informací: „[...] máme takový společný rozesílač, kde ty informace dáváme, dneska spíš z médií, nebo o tom co se děje, co se jim z SÚRAO neřekne.“ 3) Právní servis: „[...] a pomohli jsme jim se kontaktovat s právníky, ale zas to nebylo takový, že jsme jim nabídli jednoho právníka. Ale spíš, že právníci jezdili vykládat, jak dělat různé aktivity.“ Komunikace ze strany právníků měla efekt v tom, že „když už šlo teď do těch formálních řízení, tak když se nabídli jako právní kancelář, že je mohou zastupovat oni, tak samozřejmě ty obce byly rády“.

Jednání o HÚ a vliv NNO

Aktér identifikuje některé **úspěchy v jednáních o HÚ, na nichž má NNO1 podíl**. Velký úspěch byl, „že se nám podařilo to celý pozastavit v roce 2004. To byl tedy dost celkem velký úspěch všech“. NNO tedy v této perspektivě vystupují jako hybatel, kterému se v minulosti chod jednání podařilo významně ovlivnit. (*Otázkou je, zda je v současnosti ambice a snaha něco takového zopakovat.*) Důležité výsledky představuje také to, že „se podařilo udělat několik společných výzev, několik společných memorand a dalších, které zase jakoby spojovaly ty aktivity a ten společný názor“. To vše mělo svůj význam a „určitá odezva na to je i ta pracovní skupina“, přestože Aktér její roli vidí dvojznačně: Na jednu stranu „je vyvolaná projektem a potřebou prostě vykazovat nějakou aktivitu, ale na druhou stranu by asi bez toho, co se dělo před tím, v téhle podobě taky nevznikla“.

Nezdar dosavadních jednání spočívá v tom, že „ta komunikace úplně nejde, ale to není úplně naše vina“. SÚRAO se ukázalo v negativním světle, Aktér používá metaforu prodejce: „využívají to na prodej toho svého produktu toho úložiště, než na skutečnou komunikaci. Mluví o otevřenosti, ale ta otevřenost tam není. To je celkem velký problém. A ne všichni z těch lokalit z těch měst to tak vnímají, někteří skáčou na tu prodejní taktiku ‚dáme vám ty peníze, ty kompenzace za to‘.“

Vinu za nezdár lze ale sledovat dál za SÚRAO směrem na MPO, jehož chod je ovlivňován změnami ministrů: „Začal s tím Kuba, když byl ministr, který to celý jako otočil ten proces honem, aby už mohli prosazovat další reaktory, aby mohli říct, že odpad už je vyřešen nebo se řeší.“ Situace podle Aktéra byla napjatá zvláště před asi 2 lety: „Chvilkami to tedy vypadalo dokonce, že SÚRAO skončí, jako takové. Ten návrh na stole byl.“ Toto je možné vnímat jako pozadí podrazu ze strany SÚRAO v roce 2012. SÚRAO se ocitlo ve vleku termínů: „[...] jsou jenom tlačeny nějakýma stanovennými termínama, který sami porušují, který ví, že nejsou a potichu se v různých strategiích posouvají.“ **Termíny pak neposkytují prostor na debatu.** *Zde se setkáváme v podstatě se stejným názorem na negativní vliv termínů na možnost dialogu, který vyjádřil i Aktér 4.*

Nejde ovšem jen o politiku, ale také o **peníze a jejich rozdělování**: „Firmám, které se na tom potřebují přiživit, na jaderném účtu. To vnímáme hodně kolem toho GEAMU a Diama jako takového, oni potřebují vyrovnat bilanci vlastně ekonomickou na tom závodě, kterou mají hodně na štíru, teď s tím uranem.“ Jmenováni jsou konkrétní lidé, kteří mají podíl odpovědnosti na tomto jednání: Šolc, Šula, Gebauer. V této souvislosti je také zmíněna informace o vzniku – a tedy také financování – výzkumné laboratoře: „Najednou se vynořila průzkumná laboratoř, jak tomu začali říkat Bukov, pak Štola. To nikdy nebylo v plánech činnosti.“

Současným cílem NNO1 a zaangažovaných NNO je **zastavit jednání o HÚ**, tedy určitá – možná měkčí - obdoba moratoria z roku 2004: „[...] naše přání by bylo to zastavit a mluvíme o tom častěji a mluvili jsme o tom i Pracovní skupinou.“ Pokud jde o délku zastavení jednání: „To neumím říct přesně, ale odhadujeme, tak 3, maximálně 5 let. Ale jako ne jenom zastavit, to je jenom krok. To už tady bylo. Ale ten čas se prostě nevyužil na tu debatu.“ Základní argument v pozadí tedy je, že není možné se podřizovat termínům, aniž by se o věcech mluvilo a nacházela se řešení dílčích problémů.

Termín roku 2018 pro výběr dvou lokalit je nedosažitelný: „Ne, určitě ne. Není a nebude a myslím, že to SÚRAO teď už ani neříká. Už uvádí 2020 v těch dokumentech neschválených zatím.“

NNO a experti

Proti zájmů environmentalistických NNO jdou **aktivity lobbistů na podporu dostavby reaktorů**. Nejde jen o politiky a firmy, ale nově i o občanská sdružení. „A vy jste se ptala, kdo nám ještě hází klacky [...] to jsou lobbisté za reaktory v Temelíně, tedy v Dukovanech, Energetické Třebíčsko to dnes má jako zarámování“. Aktér si stěžuje na nejasné až hloupé argumenty a sliby, které jsou z této strany občanům adresovány. Výzkum Západoomoravské univerzity ukazuje, že je tu snaha propojovat Dukovany a HÚ, přestože ty dvě věci se úplně propojit nedají: „Je to prostě trochu umělý spojování.“

Upozorněno je na to, že lobbistické aktivity mají profesionalizovaný charakter, který zčásti zajišťují experti. „Jsou na to nasazovaný špičkové PR agentury a mimochodem tomu Třebíčsku s nimi dělá Commservis, který v té lokalitě působí ještě jako navíc“.

To je **pokřivené chápání role expertů**. V souvislosti s HÚ totiž nemůže jít o to, „jenom jim to vysvětlovat, jak je to úžasný. Což se v Česku občas zužuje, že si najmou experta, který jim řekne, jak je to skvělé“. Experti by se měli hledat ve vědecké sféře, ne ve firmách: „[...] šel bych ale po univerzitách, ústavech. Ale snažil se poskládat ty práce nebo nějaké ty skupiny, které by to potom vysvětlovali tak, aby to bylo fakt nestranné.“ Lidé nejsou hloupí, i když nerozumí, prohlédnou, pokud jsou manipulováni.

V rámci **celonárodních i lokálních NNO** existuje spolupráce, ty větší hlavně přes Zelený kruh, což je asociace NNO. Je tam určitá dělba práce, ne všichni se vyjadřují ke všemu. Lokální spolky v této asociaci nejsou, s těmi se spolupracuje jinak, využívají se aktivní lidé v lokalitách. Spolky ale mají určitou životnost v čase. „Někdo, kdo byl nejaktivnější, před těmi deseti lety, tak dneska už jako to je spolek, který funguje víceméně formálně, než že by byl aktivní. A ta spolupráce tomu odpovídá. Pokud někdo vzniká čerstvě, třeba na Kraví hoře, tak ta spolupráce je tam intenzivnější, protože ty lidé ještě pořád jsou aktivní“.

HÚ a lokální politika

Aktér nadhazuje, zda by dnes, kdy máme dost lokalit a přemýšlí se o tom, že geologicky jsou akceptovatelné i další, nebylo lepší respektovat to, že v nějakých lokalitách „to zásadně nechťejí a neorientovat se jenom na ty, kde by to v zásadě šlo“. To by vyžadovalo určitou formu rozhodnutí lokalit, která v minulosti měla formu refe-

renda. „No a nebo prostě udělat nějaké nové něco, aby bylo rozhodnutí celé lokality, referenda ne vždy jsou úplně třeba ve všech obcích, že jo. Na druhou stranu, tam kde nejsou tak se ti starostové potkávají a ten jejich hlas potom, jaksi má nějakou relevanci, jaksi, že mluví za tu lokalitu“.

Činnost PS pro dialog

Navzdory tomu, že se zrodila také jako určité alibi, že veřejnost se účastní jednání, je dosavadní činnost PS hodnocena dobře, protože **umožnila diskuzi**. Přestože pozice PS byla podkopávána jednáním MPO, pod kterým sice byla zřízena, ale MPO se k ní nechovalo vstřícně. Důležitým byl samozřejmě vývoj v roce 2012 – „tímto velmi shodili tu pracovní skupinu, před rokem, rokem a půl“.

Poměr mezi MPO a PS je ale složitější. V současnosti „máme třeba návrh změny legislativy, který je posvěcený tou pracovní skupinou, což je docela silný na to, jak ho prodávat, že se na tom shodli, jak starostové z různých lokalit, tak vlastně státní správa, která je v té pracovní skupině“. Přestože debata na PS přinesla shodu na návrhu, ukázala se zároveň „ta slabina, jak to berou jenom na vykazování projektů“. Očekávalo se, že MPO návrh přijme a bude s ním nějak pracovat, bude se bavit o jeho obsahu, „ale to nenastalo, nastalo ticho“.

Otázkou je **budoucnost PS v Radě vlády**. To vidí Aktér spíše z perspektivy principiálního oponenta: „[...] tam bude velmi utopená [...] ztratí se ta konkrétní instituce, která něco blokuje.“ Míněna je skutečnost, že PS bude mít v třicetičlenné Radě vlády jen jednoho zástupce bez hlasovacího práva, jen s možností předkládat návrhy. „A vzhledem ke složení té rady vlády jako, když se podíváte, kdo tam všechno je a dlouhodobě vnímáte tu činnost její a co všechno posvěcuje, tak to vnímám skepticky, tak si myslím, že k ničemu se nemůže těm obcím pomoci. Ona tam není proto, aby pomáhala obcím, ona chce pomáhat energetikům prosazovat jejich záměry“.

Aktér by pokládal za mnohem lepší, kdyby PS fungovala někde pod Parlamentem, nejlépe v Senátu, protože „jsou tam ti senátoři z regionů, že to jako má nějakou logiku“. To ukazuje i srovnání s Německem, kde také vznikla podobná skupina pro řešení problému s uložením jaderného odpadu, který v minulosti nebyl dobře řešen. Na rozdíl od realizace v České republice ovšem skupina vznikla pod Bundestagem – „Ale přišlo mi to hodně smysluplný, že to je pod tím sněmem“.

Technické a bezpečnostní aspekty

Debata o technických a bezpečnostních aspektech je nedostatečná, protože stát nezveřejňuje potřebné informace. Je si SÚRAO vědomo toho, že nejasnost projektu je zdrojem obav a nedůvěry, což se ukázalo i jinde v kvalitativní fázi výzkumu (např. zástupce z Pracovní skupiny). Otázkou je, jak je možné, že tato situace nastala. Je to tak, že SÚRAO odpovědi na některé otázky nezná, anebo chce strategicky říkat co nejméně? Obojí je asi špatně, ale mělo by být jasné, co z toho je pravda.

Na nedostatečnost informací Aktér poukazuje ve dvou ohledech: 1) **Projekty geologických průzkumů**: „My jsme chtěli jednu věc, a to jsou projekty, těch průzkumných prací, který nejsou nějak invazivní, nejsou problematický. Proč by nemohli mít projekt, který řekne, co budou přesně v té lokalitě dělat během následujících dvou až tří let.“ 2) **Kritéria výběru lokality**: „Oni uvádějí v tiskových zprávách, že si ty kritéria zpracovávají, ale nejsou na stole. Není jasné, které konkrétně to budou [...] Tak by měli vědět, co tedy bude jako vylučující a nevylučující pro tu další etapu. A těm lidem to mohou říct, přes to, že si budou myslet, že tomu nebudou rozumět, jo. Což je asi pravda, ale ty lidi, se zase mohou zeptat geologa aby jim to přeložil.“ Řešení tedy poukazuje k **zapojení vědců do diskuze**.

Alternativa k HÚ

„Já osobně myslím, že reálná není. Bohužel. Jako je možné, že v budoucnu nějaký ty technologie budou. To bych úplně nezatratil vývoj, ale zatím to nevypadá na technologii, která by byla zázračná a zmizelo všechno, co jsme si vyprodukovali. Že vždycky někde něco se bude muset uložit, nejspíš. A druhak, a to mě směřuje k otázkám, jestli neudělat úložiště spíš jakoby na skladování, než na trvalé uložení. Vyjímátné. Sám v tom nemám úplně jasno, ono to má plusy i mínusy. Záleží na tom, jaká bude i stabilita politická po celé Evropě. Jestli má být vyjímátné nebo ne“.

Aktér 6: zástupce lokálního občanského sdružení

Rozhovor proběhl 11.11.2014.

Role jednání o HÚ

Občanského sdružení NNO3 bylo založeno za účelem informovat občany lokality o problematice HÚ „z druhé strany“ (podle Aktéra je komunikace ze strany SÚRAO nedostatečná a jednostranná).

Vývoj a hodnocení jednání o HÚ

Počátečním důležitým **úspěchem** bylo vzbuzení zájmu o problematiku mezi lidmi v lokalitě. „To byl záměr mediální, komunikační záměr a byli jsme obviněni z toho, že podáváme špatné informace a nám opravdu šlo o to, aby ti obyvatelé začali být pozorní, aby se o tu problematiku začali zajímat“. Jako kladný výsledek hodnotí také nabourání spolupráce mezi zastupitelstvy a SÚRAO, vyhlášení referenda a zorganizování besedy se zástupci stakeholderů. NNO3 rozjelo také web a vydává zpravodaj. Aktér se účastní zasedání PS a byl i na setkání v Senátu.

Překážkou v aktivitách NNO3 jsou především omezené finanční zdroje a problémem je také fakt, že „zájem lidí opadl“. Jako příčinu vidí Aktér únavu z rozepří v obcích. Tvrdí, že „vznikly takový dva tábory, skoro prakticky v každé té obci“, z čehož je někteří občané obviňují („vy jste rozhádali obce, vy jste ti zlí, kdybyste nezačali, tak tady je všude klid“). Nedostatek prostředků také zapříčiňuje „nevyrovnaný boj, resp. diskusi se SÚRAO a GEAMem“.

Za **neúspěch** považuje fakt, že v lokalitě Kraví hora „všech šest starostů, dneska sedm, nemá problém s tím procesem průzkumných prací, které se teď připravují, čili vlastně ten odpor v té naší lokalitě jde čistě z toho občanského sdružení a z lidí, kteří za námi stojí“. Negativně také hodnotí, že na uspořádanou besedu nedorazilo SÚRAO.

Jednání o HÚ začalo v této lokalitě později a to je podle Aktéra důvod menšího odporu občanů. Kraví hora byla vytipována později než ostatní lokality a protože občané „neměli zkušenosti s takovým tím x letým bojem [...] na rozdíl od nás byl všude ten postoj k SÚRAO hodně negativní, kdežto u nás byl takový půl na půl“.

V průběhu jednání ale začalo SÚRAO ztrácet důvěru ze strany veřejnosti, zejména protože „něco říká navenek, ale vevnitř se děje něco úplně jiného“. Poté, co SÚRAO „porušilo tu úmluvu, kde slíbili, že bez souhlasu obcí nezačnou vůbec nic dělat a tím pádem, to co předtím se budovalo, tak najednou vybuchlo a ten domeček se složil jako kdyby na zem a vlastně vzniklo vakuum a ze stran jako kdyby všech těch

obcí a těch zástupců těch lokalit a z té druhé strany byla absolutní nedůvěra v cokoliv, co SÚRAO dělá, samozřejmě potažmo ministerstvo nebo ministerstva“.

Toto jednání označuje Aktér za šokující a rozhodně nepřijatelné. Jak se bude jednání vyvíjet dál, závisí na postupu MPO. NNO3 plánuje „opět navázat dialog a mezi tím zastavit proces“ výběru vhodné lokality (podáním rozkladu, soudním řízením). Zdůrazňuje, že do budoucna je také důležitá činnost PS.

Časový plán projektu HÚ

Aktér se domnívá (na základě informací od Aktéra 5), že termín (rok 2018) je pro výběr finální a záložní lokality nereálný, nicméně říká, že tento odhad je z jeho strany nekompetentní, protože nezná „všechny kroky ve vládě a na ministerstvech“.

Postoj a aktivita obce

Aktér vidí jako příčinu specifického pozitivnějšího postoje občanů a jeho lokality oproti ostatním lokalitám **zkušenost s těžbou uranu**. „Jsme opravdu lokalita, kde je 50 let těžba uranu, takže ti lidé sami o sobě nějakým způsobem jinak reagují na to, než v ostatních lokalitách, na ty informace“.

Názor lidí na HÚ také podle něj ovlivňuje **strach ze ztráty zaměstnání**. „Lidí se bojí přihlásit třeba do sdružení nebo otevřeně něco říct, protože se bojí, že přijdou o práci v GEAMu, protože GEAM má obrovský zájem na tom, aby se v té lokalitě něco dělalo, protože z toho má obrovské příjmy. A ty nádoby jsou hrozně spojené, prostě do těch obcí z toho GEAMu proudí nějaké peníze, ti místní podnikatelé třeba mají zakázky, které jim dávají GEAM a znáte to, je to opravdu hrozně spleť pavučina, to je řekněme možná ten klacek pod nohy, že v podstatě nám se s těmi lidmi komunikuje dost těžce a ještě bez těch prostředků, protože oni jsou vázání a často řeknou, oni vám v hospodě řeknou ‚jo, já jsem proti, ale já to jako nemůžu říct‘, což si myslím, že v těch ostatních lokalitách absolutně neexistuje“.

Pracovní skupina, účast veřejnosti a role expertů a vědců

Činnost PS hodnotí Aktér pozitivně. Největším úspěchem PS bylo podle něj vybudování důvěry mezi jednotlivými stakeholdery. Smysl PS byl v navázání komunikace. Problémem se pak stalo narušení důvěry ze strany SÚRAO a PS tak ztratilo na významu a postavení. „Tenká nitka důvěry byla ustříhnutá“.

Do procesu rozhodování by se měla zapojit **širší veřejnost**. „My máme být zodpovědní a máme si to uvědomovat, že odpad vyrábíme všichni, ale na druhé straně o tom, kam ho odložíme, rozhodne pár lidí. To je nesmysl. Tak prostě, ať o tom rozhodují všichni“. Zapojit veřejnost by se mohlo podařit skrz mediální propagaci tématu. „To je první krok, aby ti lidé vůbec věděli, na čem jsou. Protože pořád nemají informace. Pořád, když se setkávám s normálními lidmi, kteří pracují v těch malinkých vesničkách, kde bydlí, ti lidé vůbec nevědí, co je to za problematiku“.

„Účast veřejnosti nemůže být, když nemá informace“. Informovanost by vedle médií mohla zajišťovat PS, protože je to „důvěryhodný aktér“ na rozdíl od SÚRAO.

Role vědců a expertů by měla být vyzdvihnuta. Úlohu těchto aktérů vidí Aktér také v komunikaci s veřejností a nastavením přesných parametrů výběru lokality.

Technické a bezpečnostní aspekty HÚ

Aktérovi se líbí forma, jakou SÚRAO informuje o technických aspektech HÚ. Nicméně informace o bezpečnosti projektu a průběhu výstavby mu přijdou nedostatečné. Chybí mu také jasně stanovené **parametry výběru lokality**. „Oni začínají dělat průzkumy bez toho, aby věděli ty parametry. Já vím proč. Protože je jednoduché, aby ty parametry pak upravili podle toho, co jim vyjde. Protože by se krásně mohlo stát, že dají na začátku parametry a ona ani jedna z těch lokalit nevyjde. Co pak budou dělat? Ale na to nikdo nechce odpovědět. A nikdo za to není zodpovědný a to mě překvapuje [...] A proto chceme nastavit ten proces, aby se na začátku daly jednak pravidla hry, jak obce se státem mají možnost diskutovat a kdy to zastavit - podložené právně, aby se to nedalo obejít“.

Legislativa

NNO3 navrhuje, aby byl vytvořen **speciální zákon**, který se bude týkat pouze HÚ a který by zamezoval především možnosti dovozu VJP a RAO z jiných zemí.

Realizace výstavby

Na tuto otázku neví Aktér odpovědět. Nicméně se obává korupce ve státním i soukromém sektoru.

Alternativa nakládání s VJP a RAO

Aktér vidí HÚ jako logické řešení, ale jeho výstavbu by se snažil co nejvíce od-
dálit, protože mezisklady u jaderných elektráren považuje za bezpečné je možné že
„za velice krátké období se může stát, že někdo přijde na to, že je ještě něco lepšího
než hlubinné úložiště“.

Občanská sdružení a neziskové společnosti

NNO3 od založení úzce spolupracuje s celostátními i regionálními občanskými
sdruženími a neziskovkami.

„Takže se snažíme teď jako víc, v tom meziobdobí, kdy se toho tolik neděje, se
propojit a více se snažit komunikovat na ty místní nebo lokální sdružení“. PS fungova-
la jako platforma komunikace i mezi občanskými sdruženími a neziskovkami.

Aktér 7: zástupce Ministerstva průmyslu a obchodu

Rozhovor proběhl 10. 11.

Role v jednání o HÚ

Podle Aktéra 7 nelze mluvit o jeho osobní roli v jednání o HÚ. Je úředníkem
MPO a řídí se pravidly úřadu; svoje postavení v hierarchii ministerstva popsal. Osobní
postoj: cítí se být součástí celého toho vyjednávacího procesu, celého týmu všech do-
tčených subjektů (SÚRAO i odpůrci HÚ).

Aktér v rámci rozhovoru akcentuje zejména roli MPO a odpovědnosti za naklá-
dání s radioaktivními odpady. Odbor, jehož je členem, plní funkci ve správním procesu
podle kompetenčního zákona, který přesně vymezuje postup, jaký by měl odbor a je-
ho členové použít: na základě zadání shora připravit materiály, informace a podklady
k dané problematice. Vytvořený materiál se následně pošle se do schvalovacího řízení
na MPO nebo mezirezortně a finální rozhodnutí se přijímá na vyšší úrovni.

Vývoj jednání o HÚ

Podle Aktéra 7 existují **dva názory**: 1) jednání se nedaří, je zdlouhavé a nikam
nevede; 2) historická zkušenost s podobnými zařízeními v ČR a evropská zkušenost
s HÚ ukazuje, že procesy jednání jsou dlouhodobé (trvají řádově 10 až 15 let). Aktér

chápe proces jako dlouhodobý a přiklání se tedy k druhému názoru. Pokud jde o Podání žádostí na MŽP o povolení 1. fáze geologického průzkumu, je vyslovena domněnka, že vliv neinvazivního geologického průzkumu na smýšlení obyvatel bude pozitivní.

Nejtěžší překážkou v jednání je komunikace aktérů, kteří mají zodpovědnost za realizaci projektu, s aktéry, kteří HÚ nechtějí. Respondent je proto velkým zastáncem **PS pro dialog** a vítá každou racionálně pracující platformu. Samotná PS měla by být prostorem, kde racionálně a uvědoměle možné směřovat k vyřešení problému VJP a její činnost považuje Aktér za podmínku úspěšného procesu.

Vnímání činnosti MPO a SÚRAO

Činnost SÚRAO je provázaná s MPO, kdy MPO nic nediktuje, ale všechno pro vládu jde zřejmě přes MPO. Spolupráce SÚRAO je ochotná. SÚRAO podle respondenta v současnosti na své úkoly stačí, přičemž nevidí hrubou chybu na straně MPO a SÚRAO, byť jednání mohla být vedena jinak a mohlo se dosáhnout lepšího výsledku. Podle Aktéra se v červnu 2013 konala schůze PS na MPO, které účastnil se tehdejší ministr Kuba. Řekl, dejte mi své požadavky a my nad nimi budeme jednat a pokročíme. Žádná odpověď nepřišla. A to byla možnost udělat krok pozitivním směrem, dosáhnout konsenzu, dát na stůl požadavky.

Úspěchem MPO a SÚRAO je **růst informovanost o technické stránce HÚ**: „Když jsem nastupoval do své funkce tady, tak existovalo periodické a možná spíš bych řekl spontánní nějaké schéma, předávání informací těm obcím a starostům, řekl bych, že z mého pohledu to spíše byla snaha jakoby, když se my sami něco dovíme nebo když se nám něco zajímavého dostane do rukou, tak to těm obcím a NNO předat a rozhodně tady nebyla snaha a my ani nemáme co tajit, odpad tady je a tečka. Jako pro mě je úsměvné, když nás někdo obviní z toho, že něco tajíme. Co bychom tajili.“

Úspěchem je **nápad vydávat periodikum Zprávy ze Správy prý vznikl na MPO**. MPO to vnímá jako jeden z instrumentů, který povede ke konsenzu.

Vnímání činnosti SÚJB

Zaangažovanost SÚJB do procesu rozhodování o výběru lokality o HÚ hned od začátku či aspoň v průběhu, nejlépe od začátku.

Vnímání činnosti státu

Dříve byly nejasné role státních organizací v procesu vyhledávání – tak to vnímal i Aktér zřejmě v nějaké době po ustavení PS, a když se začalo mluvit o **zangažovanosti SÚJB** do procesu hned od počátku či aspoň v průběhu. Dnes je jasné: Je to **státní správa a její instituce nesou skutečnou odpovědnost za vybudování HÚ, tedy MPO, SÚRAO, MŽP, MMR, MV, SÚJB.**

Podmínky úspěchu jednání

Jako příklad úspěšného jednání respondent uvádí JE Temelín. *Intepretace toho, jak bylo dosaženo názorové shody na Temelín, v roce 1993 už byla stavba rozjetá, je mylná. Rozhodnutí bylo dávno přijato a popřevratová občanská společnost nebyla ještě zralá na účinný protest, kdyby proti Temelínu náhodou tenkrát byla.* Za jednu podmínku úspěšného jednání považuje existenci PS a její práce a udržení celé platformy. Je nástroj pro **transparentní komunikaci s veřejností** (a já a všichni mí lidé si to uvědomují). Důležitá je podle Aktéra zejména **informovanost**, která zajistí možnost ověření a možnost promyšlení, čímž následně zajistí i racionalizaci přístupu k HÚ. Na druhou stranu neudělá z odpůrců příznivce, pouze zajistí akceptaci ze strany veřejnosti. Racionální diskuze by měla být vedena ve smyslu, že bude celý soubor technických parametrů dostupný veřejnosti.

Aktér se vyjádřil i ke slibu SÚRAO z roku 2012, kdy uvedl, že rozhodnutí nepřijímal a že tento krok posunul dialog dopředu, neboť byl řešením patové situace.

Partnerství: *jedno téma do diskuze, co rozumět partnerstvím státní organizace a samosprávy, případně státní organizace a obce, případně dalšího subjektu.*

Účast veřejnosti

Strukturovaná záležitost; instrumenty:

- opakované setkání úředníků s občany lokalit
- úředníci musí vysvětlovat svůj postoj a názor, úředníci do lokalit, osobně se angažovat
- v pověřené užší skupině debatovat technické detaily a legislativní proces, dospívat k něčemu.

Porušený slib SÚRAO. Aktér mluví o posunutí dopředu. Zapomíná, anebo považuje za posunutí dopředu rozfázování geologického průzkumu na neinvazivní a vrty. Ale s největší pravděpodobností by k tomu nedošlo, kdyby se neozval silný protest obcí proti žádostem o průzkumy na MŽP. A znovu připomíná Kubu a jeho návrh – předložte požadavky.

Časový plán projektu HÚ

Na časový plán a jeho dodržení existují podle respondenta rozdílné názory, které lze pozorovat u všech zúčastněných skupin. (1) výběr a realizace celého projektu se nedají uspíšit a s termínem se pracuje. Například dvě lokality mohou být vybrány 2018, pokud dojde k hladkému projednání. (2) využití všech správních lhůt, opravných prostředků apod. pro zajištění transparentnosti znamená velkou napjatost termínu.

Pro Aktéra jsou standardem dlouhodobosti historické a zahraniční zkušenosti s tématem. Pro určitou skupinu, řekněme úředníky, mezi něž se Aktér počítá, je dán termín a je snaha ho splnit. Ovšem podle zkušeností Aktéra v těchto záležitostech není striktní (a pravděpodobně jistě nespílitelný) termín na místě.

Realizace výstavby HÚ

Aktér v rámci tohoto tématu vyjádřil nepochopení ohledně odmítání první fáze geologického průzkumu, která je neinvazivní. Nechápe velikost nedůvěry a v jejím důsledku stále nechotu poslouchat racionální argumenty související s touto fází a strach, že tento začátek předurčuje jednoznačně konec. Úloha a vliv neinvazivního geologického průzkumu bude podle respondenta na smýšlení obyvatel pozitivní a občané pochopí, že odpovědní lidé dodržují své sliby a že celý projekt není tak nebezpečný.

Postoj a aktivita obcí

Nechápou, že když je pozveme na MPO a sedíme u jednoho stolu, tak že partneři jsme. **Partnerství** je, když je starosta na ministerstvu přijat a ministr s ním hovoří, resp. vyslechne ho. A je dost možné, že i někteří starostové tomu budou takto nějak rozumět. *Co rozumět partnerstvím státní organizace a samosprávy, případně státní organizace a obce, případně dalšího subjektu?*

Občanská sdružení a neziskovky

Občanské aktivity by neměly podle respondenta vzbuzovat a podporovat emotivní postoje, jak to dělá například **sdružení Calla**, ale pokoušet se podněcovat racionální diskuzi (respondent uvedl pozitivní zkušenosti s aktivistkou v jedné ze zkoumaných lokalit).

Aktér 8: zástupce Státního úřadu pro jadernou bezpečnost

Rozhovor proběhl 11. 11. 2014 v sídle SÚJB v Praze.

Role v jednání o HÚ

Roli SÚJB v jednání o HÚ Aktér opakovaně prezentuje tak, že je dána zákonem, který SÚJB přiděluje aktivní roli až v pozdější fázi výběru lokality, kdy bude posuzovat bezpečnost lokality. „My se jednání o hlubinném úložišti účastníme pramálo, v podstatě jenom na vyžádání SÚRAO nebo lokalit, ale naše role jako role státního dozoru, který má za úkol regulovat rizika jaderných technologií, je v této fázi nulová“. Na druhou stranu je rovněž opakovaně vyjadřována nespokojenost s tím, jak k vedení jednání přistupuje SÚRAO, které je za ně na straně státu zodpovědné. To SÚJB tlačí do nepřípadné role. „My v podstatě suplujeme něco, co se v tomhle státě neděje a dělat to nemáme, protože tím se můžeme dostat do docela značných problémů, když za jiné vysvětlujeme, co mají vysvětlovat oni“. Vysvětlování se týká zvláště toho, „jak takováhle zařízení fungují nebo jsou naprojektována v zahraničí, jaké jsou požadavky, kritéria na bezpečnost“.

Kritické vymezení vůči SÚRAO, které nezvládá svoji agentu, je patrné i z toho, jak Aktér hodnotí personální a materiální vybavenost SÚRAO k plnění jeho role. „Ne, uvedli jsme to i ve svých výročních zprávách, i když v poněkud jiném kontextu, protože SÚRAO není personálně a kompetenčně vybaveno ani k přípravě bezpečnostní dokumentace“. Chyba tkví „řekněme ve strategii, taktice“. Zároveň je odmítnuto, že by SÚJB mělo být nějak nápomocno: „To promiňte, já nebudu naší kontrolované osobě radit v tom, co má dělat.“

Posouzení vybrané lokality z pohledu radiční bezpečnosti, které SÚJB provede na základě dokumentace od SÚRAO, zabere v budoucnosti „řádově dva roky“.

Vnímání a hodnocení činnosti státu

Příčinu potíží, s nimiž se potýkají současná jednání o HÚ, Aktér spatřuje v jednání „státu“ v minulosti. „Stát podle mého názoru v období 90. let přelomu století nebo tisíciletí nedocenil to, jakým způsobem je třeba ty lokality, na kterých by možná vybudování hlubinného úložiště připadalo v úvahu, zapojit a jakým způsobem je motivovat. Stát vystupoval autoritativně a tím naprosto uvolnil prostor odpůrcům tohohle projektu pro to, aby nasadili své metody k tomu jak namotivovat zástupce těch lokalit a veřejnost v lokalitách ke svému cíli, to znamená zablokovat to, ten projekt“. Společně s předchozím zjištěním to znamená, že zodpovědnost za nezdary je jednak přehozena na SÚRAO, jednak je přesunuta do doby dávno minulé, tj. tato argumentace vyznívá alibisticky. Současně je připuštěno, že za dané situace stát nemá jinou možnost než se uchýlovat k silovému řešení. „Ten projekt je stále zablokovaný, je v patové situaci, stát nemůže jinak, pokud má nějakým způsobem pokročit, než postupovat tak, jak postupuje, to znamená, znova, bez dohody, bez nějakého konsensu s těmi místními komunitami pokračovat v jednotlivých krocích, které povedou alespoň k tomu, že budeme za nějakou dobu vědět, jestli vůbec vybudování hlubinného úložiště na jedné z těch sedmi nebo osmi lokalit připadá v úvahu“.

Vývoj jednání o HÚ

Hlavním a jediným pozitivním výsledkem dosavadních jednání je to, že „strany spolu mluví a neplivou na sebe přes barikády“. Tento dojem si zástupce z SÚJB vytvořil na základě „zasedání toho kulatého stolu“, čímž je míněna PS pro dialog. I přesto jednání zatím nepřinesla průlom: „[...] strany se spolu civilizovaně a kultivovaně baví, ale každá setrvává na svých pozicích.“ Posílené postavení PS pro dialog tím, že bude spadat pod Radu vlády pro energetickou a surovinovou strategii, je hodnoceno pozitivně, i když bez velkých očekávání: „Je to jeden z pokusů jak ten stát dává najevo, že ty lokality přece jen považuje za partnery, ale jestli to pomůže, to nevím.“

Aktér se domnívá, že v jednáních je požadováno právo veta. „Podívejte se, požadavek zástupců těch dotčených lokalit je jednoznačný, dejte nám do legislativy právo veta, odpověď je, když ho tam budete mít, co uděláte, no použijeme ho“. I přes vysvětlení, že právo veta v přísném smyslu slova, jak je známo ze skandinávských zemí, požadováno není, Aktér trvá na tom, že její interpretace postihuje záměr současného legislativního návrhu: „Obce chtějí právo veta, že v tom návrhu zákona je to poněkud uhlazeno, no, stát se učí, tak i ty obce se učí. Ale obce chtějí právo veta.“

Problémem je, že zastupitelé musí hájit výsledky referend, která proběhla. To je závazek pro každého starostu. "Pokud takhle to chce držet, tak se musí držet toho místního referenda. To, že stát nechal proběhnout bez nějaké své aktivní role ta místní referenda, tak strašlivě těm starostům zavařil, strašlivě opravdu". Opět je tedy ze strany SÚJB viněn „stát“ za nepromyšlení jednání.

Vyhlídky jednání a časový plán projektu HÚ

Aby jednání pokračovala, „musí se vyměnit generace ve státní správě i ve veřejně správě“. To bude vyžadovat čas. „Ta situace je nešťastná, já to řeknu zcela natvrdo, odblokování znamená 40 let na poušti, to znamená výměnu generací, dříve podle mě k odblokování nedojde“. Aktér nevyklučuje, že nejbližší stanovený termín v roce 2018 může být splněn, „ale nebude to se souhlasem těch místních komunit nebo s jejich podporou“. Stejně tak není odmítnuto, že by se projekt do roku 2065 nestihl: „[...] to ne, to ono těch mých 40 let uplyne do té doby. Ale bude možná stačit dvacet.“ Důležité je, aby už tam nebyli lidé, kteří „už jednou tvrdě, velmi tvrdě vstoupili do konfliktu“.

Projektu HÚ neprospívá, že termín 2065 je tak vzdálený: „[...] že na to je v podstatě dost času, tomu projektu škodí neuvěřitelným způsobem“ [...] „když se řekne 2065, tak ono to není příliš motivující.“

Technické aspekty a jejich komunikace

SÚRAO technické aspekty HÚ prezentuje věcně přesně a správně ale příliš technicistním slovníkem. „[...] kdyby to posuzoval odborník na otázky jaderných technologií, tak nemůže mít jedinou výhradu proti tomu, co SÚRAO prezentuje, ty lidi tomu nerozuměj“. Pokud u lidí vzniká dojem, že technické detaily projektu HÚ jsou prezentovány vágně a nejasně, není to problém SÚJB, protože ten vstupuje do hry až ve chvíli, kdy SÚRAO požádá o povolení o umístění, resp. možná bude požádán o konzultaci MŽP v rámci procesu hodnocení vlivu na životní prostředí. Problém je jinde: „[...] já bych opravdu řekla, že to řekněme, pardon, teď to bude znít tvrdě, ale nedostatečnost toho SÚRAO prostě.“

Aktér také stručně reagoval na některé technické dotazy týkající se projektu HÚ:

- Výstavbu HÚ může realizovat soukromá firma, pokud jde o hornické nebo projektové práce, „ale tu konečnou odpovědnost podle mě musí mít stát, a to proto, že státy přece jenom mívají delší trvanlivost než soukromé firmy“.
- Aktér nemá informaci o tom, že by součástí HÚ měl být také mezisklad VJP a poměrně překvapivě vysvětluje: „Proč bych o tom měla něco vědět, oni k nám zatím s žádnou dokumentací nemusí chodit.“
- Bylo by efektivnější, kdyby existovala možnost VJP znovu vyjmout z HÚ a využít zbývající energetický potenciál, tímto směrem měnili svou koncepci také ve Finsku. „To bezesporu ano a já si myslím, že v té inovované, aktualizované koncepci nakládání už ta možnost tzv. retrievability bude“. Z technického hlediska „to podle mě je jednoduchá, triviální záležitost, nezaleje se to mnoha metry betonu“.
- Pokud jde o možnost stavět mezinárodní HÚ, odpověď zní: „Bylo by to pragmatičtější, ale já si nedovedu v Evropě představit politika nebo politickou reprezentaci, která by předstoupila před své voliče s takovýmhle projektem, nedovedu prostě, musí to řešit každý stát sám.“
- Je připuštěna možnost, že by v budoucnosti mohlo dojít ke změně a do HÚ by byly ukládány i odpady dovezené ze zahraničí. „Stát se může všechno a legislativa v současné době je nastavena tak, že dovoz radioaktivních odpadů do České republiky je zakázán, tečka“. Jaká je pravděpodobnost takového posunu? „Nevím, zákon, který člověk vytvořil, člověk zase může změnit“. Nelze operovat s „předpokladem, že zákony se nemění, samozřejmě, že ano“.

Účast veřejnosti a role expertů v jednání o HÚ

Na dotaz, jak si představuje účast veřejnosti na rozhodování o HÚ, Aktér odkazuje na to, že tato účast „je předepsána řadou i mezinárodních úmluv jako je Espo úmluva, Aarhúská úmluva“. Jak by taková účast prakticky měla vypadat, to nedokáže popsat ani v náznaku: „to já fakt taky nevím.“

Návrh na způsob zapojení expertů: „Víte, tohle je možná jedna z věcí, která se ne úplně, která byla ne úplně k zahození v některých těch vyjednávání v zahraničí, že ty místní komunity dostaly prostě od státu peníze, ať si najmou někoho, komu budou věřit. To není úplně k zahození. Protože, když si ho sebou přivede SÚRAO, tak je podle mě a priori odsouzen k nezdaru ten člověk“.

Aktér 9: zástupce Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

Rozhovor proběhl 9.12.2014.

Role v jednání o HÚ

Role institucí, které zastupuje (Poslanecká sněmovna ČR a člen politické strany), Aktér vidí jako zásadní, nicméně zdůrazňuje, že stát by měl být vůči požadavkům samospráv vytipovaných lokalit pro HÚ submisivní a zajistit vyhovění požadavkům obcí a získat vzájemnou důvěru. Naplňování této role by stát měl docílit pomocí odborné informovanosti směrem k veřejnosti.

Podmínky úspěchu jednání

Nejdůležitější podmínkou úspěchu je podle Aktéra důvěra mezi jednotlivými aktéry. „Až ten stát je v tomto druhořadý a tady by stát měl výrazným způsobem ustoupit požadavkům té samosprávy, protože aby něco takového šlo realizovat, tak je potřeba, aby ta samospráva měla důvěru a tu důvěru přenesla nějakým způsobem na své občany“.

Nástrojem k nabytí důvěry je již zmíněná informovanost, „nikoli jenom mediální nebo PR informovanost, ale také hluboce odborná, ve které se jasně těm lidem vysvětlí, co to pro ně znamená. Jaké to má negativní účinky, jaké to má pozitivní účinky. Vyvrátí veškeré jejich možné předsudky“. Dalším stupněm je „přesvědčení těch lidí, že se jedná o vrcholný zájem státu a o tom co to bude znamenat pro náš stát, jako celek, když jaksi v této oblasti neuspějeme“. Podle Aktéra by to mohlo „znamenat určitou ztrátu energetické bezpečnosti či závislosti na jiném státu či případně jakékoliv další ohrožení státní kontinuity“.

Informovanost by podle Aktéra měla společně se SÚRAO zajišťovat odborná veřejnost. K problému by se měli vyjadřovat také „významné akademické, kulturní či vědecké síly [...] a pak samozřejmě by se k tomu měli vyjádřit příslušní politici [...]. Měli by se k tomu vyjadřovat příslušní ministři. Měli by se k tomu vyjadřovat odborní komentátoři v odborném i řekněme společenském tisku.“

Státní instituce by měly vystupovat jednotně. „Není možné, aby se cokoliv, kdekoliv objevilo, že jedna státní organizace nesouhlasí s postupem nebo se od toho teď distancuje nebo já nevím“. „Vláda má iniciovat jasně to, aby se ty státem zřizované organizace shodly a jasně veřejně vyjádřily, že je to teď zájem státu“.

Překážky

Spory o rozdělení kompetencí mezi SÚJB a SÚRAO považuje Aktér za nepřijatelné. Bývalý ministr Kuba si na problému úložiště chtěl udělat jméno a hodil „tzv. vidle a práce x lidí po mnoha let byla v háji“. Porušení slibu ze strany SÚRAO, že nebude činit žádné kroky bez souhlasu obcí, považuje Aktér za nepřijatelné. To je přesně ten způsob, jak to zabít hned na začátku.

Vývoj jednání o HÚ

Nemá dostatek informací.

Legislativa

Důležité je podle Aktéra, aby legislativa byla „naprosto průhledná a musí nastavit takové podmínky, které jednak těm občanům zaručí naprostou bezpečnost a naprostou informovanost. Bude předcházet jakýmkoliv krizovým scénářům, bude na ně pamatovat a bude je řešit předem. No a pak samozřejmě umožní ta legislativa také nějaký značný ekonomický dopad na to konkrétní území, které tuto zátěž státu přijme“.

Ke konkrétním zárukám ze strany státu se nevyjadřuje. V této fázi nevidí jako řešení posunout jakýkoliv návrh do legislativního procesu, nejdřív musí proběhnout celonárodní diskuse, kterou musí iniciovat vláda. V opačném případě se obává „negativní diskuse“, která problém nikam neposune. „To znamená, že to uchopí někdo, kdo s tím zásadním způsobem nesouhlasí a začne se na tom politicky zviditelňovat“.

Souhlasí s posílením postavení obcí v zákoně ukotveném a s finančními kompenzacemi. Návrh zákona, který připravila PS, by mělo vládě (rovnou premiérovi) předložit SÚRAO.

Postoj a aktivity obcí

Aktér se nedomnívá, že by nějak významněji mohlo pomoci, kdyby se prohloubila spolupráce mezi obcemi ve vytipovaných lokalitách a Svazem měst a obcí. „Pro ty menší starosty přesně v těchto problémech typu, kdy se něco nasune na nějakou menší obec, tak Svaz měst a obcí se ještě nikdy té menší obce nezastal“.

Významněji vnímá spíše možnost spolupráce se Sdružením místních samospráv, Spolku pro obnovu venkova nebo Národní sítí místních akčních skupin s pomocí evropských fondů.

K posílení role obcí Aktér opakuje, že je potřeba průhlednosti jednání státu a „přehnaná informovanost“ směrem k obcím.

Účast veřejnosti

Dvě fáze:

1) Na lokální úrovni referendum. Pokud dopadne negativně, tak je potřeba veřejná diskuse na vyšší úrovni a přesvědčení o národním zájmu (viz bod 2).

2) Na národní, resp. globální úrovni „vtáhnout veřejnost do toho procesu té informovanosti, že ano, něco takového se děje, něco takového ČR řeší a musí vyřešit. A to je o těch diskusích odborníků, vědců, politiků a informovanosti v médiích. Tam určitě by nemělo být nic zatajováno“.

Pracovní skupina

Nikdy o ní neslyšel.

Role různých aktérů

„Tady se chystá energetická koncepce a součástí té energetické koncepce, předpokládám, že je nebo asi zcela určitě je zvýšení výkonu našich jaderných elektráren a ta komise, která tu energetickou koncepci vytváří, tak musí zcela jasně říci: ‚aha, milá vládo, jestli chcete ale schválit energetickou koncepci, tak je tady bod b a my se s tím nějak musíme vypořádat‘ [...] takže jo i z tohoto hlediska. Ano. Pokud chci něco úspěšně prosadit. Tak ten prvotní impuls musí být od odborné veřejnosti, od důvěryhodných lidí, odborníků, vědců, kteří řeknou: ‚Ano, máme problém. Vládo, pojďme to spolu řešit.‘ A na základě toho to ta vláda musí nějak uchopit. Jak, to je samozřejmě na ní a na její odpovědnosti“.

Realizace výstavby

Bezpečnost může zaručit jenom státní firma.

Srovnání hloubkových rozhovorů

Skupinové rozhovory se zástupci významných aktérů a s osobami s expertní znalostí odrážejí různé názorové perspektivy na jednání o HÚ. V případě aktérů tkví příčina názorových rozdílů v odlišných zájmech, které mají. Důležitým záměrem výzkumu je zohlednit všechny názorové perspektivy, a tak téma postihnout nestranně a v jeho komplexitě. Ze srovnání hloubkových rozhovorů vyplynula tato obecnější zjištění:

- Panuje shoda, že v souvislosti s problémem, jak naložit s VJP a RAO, neexistuje alternativa vůči výstavbě HÚ. Otevřené je, jak přesně HÚ koncipovat. Vzhledem k náročnosti projektu HÚ zaznívá ze strany různých aktérů názor, že by mohlo být efektivnější postavit jedno velkokapacitní mezinárodní HÚ. Je tu ale vědomí, že tato alternativa je politicky neprůchodná. Kromě toho se neslučuje se současnou politikou EU, dle níž je každý stát individuálně odpovědný za nakládání s vlastním VJP a RAO.
- Termín pro rozhodnutí o výběru dvou lokalit v roce 2018, který v současnosti zastává SÚRAO, je vnímán jako nereálný. Vzhledem k tomu, že času je do roku 2065 relativně dost, zdá se být nesmyslné zakládat jednání na termínech.
- Porušení slibu SÚRAO, že nezačne s geologickými průzkumy bez souhlasu obyvatel lokalit, je všemi aktéry s výjimkou MPO vnímáno jako pochybení.
- Zásluha PS pro dialog tkví v kultivaci jednání o HÚ: aktéři společně zasedli ke stolu, přestali válčit a naučili se vzájemně diskutovat a hledat řešení. Méně známý je druhý důležitý výsledek činnosti PS pro dialog, že se ji podařilo připravit návrh věcného záměru zákona o zapojení obcí do procesu výběru lokality pro HÚ.
- Jednotliví aktéři mají tendenci přičítat si zásluhy za dílčí úspěchy dosavadního vývoje jednání o HÚ a naopak svalovat na jiné aktéry odpovědnost za nezdary.
- Výstavba HÚ by měla být řízena a kontrolována státem - odpovídá to dlouhodobosti a náročnosti projektu. Nejsou ale důvody bránit tomu, aby si stát na realizaci dílčích prací najímal soukromé firmy.

Nejdůležitější tematické okruhy

Následující analytické sondy zpracovávají některá zajímavá témata, která se objevila ve vícero hloubkových rozhovorech. Identifikují vztahy mezi jevy, jež by mohly být zkoumány v plánovaném dotazníkovém šetření.

Nejasnost kritérií výběru lokality nahrává obavám ze skrytých úmyslů

Na straně aktérů, kteří nezastupují stát (zástupce PS, NNO, expert), je nespokojenost s tím, že v okamžiku, kdy se brzy přistoupí k realizaci neinvazivních geologických průzkumů, nejsou známa geologická kritéria výběru lokality. Tato nespokojenost vychází z předpokladu, že by nejdříve měla být na odborné úrovni formulována a veřejně komunikována kritéria výběru a teprve pak by měly následovat průzkumy ověřující vhodnost lokality vzhledem k těmto kritériím. Vzniká obava, že stát hodlá kritéria formulovat až ex post a že je bude přizpůsobovat výsledkům průzkumů tak, aby bylo možné stanovit finální a záložní lokalitu s jakýmkoli výsledky. Nejasnost postupu výběru lokality posiluje negativní názor obyvatel na geologické průzkumy, s nímž jsme se setkali na skupinových diskuzích: jakmile se přistoupí na průzkumy, už to půjde vlastní cestou a proti vůli státu se nepodaří nic prosadit.

Na straně SÚRAO lze důvod toho, že se nehovoří o kritériích výběru, spatřovat ve snaze vyhnout se další fázi vysvětlování, diskuzí a dohadů, která by po zveřejnění kritérií logicky následovala. Uvažování SÚRAO je ovlivněno perspektivou státní instituce i minulou zkušeností z jednání, že otevřenost a poskytování informací nutně vedou ke zdržením a komplikacím nebo dokonce mohou mít za důsledek, že se celý proces dostane do mrtvého bodu. V situaci, kdy je po roce 2012 důvěra v SÚRAO a potažmo MPO oslabena, se nicméně tento postup nejeví jako rozumný a může být potenciálně kontraproduktivní. Vede zpět k obrázku jednání o HÚ jako silové partii mezi obyvateli a státem. Detailní diskuze týkající se kritérií výběru se ale spolu se spuštěním geologických průzkumů tak jako tak rozvine, SÚRAO do ní bude muset vstoupit a v jeho neprospěch bude hovořit, že diskuzi neiniciovalo a čekalo, až s tím přijdou ostatní.

O kritériích výběru lokality jsme s technickým expertem SÚRAO podrobně nehovořili - neznáme přesné důvody, jimiž je veden jejich postup. V hloubkovém rozhovoru s Aktérem 2 nicméně zaznělo, že projekt HÚ je možné přizpůsobit parametrům lokality. Z toho lze usuzovat, že z technologického hlediska požadavky na geologickou charakteristiku lokality nebudou rigidní, nýbrž bude existovat určitá flexibilita. Jestliže tomu tak je, pak jde o důležitý aspekt projektu HÚ, který nemůže zůstat jen expertní

znalostí, nýbrž musí být sdílen s veřejností. Je-li formulace kritérií výběru problematická kvůli tomu, že se projekt HÚ nakonec bude přizpůsobovat individuální lokalitě, pak tato skutečnost nesmí SÚRAO sloužit jako alibi pro to, že o kritériích výběru nebude s veřejností hovořit. Odborný charakter problematiky nemůže být důvodem pro vyloučení veřejnosti. I v případě, že formulace obecných kritérií je obtížná a snad i zčásti nemožná, by SÚRAO mělo být schopno obhájit před obyvateli lokalit svůj postup.

Podobný problém, který nyní vzniká ve vztahu ke geologickým průzkumům, nastane později při projektování HÚ a při výstavbě s ohledem na technické a bezpečnostní aspekty. I tehdy bude nutné veřejně diskutovat odbornou problematiku, obhajovat racionalitu / správnost navrhovaného řešení, ale i dojednávat specifické podmínky s obyvateli, např. prostřednictvím smluv a garancí. Přestože v hloubkových rozhovorech zaznělo, že poskytování informací může mít meze s ohledem na to, že některé prvky projektu budou předmětem „technologického“ tajemství.

Pro státní instituce je HÚ horkým bramborem

Realizace projektu HÚ je chápána jako extrémně složitý úkol, který u žádné státní instituce, jíž se nějak týká, nevzbuzuje nadšení. Projekt je nutným řešením existujícího problému. V tuto chvíli ale všechny státní instituce vnímají výlučně obtížnost realizace projektu a všechna související rizika a negativa. To se projevuje zdráhavostí a opatrností při vyvíjení jakékoli akce i tendencemi přenášet odpovědnost či podíl na dosavadních neúspěších na jiné aktéry.

MPO a SÚRAO, které mají projekt HÚ na starosti, nemohou z principu odmítnout převzít odpovědnost za jeho realizaci. Jejich sebeobhajoba se proto omezuje na to, že si připisují zásluhy na dosavadních úspěších a chyby vidí jinde. MPO si je vědomo svého podílu na ustavení PS, připomíná svou iniciativu při vzniku časopisu Zprávy ze Správy a chápe tlak, který vyvinulo na jednání o HÚ, jako něco pozitivního, co všem zúčastněným umožnilo dostat se dále. Zástupce SÚRAO je schopen sebekritiky, ale zároveň vyzdvihuje roli SÚRAO při kultivaci jednání na PS pro dialog. Upozorňuje také na tlak na postup projektu podle termínů ze strany MPO a na nesoučinnost, na niž SÚRAO naráží u SÚJB.

Ostatní státní instituce, které projekt HÚ nemají přímo v kompetenci, rozvíjejí více či méně přesvědčivé argumentace, jejichž prostřednictvím se snaží prokázat, že v současnosti se do dění kolem HÚ nemohou nebo dokonce „nesmějí“ zapojit. SÚJB

tvrdí, že do procesu má vstoupit až při posuzování bezpečnosti HÚ; v tuto chvíli ze zákona nemá povinnost se HÚ zabývat a ani nejeví ochotu nějak „pomáhat“ své podřízené organizaci SÚRAO sklízající plody svých aktivit. Dle poslance Parlamentu ČR by legislativu i diskuzi kolem HÚ měla iniciovat vláda a vše by se mělo stát záležitostí celospolečenské diskuze. Podobně Senát na semináři o HÚ v roce 2014 odmítl zaštitit další činnost PS pro dialog s tím, že pro to není vhodnou institucí a bylo by to obtížně proveditelné. A jelikož odmítnutí zaznělo i od MPO, skončila PS pro dialog na Úřadu vlády. Za poznámku stojí, že podobně zaměřené 33 členná skupina, která vznikla pro jednání o HÚ v Německu (*Kommission Lagerung hoch radioaktiver Abfallstoffe*), funguje pod záštitou Bundestagu, což zástupce celostátního environmentálního sdružení pokládá za šťastnější řešení.

Stát jako nepřítel obyvatel

Státní instituce chápou obyvatele lokalit a NNO negativně jako ty, kdo chtějí jednání o HÚ zdržovat, blokovat, případně způsobit, aby byl celý projekt zastaven. Toho jsou si obyvatelé a NNO vědomi a vidí stát spíše jako instanci, která se vůči nim bude chovat nepřátelsky a nelze jí důvěřovat. Protože chybí důvěra, nezbyvá než spoléhat na zákonem dané podmínky a pravidla, které mocenské postavení nevymezují symetricky a obyvatelé se cítí být v oslabení.

Do budoucna by bylo vhodné hledat prostředky, jak zmírnit napětí mezi státem a obyvatelem. Roli může sehrát výplata kompenzací, pokud bude obyvatelem dobře vnímán průběh geologických průzkumů. Klíčové ale je, aby účast veřejnosti na rozhodování o HÚ získala charakter dialogu, v němž jsou si stát a obyvatelé partnery. Toho si je, zdá se, vědomo i MPO, jehož zástupce zmiňuje následující nástroje komunikace s veřejností: opakované setkání úředníků s občany lokalit přímo v lokalitě, při němž úředníci budou vysvětlovat svůj postoj a názory; v pověřené užší skupině vedení produktivní debaty o technických detailech a legislativním procesu. Aby toto mohlo zafungovat, musejí ale přijít konkrétní vstřícné kroky ze strany státu, které přesvědčí i další aktéry, že lze a má smysl se státem spolupracovat.

Shoda o zaangažování expertů na straně obyvatel lokalit

Představitelé SÚJB, SÚRAO a NNO se shodují, že by pro úspěch dalšího jednání bylo vhodné vytvořit lokalitám podmínky k tomu, aby si mohly dovolit zaplatit vlastní nezávislé odborníky (zejm. geologie a technické obory), kteří by v jejich zájmu prově-

řovali odborné činnosti prováděné v souvislosti s HÚ a dbali o jejich správnost. Otázkou je, jakou cestou tyto podmínky vytvořit, tj. jakým způsobem zajistit, aby lokality mohly využít určité finanční prostředky pro daný účel. To je nutné prodiskutovat se SÚRAO. Padl též návrh, že expertní skupiny by bylo možné vytvořit při PS pro dialog.

Přítomnost rozporných informací mezi aktéry podkopává důvěru

Dění kolem HÚ je z logiky věci jednotlivými aktéry interpretováno odlišně. Lze se ovšem setkat nejen s rozdílnými interpretacemi dění kolem HÚ, nýbrž i s rozpornými faktickými informacemi. Nejzávažnější rozpor, na který jsme narazili, se týkal výstavby meziskladu VJP při HÚ. Při skupinových rozhovorech jsme se opakovaně setkali s informací, že mezisklad byl nově zařazen jako součást HÚ, což vyvolávalo obavy i dotazy, proč, když jsou k dispozici mezisklady v jaderných elektrárnách. Na SÚJB a později i na SÚRAO byla tato informace dementována. Zástupce SÚRAO nicméně připustil, že s myšlenkou meziskladu se v rámci určité analýzy v minulosti operovalo, ale dnes se o ničem takovém neuvažuje. Nějaká informace tedy asi byla v minulosti puštěna do oběhu a pak s úlekem stažena.

Jiný významný rozpor bylo možné zaznamenat v otázce možnosti dovozu RAO a VJP ze zahraničí do budoucího českého HÚ. Tato možnost je SÚRAO vylučována s odkazem na zákon, který to zapovídá. Zástupce ze SÚJB naopak v rozhovoru připustil, že zákony jsou lidským výtvořem, mohou se změnit, a nelze proto nic nezvratně slibovat. Má tato relativizace zákonů ponechat otevřeny dveře pro budoucí změny? Není spíš právě znemožnění dovozu něčím, co lze pevně dojednat prostřednictvím garancí?

Existence protichůdných informací v tak zásadních otázkách vyvolává oprávněnou nedůvěru vůči tomu, že se lze na straně státu spolehnout na konzistentní postoje. Je s podivem, že se SÚRAO a SÚJB nedovednou dohodnout na prezentaci konzistentního stanoviska.

Dojednávání garancí jako nástroj budování důvěry

V rámci stanovování podmínek mezi státem a lokalitami je možné použít několik základních nástrojů, jako jsou zákonné úpravy, kompenzace, garance, pobídky (incentivy), které jsou ukotveny v příslušných dokumentech (právních, obchodních, úředních). Ve skupinových diskuzích vyšlo najevo, že obyvatelé dokáží, byť nejistě, uvažovat v rovině finančních kompenzací, zatím si ale neumějí konkrétněji představit užitečnost garancí. Přičemž garance by v principu mohly být použitelné pro každou fázi

projektu HÚ včetně fáze geologických průzkumů. Jestliže SÚRAO bude nyní nebo i v budoucnosti informovat obyvatele o postupech průzkumů a obyvatelé budou mít možnost se k tomu vyjádřit, pak by budování vzájemné důvěry napomohlo, kdyby se SÚRAO formou garancí zavázalo, že nebude překročeno to, co bylo s obyvateli dohodnuto.

Garance by mohly být způsobem, jak regulovat hru mezi státem a obyvateli, což by zlepšilo vztah obyvatel ke státu. Otázkou je, jakou formu mohou garance nabývat, jaká zde existuje škála. Zde je nutné načerpat informace z odborné literatury.

Personální a materiální vybavenost SÚRAO je nedostatečná

Vybavenost SÚRAO pro úkol vybrat lokalitu pro HÚ je těmi, kdo se k tomu vyjádřili, hodnocena jako nedostatečná. Z hlediska nákladů jde o projekt téměř srovnatelný s dostavbou JE, tomu by měly odpovídat personální a materiální zdroje. Kvalita personálního zabezpečení je důležitá nejen z hlediska zajištění komunikace kolem HÚ, ale i z hlediska zajištění odborného zázemí. Je ovšem otázkou, zda spíše než budovat odborné ústředí na SÚRAO není vhodnější vytvořit podmínky pro nezávislou existenci více odborníků, kteří by jednali v zájmu různých aktérů.

To úzce souvisí s jinou kritickou připomínkou, již v obecnosti vyslovil zástupce SÚJB, že SÚRAO nemá propracovanou strategii postupu. Tato výtka míří do minulosti, kdy SÚRAO zkoušelo různé varianty postupu a pak je opět měnilo, a také míří na to, že informace byly prezentovány příliš technicistním slovníkem. V současnosti by ji bylo možné vztáhnout ke skutečnosti, že nestačí mít plán postupu s jednotlivými kroky a termíny, nýbrž je třeba zformulovat určitou vizi, té se držet a umožnit, aby se na jejím naplnění mohli podílet ostatní aktéři.

NNO hájí zájmy lokalit, nebojují proti projektu HÚ

NNO bývají státními institucemi často ztotožňovány s radikálním postojem, který zcela odmítá výstavbu HÚ v ČR. Někdy je to dáváno do souvislosti s odporem proti jaderné energetice, jak je tomu u sdružení Calla, pro které je angažmá v problematice HÚ součástí širší environmentální agendy. U lokálních NNO už ale společně s environmentálními ohledy vystupuje výrazně do popředí obrana „žitého světa“ obyvatel lokalit vůči „systému“ státní moci, který obyvatelům vnucuje vlastní zájem, aniž by je připustil ke slovu.

Hlubkové rozhovory se zástupci všech 3 NNO ukázaly, že NNO přijímají výstavbu HÚ jako v současnosti nejlepší známé řešení problému s jaderným odpadem a nevidí vůči němu alternativu. Připouští se, že HÚ vznikne, byť s výhradami, že není kam spěchat (jsou mezisklady a poznání se vyvíjí) a je potřeba vést diskuzi o parametrech (velikost, možnost vyzvednutí VJP apod.). Na straně lokálních NNO2 a NNO3 je hlavním cílem zamezit výstavbě HÚ v dané lokalitě či regionu. Z hlediska NNO1 je cílem zamezit tomu, aby HÚ bylo nějaké lokalitě vnuceno a aby budoucí lokalita, kde HÚ vznikne, měla se státem dojednány nevyhovující podmínky.

PS pro dialog

PS pro dialog všichni, kdo se účastní jednání o HÚ, znají (tj. mimo Aktéra 2, Aktéra 8 jen matně). Její činnost je hodnocena převážně kladně. Právě PS byly hlavním prostředkem kultivace jednání o HÚ a byla také místem, kde se připravila legislativní předloha zákona na posílení pozice obcí.

Je vyjadřován opatrný optimismus ohledně nového postavení PS pro dialog pod Radou vlády pro energetickou a surovinovou strategii, místy skepse. Aby byla existence PS nadále vnímána jako přínosná a smysluplná, měla by nyní přejít od fáze kultivace jednání do fáze, kdy bude státem respektována jako platforma pro komunikaci mezi aktéry s možností reálně ovlivnit proces rozhodování o HÚ. Za tímto účelem budou hledány prostředky pro vnitřní transformaci PS:

- zajištění finanční podpory pro práci PS a posílení její nezávislosti (Aktér 1 nadhazuje možnost zavést funkci placeného koordinátora PS),
- větší integrace odborného hlediska do práce PS (zatím se tak dělo jen v rámci legislativní podskupiny),
- další návrhy na prostředky v hloubkových rozhovorech nezazněly, ale nepochybně je potřebné o nich uvažovat, např.: zintenzivnění účasti veřejnosti na rozhodování skrze PS pro dialog za použití mechanismů deliberace apod.

Pro to, aby se PS pro dialog mohla rozvinout v instanci, která napomůže co možná nekonfliktnímu jednání o HÚ, bude klíčová podpora státních institucí a jejich představitelů.

ČÁST 3:

Přílohy

Scénář skupinových diskuzí

Cíl rozhovoru

Porozumět tomu, jak obyvatelé lokality uvažují o hlubinném úložišti:

- co si představují pod stavbou hlubinného úložiště
- jakým způsobem probíhá komunikace mezi obyvateli v lokalitě a nakolik má politický charakter
- dokáží lidé v projektu úložiště vidět příležitosti k ekonomickému rozvoji.

Otevření rozhovoru (10')

Informace o výzkumu a jeho účelu. Představení moderátora, SOÚ a vysvětlení smyslu skupinového rozhovoru.

*Jedná se o první část sociologického výzkumu, jehož tématem budou **postoje obyvatel obcí k procesu výběru lokality pro výstavbu hlubinného úložiště vyhořelého jaderného paliva a radioaktivních odpadů v ČR.***

*Výzkum je součástí vědeckého projektu **Sociologického ústavu Akademie věd ČR, v.v.i., který se zabývá otázkou zapojení veřejnosti do jednání o vyhledávání lokality pro hlubinné úložiště.** Finanční prostředky na realizaci projektu jsou čerpány z grantu, který Sociologický ústav na základě veřejné soutěže získal od Technologické agentury ČR pro období let 2014 až 2015.*

*Uvědomujeme si, že hlubinné úložiště je v obcích, kde žijete, citlivým tématem. Cílem výzkumných aktivit je napomoci tomu, aby ostatní strany jednání o hlubinném úložišti **co nejlépe rozuměly názorům a motivacím obyvatel obcí v lokalitách.***

*Budeme velmi rádi, pokud k účasti na výzkumu, budete-li o ni požádáni, budete přistupovat vstřícně a budete ji brát jako **příležitost vyjádřit pravdivě a otevřeně svůj názor.** Vaše názory budou zpracovávány **zcela anonymně.** V souhrnné podobě se tyto názory stanou podkladem pro formulaci systému doporučení, jak nekonfliktně a všestranně férově vést jednání o výběru lokality pro výstavbu hlubinného úložiště.*

Vysvětlení procedury. (Délka trvání cca 120 min, spontánní odpovědi, diskuze). Zodpovězení dotazů.

Představení respondentů (jméno, profese, bydliště (kde a jak dlouho v dané lokalitě žijí).

Vztah k regionu (15')

Jaký je vztah občanů k místě, kde žijí? Jak by jej popsali jedním slovem? V čem by mohl být tento vztah specifický?

V čem je jejich region **specifický**?

Pozitiva: Co konkrétně se jim zde líbí? Čeho si zde cení? Kvůli čemu zde stojí za to žít?

Negativa: V čem se jim život v regionu líbí méně? Co zde je za témata, která musí řešit? Jaké jsou hlavní výzvy se kterými se potýkají? Je něco, co jim zde chybí?

Jak se zde celkově žije?

Jak vypadá typický den v regionu? Pracují lidé zde někde? Nebo dojíždějí? Jak to zde vypadá s občanskou vybaveností? Obchody, hospoda?

Vnímání a postoje občanů k HÚ (40')

Hlavní otázka:

Asociace: co si občané vybaví, když se řekne **hlubinné úložiště** (zcela otevřeně, bez návaznosti na představu o stavbě, která je rozebrána níže) Z jakého důvodu právě toto?

Jakým způsobem se téma HÚ dotýká jejich života **konkrétně v současné době**? Jak často jej řeší? Na jakých platformách?

Je to téma, o kterém se mluví mezi občany? Jak tyto rozmluvy vypadají? Kde se odehrávají? (hospoda, doma, veřejné schůze).

Jaký je **postoj občanů k HÚ**? Popis jedním slovem, přídavným jménem. Jaký postoj zaujímá většina obyvatel? Z jakého důvodu právě tento? Jaký je podíl těch kteří odmítají, jaký těch, kteří méně?

Vyvíjí se nějak tento poměr?

Jak vypadá typický občan, který je proti HÚ?

Jak vypadá jeho podporovatel?

Vyjdou spolu? Jak vypadá jejich konverzace na dané téma...

Detailně prodiskutovat vnímaná negativa a pozitiva HÚ:

Negativa

Jaké argumenty zakládají negativní postoj k HÚ? Z čeho mají občané obavu? Z čeho ještě?

Do detailu jaká konkrétní rizika pro jejich obec/je samotné by HÚ mohlo představovat?

Jaké konkrétní hrozby HÚ představuje?

Doptat se na obavy z úložiště obecně (kontaminace krajiny, vody atd.), popř. obavy ze stavebních prací a provozu HÚ

Pozitiva

Mohla by, dle jejich názoru, stavba HÚ mít v regionu také pozitivní přínos? Detailní zjišťování jaký by mohl být...

Jaký by mohl být pro obec, ve které žijí, či daný region.

Jaký by mohl být pozitivní přínos pro ně konkrétně...

Co zejména formuje názory občanů na HÚ? Kterým zdrojům věří? Kterým méně? Z jakého důvodu?

Představa o podobě HÚ

Když se řekne hlubinné úložiště, dokážete si představit, **jak** bude tato stavba **vypadat**? Pokuste se svou představu popsat. Do detailu zjistit jejich představu, tj. nechat občany postavit imaginární HÚ

Rozloha zásahu do regionu (stavby a infrastruktura)

Na základě jakých informací takto uvažují?

Mají podle vás ostatní obyvatelé vaší obce podobné představy o výsledné podobě hlubinného úložiště? Nebo se představy o podobě úložiště mezi obyvateli spíše různí?

Jak občané rozumí tomu jakým způsobem budou do úložiště ukládány radioaktivní odpady? Jakým způsobem to bude probíhat?

Kdyby se tu mělo stavět úložiště, jak by to vypadalo? Necht' popíší svou **představu o stavbě HÚ**?

Jak by vypadal itinerář stavby HÚ?

Vědí jak bude stavba dlouho trvat a co bude obnášet? A co provoz?

je potřeba připomenout, kdy se se stavbou pravděpodobně začne (20 je potřeba připomenout, kdy se se stavbou pravděpodobně začne (2025 podzemní laboratoř, 2050 samotné HÚ) a kolik jim samotným bude v tu dobu let. Koho se obtíže výstavby budou vlastně týkat? 25 podzemní laboratoř, 2050 samotné HÚ) a kolik jim samotným bude v tu dobu let. Koho se obtíže výstavby budou vlastně týkat?

Jak by měl vypadat proces stavby HÚ zde v regionu tak, aby byla tato skutečnost pro obce/občany co nejúnosnější? (sledovat: komunikace, bezpečnostní opatření, kompenzace).

Jak daleko jsou jednání o HÚ? Jak vysoká pravděpodobnost je, že bude v dané lokalitě? Co má na to vliv? Mohou oni do toho jako občané zasáhnout? Jakým způsobem? Mohou vyjádřit svůj názor? Na jaké platformě?

Jaké jsou hlavní **zdroje informací** občanů o HÚ? Na základě čeho si tvoří postoj ke stavbě, procesu výběru lokality, zřízení a fungování HÚ?

Vyhledáváte si informace o HÚ a procesu vyhledávání lokality? Nebo spoléháte na mínění jiných lidí? Koho považujete v tomto ohledu za důvěryhodného?

Komunikace a politika (25')

Hlavní otázka:

Současný stav komunikace: Jakým způsobem probíhá komunikace o HÚ? Na jakých platformách? Kdo se na ní podílí? (do jaké míry mají občané představu o zainteresovaných subjektech a na míře jejich aktivity)

Kdo má na komunikaci největší vliv? Čí názory jsou nejvíce slyšet? Jak tyto názory hodnotíte?

Jak se do komunikace zapojují zastupitelé obcí? Hodnocení tohoto zapojení...

Je jednání o úložišti pokládáno za důležité politické téma? Z jakého důvodu ano, či ne...

Je to téma, které obyvatele rozděluje? Důvod

Jak vnímáte roli státních institucí při jednání o hlubinném úložišti? Jaké státní instituce jsou zainteresovány? Nebo by měly být?

Vědí o něčem, co v posledních letech komunikaci o úložišti nejvíce poškodilo?

Hodnocení současného stavu komunikace: Je podle názoru komunikace (míra informovanosti, diskuze, atd.) o stavbě HÚ v jednotlivých lokalitách **dostatečná**? Do jaké míry?

Vyjádřit v procentech (0=zcela nedostatečná, 100=vynikající)

V čem konkrétně je funkční? Jaké komunikace si cení nejvíce? Z jaké strany? Jakou formou? Jakého obsahu?

V čem by se mohla zlepšit? Konkrétně? Z jaké strany? Jaký obsah? Jakou formu by bylo možné zlepšit?

Jak by se měly na komunikaci o HÚ podílet zainteresované subjekty? Jaké to jsou? Kdo by měl komunikaci iniciovat?

Řekli byste, že je komunikace o HÚ férová? V čem ano? V čem nikoli... Cítíte se ohroženi podvodnými nebo manipulativními informacemi? Z které strany, od koho?

Ideální komunikace: Jakým způsobem by měla komunikace probíhat tak, aby její hodnocení bylo 100?

Když se řekne „**Férový výběr HÚ za účasti obcí**“ nebo „**transparentní výběr za účasti veřejnosti**“: co si občané představují pod tímto pojmem? Co ještě? Jak by takový výběr měl vypadat (detailní popis)

Ilustrovat příkladem EDU

Vložka moderátora: příklad EDU (5')

Dříve než se budeme bavit dál, poprosil bych vás o chvíli pozornosti. Chtěl bych vás vyzvat k určitému zamyšlení. Z minulosti ČR známe případy výstavby takových zařízení, která jsou svou povahou srovnatelná s výstavbou hlubinného úložiště, i když doba jejich životnosti je podstatně kratší. Jde o dvě české jaderné elektrárny: Dukovany a Temelín.

Vezměme si jak příklad jadernou elektrárnu Dukovany. Rozhodnutí o stavbě této elektrárny padlo v 70. letech. Byla to doba, kdy se nikdo obyvatel neptal, zda souhlasí s výstavbou takového zařízení. Obyvatelé museli akceptovat fakt, že se elektrárna bude stavět. Elektrárně padly za oběť tři vesnice, které se nacházeli v místě výstavby. V okruhu 20 km byla vymezena havarijní zóna, na jejímž území leží 134 obcí a žije přibližně 100.000 obyvatel. V areálu elektrárny také vznikl sklad vyhořelého jaderného paliva, které se tu ochlazuje a skladuje, dokud nebude rozhodnuto o dalším postupu. Vybudování tohoto skladu vyvolalo v 90. letech velký odpor obyvatelstva.

Přesto ale nejde o smutný příběh. Jaderná elektrárna má celkem 4054 zaměstnanců, 1133 z nich jsou zaměstnanci ČEZu, 2921 jsou zaměstnanci dodavatelských firem. V důsledku výstavby a provozu elektrárny vzniklo velké množství pracovních míst a pozvedla se životní úroveň obyvatel celé lokality. V roce 1994 bylo v elektrárně Dukovany otevřeno Informační centrum, které od té doby navštívilo 500.000 lidí. Elektrárna tedy přinesla také rozvoj turistického ruchu. V současnosti se diskutuje o možnosti dostavby 5. bloku elektrárny, který by prodloužil dobu její životnosti. Tento projekt má značnou podporu firem i obyvatel v lokalitě. Panuje obava, že pokud by k dostavbě nedošlo, význam lokality by postupně poklesl.

Jak občané hodnotí tento příklad?

Je relevantní argument?

Jak by komunikace měla vypadat tak, aby o ní občané řekli, že se jedná o dialog? Co nejkonkrétněji...

Pracovní skupina pro dialog o HÚ: znají občané tuto platformu? Jak konkrétně? Odkud? Jaká je její role v procesu výběru HÚ? Jak vnímají její práci? Jaká by měla být její role tak, aby zajistila transparentní/férový průběh výběru HÚ? Zdůvodnit...

Ekonomické aspekty úložiště (15')

Hlavní otázka:

Může být projekt úložiště pro danou lokalitu ekonomický prospěšný, nebo ji spíše může ekonomicky poškodit?

Čím může být projekt úložiště ekonomicky prospěšný v následujících 10 letech? A čím může být prospěšný ve vzdálenější budoucnosti? Konkrétní příležitosti k rozvoji, které by z projektu mohly vyplynout.

Rozhodnutí o stavbě úložiště vyžaduje, aby vhodnost dané lokality ověřil geologický průzkum. Byli by občané ochotni souhlasit s **geologickým průzkumem** ve vaší lokalitě? Z jakého důvodu ano, z jakého nikoli?

Myslí si občané, že nevýhody, které by s sebou přinesla stavba úložiště, je možné nějak **kompensovat**?

Jak konkrétně? Spontánní návrhy... Konkretizovat do detailu

Možná je to nechat napsat na papír samostatně, aby se neovlivňovali: JAKÁ KOMPENZACE PRO NĚ OSOBNĚ/OBEC BY BYLA FÉROVÁ ZA PŘÍTOMNOST HÚ ... konkrétně

Například penězi, nebo nějakými předem danými zárukami, nebo nějak jinak?

Současný Atomový zákon stanoví finanční náhradu obcím, které by se staly hostiteli HÚ, ale také náhradu už ve chvíli, kdy by se zahájila první fáze geologického průzkumu v lokalitě, tj. neinvazivní průzkum, bez hlubinných vrtů. Obecně se má za to, že je to málo. Co dalšího byste si představovali, že by měla hostitelská obec dostat od společnosti, za niž ponese břemeno HÚ?

Jsou zde v lokalitě nějaké skupiny, firmy, instituce, které mají ekonomický zájem na tom, aby se vaše lokalita ucházela o stavbu úložiště? Jaké? Jaký k nim mají občané postoj

Mohla by podle vás hotová stavba hlubinného úložiště díky své jedinečnosti učinit vaši lokalitu turisticky atraktivní? Mohla by se stát určitým symbolem této lokality? Jaký by byl váš postoj k tomuto? Z jakého důvodu právě takový?

Postoj k argumentům (5')

„V debatách o HÚ vyhořelého jaderného paliva a radioaktivních odpadů je častým argumentem odpovědnost vůči našim dětem, vůči příštím generacím. Je používán ve dvojitým smyslu:

"Uvědomujeme si odpovědnost za příští generace, nemůžeme dovolit výstavbu HÚ a nechat zničit naši krásnou přírodu. Ono se najde nějaké jiné řešení."

anebo

Je třeba převzít odpovědnost za příští generace a za spravedlivých a transparentních podmínek umožnit výstavbu HÚ. Strategie „počkejme a uvidíme je nepřijatelná“.

Který z těchto argumentů je Vám bližší? Z jakého důvodu

Závěr rozhovoru (5')

Poděkování, rozloučení...

Scénář hloubkového rozhovoru

Cíl rozhovoru

Porozumět názorům, které zástupci důležitých aktérů jednání o HÚ mají na

a) obecná témata:

- role dané instituce v jednání o HÚ
- hodnocení průběhu jednání o hlubinném úložišti od roku 2009, kdy bylo ukončeno moratorium (s důrazem na vývoj od roku 2012)
- budoucnost jednání o HÚ

b) na specifická témata týkající se jednotlivých typů aktérů: státních institucí, zástupců obcí, nestátních neziskových organizací.

Otevření rozhovoru (5')

Informace o výzkumu a jeho účelu a vysvětlení smyslu hloubkového rozhovoru.

Výzkum je součástí vědeckého projektu Sociologického ústavu Akademie věd ČR, v.v.i., který se zabývá sociální komunikací a budováním důvěry v procesu vyhledávání lokality pro hlubinné úložiště. Finanční prostředky na realizaci projektu jsou čerpány z grantu, který Sociologický ústav na základě veřejné soutěže získal od Technologické agentury ČR pro období let 2014 až 2015.

Oslovujeme významné zástupce aktérů jednání o HÚ (nebo jiné osoby s expertní znalostí) za účelem uskutečnění osobního rozhovoru. Cílem rozhovoru je podrobněji se seznámit s tím, jak zástupce dané instituce vnímá jednání o hlubinném úložišti v ČR.

Z rozhovoru bude pořízen audiozáznam. Záznamy rozhovorů budou sloužit výlučně k analýzám členů výzkumného týmu Sociologického ústavu. Zveřejněné výsledky výzkumu nebudou obsahovat konkrétní jména osob.

Vysvětlení procedury a délky trvání (cca 40-60 min.). Zodpovězení dotazů.

Role v jednání o HÚ (5-10')

Jaká by podle Vás měla být role instituce (obce, vědců, expertů, akademické obce), kterou zastupujete, v jednání o HÚ? Pokuste se to popsat vlastními slovy. Jaký by měla mít obsah? Jaké konkrétní aktivity by měla zahrnovat? Jaké nástroje k vykonávání těchto aktivit by měla používat?

Daří se vaší instituci (obci) v jednání o HÚ hrát tuto roli? Daří se Vám z Vaší pozice jednání o HÚ účinně ovlivňovat? Z čeho usuzujete, zda ano, či ne? Zkuste konkrétně vysvětlit, v čem se vám daří a v čem ne.

Pokud se někde nedaří, z jakého důvodu tomu tak je? Čím je to způsobeno? (Myslíte si, že jste okolnostmi tlačeni hrát v jednání o HÚ roli, která Vám úplně nesedí?)

Poznámka: U odborníků (Aktér 2, Aktér 4) formulaci dotazů modifikovat tak, že se budeme ptát na roli vědy a expertů v procesu jednání.

Hodnocení průběhu jednání o HÚ (10-15')

V roce 2009 bylo ukončeno moratorium. Jak celkově hodnotíte vývoj jednání o HÚ od té doby do dnešního dne?

Je něco, co z pozice Vaší instituce (obce) představuje hlavní pozitivní výsledek či výsledky dosavadního jednání?

Kde naopak z pozice Vaší instituce (obce) vidíte hlavní překážky jednání? V čem jednání selhávají?

Jak vnímáte činnost Pracovní skupiny pro dialog o hlubinném úložišti? Pomohla v něčem jednání o hlubinném úložišti? Kde vidíte silné a slabé stránky této platformy pro komunikaci mezi aktéry jednání?

SÚRAO v roce 2011 veřejně slíbilo, že v procesu vyhledávání nebude činit žádné kroky bez souhlasu obcí. Jaký je Váš názor na to, že SÚRAO od roku 2012 začalo podávat návrhy na stanovení průzkumného území, aniž by dosáhlo souhlasu obyvatel obcí. Proč k tomuto jednání došlo? Považujete je za přijatelné, nebo nepřijatelné? Uveďte důvody.

Nakolik dostatečně / nedostatečně do této chvíle byly ze strany SÚRAO veřejně komunikovány a vysvětleny technické a bezpečnostní aspekty projektu úložiště?

Pokud byly komunikovány nedostatečně, v čem konkrétně spočívala nedostatečnost této komunikace?

Budoucnost jednání o HÚ (10-15')

Pokud vezmete v úvahu všechny zainteresované strany, co považujete pro budoucnost jednání o výběru lokality za nejdůležitější? Co je nejdůležitější pro to, aby tato jednání nakonec dospěla k všestranně přijatelnému řešení?

Jestliže mluvíme o tom, že rozhodování o úložišti by mělo probíhat za účasti veřejnosti, jak si tuto účast představujete? Jak by se veřejnost měla zapojit do rozhodování?

Lze nějak pozitivně ovlivnit, aby obyvatelé lokalit byli ochotni souhlasit s výstavbou úložiště?

Podle současného plánu SÚRAO má být o výběru finální a záložní lokality rozhodnuto do konce roku 2018. Myslíte si, že tento cíl je dosažitelný? (Důvody.)

Měla by projekt výstavby úložiště realizovat nějaká státní organizace, nebo soukromá firma? (Důvody.)

Jaká má být úloha vědců a expertů při rozhodování? Jaká má být jejich úloha při komunikaci s veřejností?

Cílené dotazy – státní instituce (10-15')

Jak hodnotíte aktivitu státních institucí v jednání o úložišti od roku 2009. Daří se státu ve vztahu k obcím nastavit férové podmínky procesu výběru? V čem konkrétně ano, v čem méně?

Obce a místní obyvatelé si v současnosti stěžují, že jejich postavení není dostatečně silné a že je stát nebere jako partnery. Co se s tím dá dělat?

Jak vnímáte úlohu nestátních neziskových organizací a občanských sdružení v procesu výběru? V čem mohou jednání napomoci? V čem je mohou komplikovat?

Vůdčí organizací v procesu vyhledávání je SÚRAO. Mám zde jednu citaci ze stránek SÚRAO, která se týká jednání o HÚ: "Nutných předpokladů pro možné dosažení dohody je celá řada: rozhodovací proces s otevřeným koncem, jasně definované pravomoci a zodpovědnosti všech subjektů, které jsou daným problémem jakkoliv dotčeni a také chování hlavních subjektů. Analýzy zkušeností v zahraničí ukazují, že toto chování musí odrážet hodnoty jako je otevřenost, konzistentnost, ochota k dialogu, kompetence, schopnost se přizpůsobit a další."

Myslíte si, že SÚRAO je personálně a materiálně vybaveno k tomu, aby takovýto úkol zvládlo, tj. aby zajistilo nutné předpoklady pro možné dosažení dohody s lokalitami? Jestliže není, co je potřeba udělat, aby se stalo schopným úkol zvládnout? A kdo to má zajistit? Nebo by se měl tento úkol svěřit někomu jinému, komu?

SÚRAO: Pokud hovoříme o úložišti, panují obavy také z fáze výstavby úložiště a z toho, že velmi zatíží obce v okolí. Jsou známy podrobnosti o tom, jak bude výstavba probíhat? Např. jak velký díl povrchu krajiny bude nutné zabrat, co se bude dělat s vytěženou horninou, zda transporty materiálu a horniny budou po silnici nebo se k místu zbuduje železnice atd. (Pokud tyto podrobnosti nejsou známy, kdy budou známy?)

SÚRAO & SÚJB: Podle aktuálních informací je v plánu zbudovat v místě HÚ také mezisklad VJP, s čímž se původně nepočítalo. Proč došlo k této změně, jsou tu přece existující mezisklady? Jde o definitivní rozhodnutí, nebo se ještě zvažují jiné alternativy? Je tu riziko, že toto rozhodnutí může jednání o HÚ ještě více zkomplikovat.

SÚJB: Proč se SÚJB zatím spíše drží stranou veřejných jednání o HÚ? Podle našeho výzkumu si někteří obyvatelé lokalit myslí, že aktivnější role SÚJB i v této fázi jednání by mohla napomoci vysvětlit otázky související s bezpečností budoucího úložiště.

Cílené dotazy – věda a výzkum (10-15')

Myslíte si, že vůči výstavbě hlubinného úložiště v ČR existuje nějaká alternativa? V krátkosti popište jaká.

Nakolik je podle Vás projekt HÚ národní záležitostí a nakolik by mohlo být důležité, aby podobný projekt vznikl na základě mezinárodní spolupráce?

Vůdčí organizací v procesu vyhledávání .. (viz výše)

Jak by podle Vás SÚRAO mělo být personálně a materiálně vybaveno k tomu, aby takový úkol zvládlo, tj. aby zajistilo nutné předpoklady pro možné dosažení dohody s lokalitami?

SÚRAO:

Vůdčí organizací v procesu vyhledávání ... (viz výše)

Myslíte si, že SÚRAO je personálně a materiálně vybaveno k tomu, aby takovýto úkol zvládlo, tj. aby zajistilo nutné předpoklady pro možné dosažení dohody s lokalitami? Jestliže není, co je potřeba udělat, aby se stalo schopným úkol zvládnout?

Původně se plánovalo, že HÚ bude sloužit pouze k trvalému uložení. Podle aktuálních záměrů SÚRAO by ale součástí HÚ měl být také mezisklad vyhořelého jaderného paliva? Proč došlo k této změně v původním plánu? Proč je nutné, aby mezisklad vyhořelého jaderného paliva byl součástí HÚ?

Podle dostupných údajů obsahuje VJP stále ještě většinu svého energetického potenciálu a je možné, že v budoucnosti budou vyvinuty technologie, které umožní zbývající energii využít. Mluví se v této souvislosti např. o jaderných reaktorech 4. generace. Přesto koncepce HÚ v ČR

předpokládá, že VJP zde bude uloženo natrvalo bez možnosti je znovu vyjmout a využít. Proč tomu tak je? Nezabavujeme se tak možnosti efektivnějšího nakládání s jaderným palivem?

V současnosti SÚRAO předpokládá, že HÚ bude sloužit pouze k uložení odpadů z ČR. Může se podle Vás stát, že nakonec HÚ bude sloužit i k uložení RAO a VJP ze zahraničí? Nakolik je to pravděpodobné?

Někteří obyvatelé lokalit se domnívají, že plány o podobě HÚ jsou zatím velmi vágní, takže není možné si udělat představu o tom, jak velký to bude zásah do krajiny a jak velkou zátěží bude proces výstavby. Z jakých důvodů zatím plány zůstávají takto vágní? Kdy bude možné předložit veřejnosti přesnější plány podoby HÚ a jeho výstavby?

Cílené dotazy – zastupitelé (10-15')

Máte po vývoji v roce 2014 důvěru v to, že státní instituce mají vůli zabývat se výhradami obcí k procesu vyhledávání lokality? Myslíte si, že se postoj státních institucí k problému zlepšil? (Jaké jsou důvody, že si myslíte to, či ono.)

Vůdčí organizací v procesu vyhledávání ... (viz výše)

Myslíte si, že SÚRAO je personálně a materiálně vybaveno k tomu, aby takovýto úkol zvládlo, tj. aby zajistilo nutné předpoklady pro možné dosažení dohody s lokalitami? Jestliže není, co je potřeba udělat, aby se stalo schopným úkol zvládnout? A kdo to má zajistit? Nebo by se měl tento úkol svěřit někomu jinému, komu?

Co si slibujete od návrhu věcného záměru zákona o zapojení obcí do procesu výběru? Myslíte si, že návrh zákona projde legislativním procesem v takové podobě, která obcím zajistí dostatečně silné postavení?

Nakolik důležité je, aby obce ve vybrané lokalitě mohly zákonně dvakrát vyjádřit souhlas či nesouhlas se stavbou úložiště. Je akceptovatelné legislativní řešení, kdy by se obce takto mohly vyjádřit pouze jednou? (Z jakého důvodu ano, či ne?)

Cílené dotazy – nestátní neziskovky (10-15')

Myslíte si, že vůči výstavbě HÚ v ČR existuje nějaká alternativa? V krátkosti popište jaká. Proč bychom jí měli dát přednost? V čem je tato alternativa lepší než plán výstavby HÚ v ČR?

Jak vnímáte vztahy mezi celonárodními a lokálními neziskovými organizacemi, které se věnují tématu hlubinného úložiště? Existuje v tomto vztahu komunikace a spolupráce? Pokud ano, popište ji stručně. Považujete ji za dostatečnou, jste spokojeni s její úrovní?

Lokální NNO: Jak vnímáte vztah Vašeho občanského sdružení k obyvatelům v lokalitě? Nakolik cítíte, že je Vaše aktivita vítána a oceňována a nakolik naopak, že vzbuzuje negativní reakce nebo vytváří napětí? Popište konkrétně, jak se to projevuje.

A jak vnímáte reakce širší společnosti na Vaše aktivity? Myslíte si, že veřejné mínění je vašim aktivitám nakloněno? Cítíte z této strany podporu?

Závěr rozhovoru (1')

Poděkování, rozloučení...

Číhadlo - zpráva o průběhu náboru sepsaná lokálním koordinátorem

Nábor účastníků skupinových rozhovorů jsem začal provádět v neděli 25.5.2014. Nejprve jsem se zaměřil na skupinu číslo 1, protože v této lokalitě bydlím a jsem v obcích Deštná a Světce osobně znám. Dopředu jsem si vybral potenciální účastníky v rámci zadaných kritérií podle osobní znalosti. V této skupině jsem byl oslovenými účastníky odmítnut celkem 3x, z toho 1x z důvodu ostychu z rozhovoru a 2x z důvodu časové zaneprázdněnosti respondenta. Nábor této skupiny jsem ukončil ve středu 28.5.2014, respektive 6.6.2014 zajištěním náhradníka.

Nábor poloviny účastníků ve 2. skupině jsem začal provádět v pondělí 26.5.2014 po předchozí schůzce se starostkou obce Lodhéřov, která mi v obcích Lodhéřov a Studnice pomáhala s výběrem vhodných kandidátů, protože zde mi chyběla osobní znalost obyvatel. Paní starostka telefonicky kontaktovala vybrané kandidáty a informovala je o mé návštěvě. Při náboru těchto účastníků jsem byl odmítnut 4x, z toho 1x z důvodu nezájmu respondenta o účast a 3x pro časovou zaneprázdněnost. Z těchto obcí se mi podařilo zajistit pouze dva účastníky. S nábořem této části jsem skončil ve středu 28.5.2014.

Nábor 2. poloviny respondentů jsem začal provádět v pátek 30.5.2014 opět s využitím osobní známosti v obcích Pluhův Žďár a Jižná. Dopředu jsem si vybral 3 potenciální účastníky, z nichž jeden odmítl, ale doporučil mi další adepty k oslovení. Při náboru této poloviny skupiny jsem byl odmítnut celkem 4x, z toho 1x pro nezájem, 1x pro ostych a 2x pro časovou zaneprázdněnost. Nábor zde jsem ukončil v sobotu 31.5.2014, respektive také 6.6.2014 zajištěním náhradníka.

V pondělí 9.6.2014 jsem od 1 účastníka obdržel e-mailem omluvu pro pracovní zaneprázdnění (všem osloveným, kteří přislíbili účast jsem spolu s materiály o rozhovoru předal také vizitku s kontakty na mne) a při telefonickém ověřování účasti v úterý 10.6.2014 se omluvil také 1 účastník (oba ze 2. skupiny). V průběhu odpoledne 10.6.2014 se mi podařilo oba omluvené účastníky nahradit jinými. V jednom případě kontaktem od paní starostky a ve druhém na doporučení účastníka rozhovoru. Ve středu 11.6.2014 dopoledne se omluvil také náhradník 2. skupiny, za kterého se podařilo najít zástupce na základě doporučení od účastníka rozhovoru.

Při oslovování potenciálních účastníků jsem se pouze ve dvou případech setkal s nezájmem, jinak všichni ostatní oslovení měli sami zájem se rozhovorů zúčastnit. Před rozhovorem 2. skupiny se dokonce dostavil jeden z možných účastníků předvybraných v Lodhéřově, kterého telefonicky kontaktovala paní starostka s tím, že ho pravděpo-

dobně oslovím. To jsem neučinil, protože jeho věkovou a vzdělanostní kategorii jsem už měl zajištěnu. Po vysvětlení a omluvě s úsměvem odešel. Po rozhovorech jsem se setkal pouze se dvěma účastníky z 1. skupiny a jejich dojem z rozhovoru je takový, že pravděpodobně dochází v naší lokalitě ke korekci názorů a výsledky zdejšího referenda z roku 2004 již neodpovídají skutečnosti. Od ostatních obyvatel jsem žádné reakce nezaznamenal, to, že zde probíhaly nějaké rozhovory, se zřejmě nedostalo do povědomí obyvatel.

V průběhu náboru jsem si všiml, že Akademie věd jako instituce je lidmi vnímána pozitivně, oslovení obyvatelé většinou měli zájem se rozhovorů zúčastnit i bez odměny o odměně za rozhovor jsem účastníky informoval až po příslibení účasti. Pokud zde probíhají nějaké akce související s problematikou úložiště, pořádané jinými institucemi, je o ně většinou malý zájem. Účast na rozhovorech odmítali většinou lidé, kteří mají k problematice úložiště odmítavý postoj.

Jak jsem vám sdělil v předcházejících týdnech e-mailem, přišla na městský úřad nabídka na provedení průzkumu názorů obyvatel od jakési s.r.o., která byla v kontextu s vaším výzkumem značně zavádějící. Starosta Deštné považoval tuto nabídku za vaši aktivitu.

Čertovka - zpráva o průběhu náboru sepsaná lokálním koordinátorem

Pro začátek bych rád poznamenal, že hned po školení v Praze jsem se rozhodl, že vzhledem k požadovanému počtu účastníků se budu soustředit především na to, abych získal obyvatele s hlubším zájmem o problematiku úložiště.

Prvního zájemce jsem oslovil už před volbami do EP 23. a 24. května, protože jsem dobře věděl o sdružení odpůrců z Lubence. S další prací na organizaci rozhovorů jsem pokračoval až po volbách. Během nich jsem pouze získával tipy na případné zájemce od zastupitelů a starosty v Blatně. Debat a prezentací na téma úložiště v naší lokalitě už v minulosti proběhlo více a já chtěl směřovat svou aktivitu k lidem, kteří se jich účastnili.

Metoda získávání účastníků s pomocí zastupitelů se mi osvědčila, takže jsem ji praktikoval i ve všech dalších vesnicích. Zejména zastupitelé v Tisu mi velmi pomáhali a hodně mi vycházeli vstříc ve snaze úspěšně sestavit druhý rozhovor Tis/Žihle.

V několika případech jsem první kontakt s potenciálním účastníkem přenechal na někom ze zastupitelstva. Případně na někom, kdo daného účastníka zná osobně.

Účastník byl potom více otevřený informacím, které jsem mu chtěl o rozhovoru dát a ve všech případech, kdy byl předem seznámený s tím, že ho kontaktuji, jsme se dohodli na účasti v rozhovoru. Samozřejmostí bylo, že každého osloveného jsem se zároveň ptal, jestli neví o nějakých dalších lidech se zájmem o úložiště.

Prakticky všechny účastníky jsem dohodl telefonicky. Snahy o osobní kontakt nebyly úspěšné ani zdaleka. Výsledek byl buď takový, že daný člověk ani neotevřel dveře, anebo poslal někoho z rodiny s tím, že mi nemá co říct.

Faktem je, že většinu z účastníků jsem nijak přemlouvat nemusel. Právě kvůli jejich přirozenému zájmu o úložiště to nebylo nutné. Finanční náhradu jako motivační faktor nebylo nutné zmínit nikdy. Uvedl jsem ji vždy až na konci našeho rozhovoru jako doplňkovou informaci. Reakce většinou byla taková, že by svůj názor přišli říci i zadarmo.

Co se týká překážek, na které jsem během organizace rozhovorů narazil, tak většinu jsem již zmiňoval v mailu, kde jsem žádal o uvolnění a následné zrušení kritérií u druhého rozhovoru. Nezáměr o úložiště ve věkové kategorii 18 – 34 jsem považoval za šokující. Pokud by k realizaci projektu úložiště došlo, tak se bude týkat právě této kategorie lidí, protože by se stavělo někdy v letech 2060 – 2070. V druhém rozhovoru mi nakonec nezbyl žádný prostor pro jeho sestavení podle kritérií. Odmítl jsem se uchýlit k přístupu, kdy budu plnit kritéria i za cenu toho, že u rozhovoru bude sedět někdo, kdo o úložiště nemá prakticky žádný zájem a jde si jen pro finanční náhradu. Takže mi nakonec zbylo přesně 7 lidí.

Další komplikací bylo, když se mi dva účastníci prvního rozhovoru dva dny před ním omluvili za neúčast. Za jednoho se mi nakonec podařilo sehnat náhradu přesně podle kritérií a za druhého nastoupila náhradnice. Nábor jsem tedy dokončil až 8. června. Celkově jsem na organizaci tedy pracoval od 22. května do 8. června.

Co se týká mých osobních dojmů. Možnost podílet se na průzkumu pro mě byla cennou zkušeností. Za prvé jako bakalář politologie mám k takové práci blízko, takže podílet se na sociologickém výzkumu pro mě byla vítaná příležitost.

A za druhé mi výzkum poskytl možnost seznámit se s vedením okolních vesnic a navázat s nimi kontakt. Obecně jsem měl z rozhovorů dobrý pocit a nevím o žádných negativních ohlasech lidí, kteří se neúčastnili. Naopak od účastníků jsem slyšel, že by bylo dobré dělat podobné rozhovory (méně lidí s hlubším zájmem) častěji a dojít tak k nějakému rozumnému závěru a řešení v projektu úložiště.

Negativním dojmem rozhodně byla výše zmíněná nevole a odmítavý postoj k někomu neznámému, který se obyvatel chce na něco zeptat. Musím říct, že podomní prodejci a pojišťovací agenti v tomhle zadělali na problém. Neměl jsem v úmyslu nikoho rušit, ani otravovat, ale jen nabídnout možnost participovat na výzkumu. Přesto se mnou nikdo nechtěl mluvit.

Informace o jiném probíhajícím, případně nedávném obdobném výzkumu nemám.

Magdaléna - zpráva o průběhu náboru sepsaná lokálním koordinátorem

Dne 28.5.2014 jsem byla na instruktáži v Praze. Hned druhý den jsem si zajistila zasedací místnost na MěÚ Jistebnice vhodnou pro tuto akci. V pondělí 2.6.2014 jsem začala hledat účastníky skupinových rozhovorů. Nejprve jsem oslovila lidi z mého okolí, jestli nemají zájem se této akce zúčastnit, nebo jestli neznají někoho, kdo se o tuto problematiku zajímá a je schopen o ní hovořit. A tak jsem se postupně dostávala k dalším lidem. Víceméně jsem s těmito lidmi komunikovala telefonicky.

Účastníky jsem rozhodně nepřemlouvala, ale ne všichni pro mě měli pochopení. Největší problém byl sehnat lidi, dle zadaných kritérií. Když už jsem někoho sehnala, kdo byl ochotný se zúčastnit, tak se většinou nehodil do tabulky. Nakonec se to, myslím podařilo. Dát dohromady uchazeče trvalo kompletně cca 2 týdny.

Po skončení skupinových rozhovorů jsem žádné zvláštní reakce nezaznamenala, nebo se ke mně nedonesly. Několik účastníků se po akci vyjádřilo a to vesměs kladně, nebo neutrálně. Žádného jiného sociologického nebo marketingového výzkumu v této lokalitě si nejsem vědoma.

Z mého pohledu pro mě tento typ práce byla veliká výzva, jelikož jsem byla několik let na mateřské a ani předtím jsem nikdy nic podobného nedělala. Jen zpočátku jsem měla trochu problém komunikovat s lidmi po telefonu, jelikož sama nemám ráda, když mě někdo po telefonu obtěžuje otázkami nějakého výzkumu. Nakonec jsem se překonala a snažila jsem se pro tuto akci udělat maximum. Doufám, že všechno proběhlo v pořádku a sociologický ústav bude s mojí prací spokojen.

Hrádek - zpráva o průběhu náboru sepsaná lokálním koordinátorem

1) Od kdy do kdy jste prováděl/a nábor účastníků skupinových rozhovorů? Jak jste začínal/a, na koho jste se obrátil/a nejdříve?

V každé obci jsem zašel do místního pohostinství. Od hospodského jsem si nechal vysvětlit, jaké názory jsou v obci o úložišti. A jestli je někdo s pozitivním názorem. Obecně nebyl problém najít lidi s negativním názorem, ale lidí s pozitivním přístupem bylo vždy minimálně. Pak už pěší procházka danou obcí a rozhovory s lidmi, kteří jsou venku na zahrádkách nebo na procházce. Někdy končily rozhovory „jsem na dovolené“, jindy neochota přijít „nechci se hádat se sousedy – je to citlivé téma“. První kontakt byl u kávy v hospodě s lidmi na téma „jak jde život?“, „co je nového?“, „co to úložiště?“. Někdy se lidi rozpovídali, jindy přišel příval výčitek zvýšeným hlasem.

Byla vidět nervozita z neznámé akce, která musí proběhnout. Čekalo se, kdy se to spustí. „Mělo to být v červnu a má to zpoždění“ - lidé věděli, že daná akce bude a znali termín. Dolní Cerekev, Hojkov a Cejle byly obce, kde jsem začínal. Rohozná a Milíčov byly obce, kde jsem byl naposledy. Výběr a pořadí obcí byl náhodný.

2) Popište postup, jak jste vyhledával/a? Jakým způsobem jste po získání nějakého účastníka rozhovoru postupoval/a k získání dalších účastníků?

Když jsem v obci získal jednoho zájemce, ptal jsem se ho, zda může doporučit někoho dalšího. Především z časových důvodů o kom získaný zájemce ví, že druhý červencový týden bude doma. Výsledkem byla doporučení kam zajít a kdo jede v době konání akce na dovolenou. Zájem účastnit se byl především u starší generace. Mladší generace (rodiny s dětmi) byly většinou „odjeté na dovolenou“.

Důraz byl na hledání lidí s pozitivním názorem „spíše ANO“, protože tito lidé jsou v menšině a nesnaží se ovlivnit své okolí. Procházka vesnicí a kontakt s lidmi, kteří byli venku na zahrádce nebo na procházce. Pokud na mě vyloženě nezvyšovali hlas, ptal jsem se jich, zda jsou ochotni pomoci s výzkumem veřejného mínění.

Setkal jsem se opakovaně s tím, že na mě místní zvyšovali hlas. Zvýšeným hlasem se ke mně chovali jako k agitátorovi, který je přišel přemlouvat k souhlasu s úložištěm. Záměna role koordinátora s rolí agitátora byla vidět hlavně ke konci náboru.

3) Narážel/a jste při získávání účastníků na nějaké překážky? Pokud ano, popište je.

Obecně šlo o nedůvěru a obavu ze zneužití výsledků výzkumu, aby lidé nebyli postiženi represí za vyslovení názoru k úložišti. Lidé s názorem „ANO“ neměli zájem účastnit se diskusí, které vnímali jako hádky se sousedy. Snažili se vyhnout sporům. Asi dvakrát jsem zaznamenal dotaz, "proč je průzkum placený?" s kontextem, že jde o úplatek. V tomto případě jsem odpověděl, že jde o náhradu za čas a tuto náhradu si nemusí dotazovaný vzít.

Byla zde i obava ze zneužití výsledků: „no jo, SÚRAO má dlouhý prsty. Oni si to seženu a co potom....“ Bylo vidět, že lidé ve všech obcích věděli, že „výzkumná akce bude“, jen nevěděli čas a místo. Měl jsem dojem, že informace z radnic proudí do obce jen ve stručném podání ústní formou od starosty. Chyběla větší informační součinnost samosprávy na menších obcích. Byla cítit určitá zvědavost, jeden pán mávl rukou a řekl „chlapče tenhle cirkus si pamatuju, když tu zakládali JZD“.

4) Musel/a jste účastníky přemlouvat, nebo měli sami zájem se rozhovorů účastnit?

ANO, V den průzkumu asi tři členové nezvedali mobilní telefony. Zprvu to vypadalo, že jsou „na cestě“ a řídí automobil. Teprve později bylo jasné, že zvolili metodu „pasivní rezistence“ a prostě akci, na které slíbili účast, tak sabotovali. Nebyli dostupní a nebylo možné se s nimi spojit – nezvedali telefon.

V Milíčově se před několika lety „rozkmotřili“ lidé a SÚRAO, které zrušilo v obci informační centrum. Bylo cítit napětí a pohled na SÚRAO jako na cizince, který není v obci vítán. Nejsložitěji se lidé sháněli v Milíčově, Novém Rychnově a Rohozné. Snadno to šlo v Dolní Cerekvi, Cejli a Novém Hojkově. V Novém Hojkově jsem byl stoprocentně úspěšný na oslovení, koho jsem oslovil, měl zájem a účastnil se.

5) Zaznamenal/a jste poté, co proběhly skupinové rozhovory, od jejich účastníků nějaké reakce týkající se jejich průběhu? Pokud ano, jaký byl charakter těchto reakcí.

Jedna paní z D. Cerekve byla překvapena názory jiného účastníka – prohlásila „hele on je s náma?“. Tento výrok padl bezprostředně po akci i pak na místní schůzi zastupitelstva. Naznačuje přizpůsobení osobního postoje názoru skupiny. U tohoto

účastník asi toho všimly i obyvatelky sousední obce. Přitom se o něm vědělo, že „jezdí se SÚRAO“ na výlety. Proto byl vnímán jako silný příznivec varianty výstavby úložiště.

6) Vyvolaly skupinové rozhovory nějaké zvláštní reakce i mezi těmi obyvateli obcí, kteří se jich neúčastnili?

Bavili se o nich jako o neobvyklé události. Nevěděli, zda jde o skrytou náborovou-agitační akci s cílem ovlivnit veřejné mínění. Objevil se i názor, že Akademie věd „patří státu stejně jako SÚRAO, tak jde o nový trik“. Byla vidět i určitá škodolibost – výzkum měl být do konce června „a furt nic. Asi jim to nejde.“ Lidé to vnímali jako novou metodu, jak se „SÚRAO chce dostat do vesnice. Oni tu chtějí být a my je tu nechceme.“

Obecně se lidé báli, že jde o trik, jak od nich něco získat: „a bude chtít něco podepsat?“ Později jsem už lidi informoval, že „nic nebudou podepisovat, maximálně honorář za účast a i ten mohou odmítnout“. To vedlo k určitému uklidnění a lidé nebyli nervózní. Byli silně ostražití, dávali pozor, kdy v rozhovoru „začnu něco chtít“. Opakovaně se ujišťovali, co vlastně se od nich čeká a za co jsou ty peníze. Čekal jsem, že na zastupitelstvu v Dolní Cerekvi budou na konci července v diskusi zastupitelstva názory k výzkumu, ale neřešilo se to veřejně. Ani v diskusi nebo soukromě mi k tomu nikdo nic neřekl.

7) Máte z průběhu náboru nějaké zvláštní postřehy nebo dojmy, které byste nám chtěl/a sdělit?

Náborový úkol byl složitě splnitelný. Zvláště najít lidi s pozitivním pohledem na úložiště v Hojkově, Milíčově a Novém Rychnově., protože „tam nejsou“. Když jsem hledal lidi s pozitivním přístupem, padaly dotazy, zda jsem někoho našel. Už v červnu mi lidé z D. Cerekve a Cejle říkali o „hledání koordinátora výzkumu a nemůžou nikoho najít“. Řekl jsem jim, ať nahlásí mě, že se toho klidně ujmu. Místní lidé neměli viditelnou vůli pomoci jako koordinátor. A se zvědavostí čekali, jak to dopadne. Když se po obcích rozkřiklo „už mají koordinátora“ ptali se mě, „koho jsi sehnal s pozitivním názorem?“ - byla vidět určitá škodolibost.

Pozitivní názor veřejné mínění likviduje zvláště v Hojkově, Rychnově a Rohozné – tyto obce jsou vnímány jako tvrdé jádro veřejného mínění proti úložišti. Tady nemá

pozitivní pohled šanci přežít a člověk s pozitivním nebo neutrálním názorem je vnímán jako veřejný nepřítel. Proto lidé tento názor skrývají a neprezentují ho.

Úkol byl i časově náročný: lidi si mě rádi vyslechli jako informátora a pak řekli „nemáme zájem“. Bylo vidět, že si informace o náboru sdělují. Do vesnic jsem jezdil opakovaně, v Rohozné jsem byl třikrát.

Před zahájením výzkumu se mě dotazovali místní aktivisté, zda bych do jejich občasníku poskytl rozhovor. Řekl jsem, že s tím nemám žádný problém, ale autorizaci textu musí udělat vedoucí sociologického projektu. Pak už se aktivisté neozvali.

8) Máte informace o tom, že by v poslední době kromě našeho sociologického výzkumu probíhaly v lokalitě obcí ještě nějaké jiné sociologické či marketingové výzkumy?

Ne. Obecně se informace šíří z Dolní Cerekve směrem do menších vesnic. Místní informační centrum veřejného mínění je na autobusové zastávce: tady si lidi řeknou co a jak. Tady si sousedi sdělovali, že po obcích chodí muž, co se ptá na úložiště. A zve lidi na anketu. Občanská hnutí „proti úložišti“ jsou zvláště aktivní v Dolní Cerekvi a odtud ovlivňují ostatní obce. Starostka Hojkova je dlouholetá učitelka v místní (dnes zrušené) škole. Je místní autoritou a starostka obce. Formuje veřejné mínění (proti úložišti). Místní aktivisté v Dolní Cerekvi chystali podzimní volby, kde by hlavní témata měla být „úložiště a výstavba úložiště. V jiných obcích lidé neříkali, že by to bylo silné téma.

*****